

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ

ΗΤΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΜΕΝΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ,

Παρά τῶν Κυρίων

ΑΡΓΥΡΙΑΔΟΥ Ν. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ Π. ΒΕΛΛΙΟΥ Γ. ΔΟΣΙΟΥ Κ.
ΔΡΟΣΟΥ Δ. ΖΕΖΟΥ Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ Φ. ΚΑΛΛΙΓΑ
Π. ΚΟΝΤΟΓΩΝΟΥ Κ. ΛΑΝΔΕΡΕΡ Ε. ΛΕΒΑΔΕΩΣ Ν. ΛΕΒΙΔΟΥ
Κ. ΜΑΝΟΥ . . . ΜΑΝΟΥΣΣΟΥ Θ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΟΥ Κ. ΜΑΥΡΟ-
ΚΟΡΔΑΤΟΥ Γ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ Ν. ΠΑΠΑΡΗΓΩΠΟΥΛΟΥ Κ.
ΠΙΤΣΙΠΙΟΥ Κ. ΡΑΓΚΑΒΗ Α. ΡΕΝΙΕΡΟΥ Μ. ΡΩΣΣΕΤΟΥ Σ. ΣΙΜΟΥ
Ε. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥ Δ. κλπ.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΟΣ ΕΜ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄ ΤΟΜΟΣ Α΄

ΤΟΥ Β΄ ΕΤΟΥΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

1842.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.

Τοῦ Ἑρانيστοῦ ἡ ἔκδοσις διακοπεῖσα πρὸς καιρὸν μὲ λύπην ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ ζημίαν τῶν συνδρομητῶν, οἵτινες ἔλαβον πλήρη τὰ δώδεκα τοῦ πρώτου ἔτους φυλλάδια, συγκείμενα μάλιστα ἐξ ὄγδοήκοντα τυπογραφικῶν φύλλων ἀντὶ ἑβδομήκοντα καὶ δύο εἰς ἅ καὶ μόνα περιωρίζετο τῶν ἐκδοτῶν ἡ ὑπόσχεσις, ἐπαναλαμβάνεται ἤδη κατὰ τὰς εὐχὰς τοῦ φιλομαθοῦς κοινῶ ἐπ' αἰσιωτέροις οἰωνοῖς.

Εἰς τοὺς ἐξ τοῦ πρώτου ἔτους συντάκτας προστετέθησαν ἤδη πολλοὶ ἄλλοι ἐκ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐλλογίμων καὶ ἐπιστημόνων ἀνδρῶν, συμπροθυμούμενοι εἰς τοῦ συγγράμματος τούτου τὴν πρόοδον καὶ βελτίωσιν· ἡ διοίκησις τοῦ ἔργου διετέθη καταλληλότερον ἢ ἔκδοσις τῶν φυλλαδίων, ἥτις καὶ τὸ πόνημα παρεῖχε δυσποριστότερον καὶ τὴν ἔγκαιρον ἔκδοσιν πολλάκις ἐμπόδιζεν, ἐνίοτε δὲ καὶ κόρον παρεῖχεν εἰς τὴν ὄρεξιν τῶν ἀναγνωστῶν, περιωρίσθη εἰς τέσσαρα ἕως πέντε τυπογραφικὰ φύλλα, καὶ ἡ ἐτησίαι συνδρομὴ κατεβιβάσθη ἀπὸ τριάκοντα εἰς εἴκοσι δραχμὰς διὰ τε τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ Κράτους συνδρομητὰς, εἰς τρόπον ὥστε τοῦ λοιποῦ, ἡ ὕλη θέλει εἶναι ποικιλωτέρα καὶ οἰκειότερα εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ συγγράμματος, ἢ ἔκδοσις τακτικωτέρα, γινομένη πάντοτε ἀκριβῶς κατὰ τὰς ὠρισμένας περιόδους, ἢ ἀνάγνωσις μᾶλλον εὐάρεστος καὶ ὅσον οἶον τε πλείστης καὶ ὠφελείας καὶ τέρψεως πρόξενος καὶ τέλος ἡ ἀπόκτησις ἐφικτὴ εἰς περισσοτέρους.

Γενόμενοι ἐξ ἀρχῆς συνεργοὶ εἰς τὴν ἀφιλοκερδῆ προθυμίαν τῶν κατὰ πρῶτον ἀναλαβόντων τὴν καὶ ἤδη ἀμισθον σύνταξιν τοῦ μόνου ἰδίως φιλολογικῆ τῆς Ἑλλάδος περιοδικῆ συγγράμματος, καὶ πληροφορηθέντες, ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τοῦ ἔργου τὸ κατὰ πολλοὺς λόγους χρήσιμον, ὡς συντελοῦντος καὶ εἰς τῆς γλώσσης τὴν μόρφωσιν καὶ, τὸ κυριώτερον, εἰς τῶν κοινωφελῶν γνώσεω τὴν εὐκολον καὶ ταχεῖαν διάδοσιν εἰς ἐκείνην μάλιστα τὴν τάξιν καὶ ἡλικίαν τῶν ἀναγνωστῶν, εἰς τοὺς ὁποίους τῶν σχολείων ἢ φοιτήσις εἶναι δυσχερὴς καὶ ἀνοικεῖος, δὲν ἐδιστακ-

μεν παντελῶς νὰ γίνωμεν καὶ πάλιν ὄργανα τοῦ ζήλου τῆς νέας τῶν παλαιῶν καὶ νέων συντακτῶν ομάδος καὶ νὰ ἀναδεχθῶμεν τὴν δαπάνην καὶ τὴν φροντίδα τῆς ἐκτυπώσεως μ' ὅλα τὰ ἐμπόδια ὅσα ἀπαντᾷ τῶν ἀρτισυστάτων ἔργων ἢ εὐδοκίμησις, ἐλπίζοντες νὰ εὐρωμεν εἰς τὴν φιλομάθειαν τοῦ κοινεῦ ἱκανὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν.

Εἶναι τῶ ὄντι αἰσχύνῃ ὅταν ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ ἡ Σμύρνη ἀντιφιλοτιμούμεναι, ἔχουσιν ἤδη ἢ μὲν δύο φιλολογικὰ συγγράμματα, τὴν *Μέλισσαν* καὶ τὴν *Περιστεράν*, ἢ δὲ ἐν τὴν Φιλολογίαν, ἢ Ἑλλάς, ἢ πρώτη ἐστία πάσης γνώσεως καὶ σοφίας, ἀφ' οὗ καὶ νῦν ἔδωκε πρώτη τὴν ὄθησιν πρὸς τὴν νέαν ταύτην πνευματικὴν κίνησιν, νὰ ἡρεμῇ, ὡς νὰ ἀπέκαμε μόλις κινήθεισα, ἐν ᾧ προορισμὸς αὐτῆς εἶναι νὰ τρέξῃ ὡς ἄλλοτε ἀκάματος εἰς τὸν ὅποιον ἀπεδύθη δεύτερον τοῦτον τῆς ἀνακτήσεως τῶν φώτων ἀγῶνα. Ἀφ' οὗ διὰ τοῦ κραταιοῦ του βραχίονος ὁ νέος Ἕλληγ ἀπέδωκεν εἰς τὴν Ἐλευθερίαν τὴν ἀρχαίαν καθέδραν τῆς, πρέπει διὰ τοῦ νοός του νὰ παρασκευάσῃ κάθοδον καὶ εἰς τὰς ἀχωρίστους τῆς Ἐλευθερίας ἀδελφάς, διὰ νὰ ἀκουσθῇ καὶ πάλιν εἰς τὰ περιώνυμα τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος ὄρη ἀντὶ τῆς τραχείας ἀγρίων λύκων καὶ ἀλωπέκων ὑλακῆς ἢ μελίφογγος φωνῆ τοῦ καλλίστου χοροῦ τῶν θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης.

Μόνη φιλολογικῆς τινος ἑφημερίδος ἢ ἔκδοσις δὲν εἶναι βεβαίως τόσον θαυματουργὸς, οὐδ' ἡμεῖς εἴμεθα τοσοῦτον φίλαντοι ὥστε νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν τεράστιον ταύτην δύναμιν· εἶναι ὅμως ἀναντιρρήτως ἐν τῶν δραστικωτέρων μέσων ἀφ' ὅσα ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἐπενόησε πρὸς φωτισμὸν τῶν πολλῶν, καὶ ἀφ' ὅσα ἢ ἰδιωτικὴ χεὶρ δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἰδιώτην Λαόν.

Διδάσκαλος περιφορητὸς, περιφέρεται ἀκαταπαύστως καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· ἢ ἀστυνομία δὲν τὸν ζητεῖ διαβατήριον, τοῦ θέρους ὁ καύσων καὶ τοῦ χειμῶνος ὁ παγετὸς δὲν ἀνεχαίτιζει τὸν δρόμον του. Σὲ εὕρισκει πανταχοῦ καὶ εἰς τὸν περικλυστον σκόπελόν σου καὶ εἰς τὸν ἀπότομον βράχον σου καὶ ἐπὶ τῆς ἀβάτου ἐρήμου σου. Ἐμφανίζεται μὲ τὴν αὐτὴν παρῆρησιαν

καὶ μὲ τὸ αὐτὸ ἔνδυμα καὶ εἰς τοὺς πολυτελεῖς οἴκους τῶν πλουσίων καὶ ὑπὸ τὴν ταπεινὴν στέγην τοῦ πένητος. Δὲν διατάζει νὰ συγκαθῆσθαι μετὰ τῶν οἰκετῶν σου εἰς τὸν πρόδρομον, καὶ σὲ παρακολουθεῖ εἰς τὸν ξενῶνα, εἰς τὸ ταμεῖον τῆς σπουδῆς σου, εἰς τὸν γυναικωνίτην καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἄδута τοῦ κοιτῶνός σου. Εἰσέρχεται σωκρατικῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ τεχνίτου, ἀδιαφορῶν ἂν εἶναι καλλιτέχνου ἢ βαναυσουργοῦ, εἰς τὸ πρατήριο τοῦ μεγαλεμπόρου καὶ τοῦ καπήλου, εἰς τὴν λέσχην, εἰς τὸ καρφενεῖον, πανταχοῦ, καὶ ἐπανέρχεται περιοδικῶς, κρούων τὰς ποικίλας τῶν παντοδαπῶν τούτων καταγωγίων θύρας, μὴ ἀναπαύομενος μῆτε νύκτα, μῆτε ἡμέραν, μῆτε ἑορτήν, μῆτε καθημερινήν. Ἄν σὲ εὔρη κοιμώμενον σὲ ἐξυπνᾷ, ἂν τρώγωντα παρακάθεται εἰς τὴν τράπεζάν σου, ἂν εὐθυμοῦντα γίνεται κοινωνὸς τῆς εὐθυμίας σου εὐάρεστος. Σχολεῖον τοῦ εἶναι πᾶς τόπος, ὥρα τῆς διδασκαλίας τοῦ ὁ χρόνος ὀλοκλήρος. Κατορθώνει νὰ τὸν ἀγαπῶσιν ὅλοι καὶ μόνοι νὰ τὸν λησμονῶσιν οἱ εἰσαγγελεῖς. Εἶναι τέκνον γνήσιον τῶν ἠθικῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος· χωρὶς πάθος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ χωρὶς φρόνημα, ψέγει ἄνευ πικρίας καὶ ἐπαινεῖ ἄνευ κολακείας· χολή τοῦ εἶναι τὸ μειδίαμα, κέντρον τοῦ ἠ ἀστείότης. Βλέπων τὸ κακὸν ἢ τὸ μάταιον, δὲν ὀργίζεται, δὲν ἀγανακτεῖ, λυπεῖται μόνον, οἰκτερεῖ ἐλεεῖ· ἢ φωνή τοῦ εἶναι π ρ ὀ σ ε χ ε. Τὸ ἀγαθὸν, ἔπου τὸ ἰδῆ τὸ θαυμάζει, τὸ ἀγαπᾷ πρῶτος αὐτὸς, τὸ κηρύττει ἔπειτα, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ καταστήσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀγαπητὸν· ἔργον ἔχει τὸ διδάσκειν, τὸ φωτίζειν· σκοπὸν τοῦ τὸ ὠφελεῖν δόξαν τοῦ, διότι δὲν εἶναι παντελῶς ἀφιλότιμος, τὴν καρποφρίαν· Μὴ τὸν ἀποβάλετε, ἢ προαίρεσίς τοῦ εἶναι εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἀξίαι

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 30 Μαρτίου 1842.

Ἐμ. Ἀρτωριάδης.

Σημ. Ἡ Β. περίοδος ἀρχεταὶ ἀπὸ 1 Μαΐου· τὸ δὲ Α. φυλλάδιον διανέμεται τὴν 2 Ἰουνίου.

Ἐτησίαι συνδρομὴ διὰ τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ κράτους συνδρομητὰς δραχ. 20.

ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Ο ΠΙΝΔΑΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΓΑΛΛΕΡΟΝ.

Ὁ Πίνδαρος γεννηθεὶς τὸ ἔαρ τοῦ 522 ἔτους πρὸ Χριστοῦ (Ὀλυμπ. 64, 3) εὗρίσκετο περὶ τὸν μεσημβρινὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας, ὅτε ὁ Ξέρξης ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ μάχαι τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Σαλαμῖνος ἐδόξασαν τοὺς Ἕλληνας· δὲν εἶχε δ' ὑπερβῆ ἀκόμη πολὺ τὸ μέσον τῆς ἡλικίας του, ἐπειδὴ ἐκ πιθανῶν τεκμηρίων συμπεραίνεται, ὅτι ἔζησε περὶ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη. Ἀνήκει ἄρα εἰς ἐκείνην τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους τὴν ἐποχὴν, ἣτις δύναται νὰ ὀνομασθῆ πλήρης μὲν ὠριμότης τῆς νεότητος, ἀρχὴ δὲ τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ δραστηριότης, ἡ σπαργὴ καὶ ὁ ἀνυπέροβλος ἐνθουσιασμὸς πρὸς τὰς πράξεις ἐνοῦται μὲ ἰσχυρὰν τινα πρὸς τὴν παιδείου, τὴν εὔρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ καλοῦ φορὰν, προμηνύουσαν ἢ φέρουσιν ἤδη ὠραιότατους καρπούς. Ἡ ἰδιοφυὴς παιδείου, ἣτις μετὰ τὸν Περσικὸν πόλεμον ἀνεπτύχθη εἰς τὰς Ἀθήνας, ἦτον ἀκόμη πρὸς αὐτὸν ξένη, καὶ ἦτο μὲν σύγχρονος τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἐθαύμαζε τὸ κατὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους ἔξαρχα τῶν Ἀθη-

νων, τὰς ὁποίας ὀνομάζει ἰσοτεφάνους καὶ αἰοδίμους, Ἑλλάδος ἔρεισμα, δαιμόνιον πτολιεθρον, ἀλλ' αἱ παγαί, ὅθεν ἦν τλησε τὴν πνευματικὴν του τροφήν, ἀνήκουσιν εἰς τὸν προτοῦ χρόνον καὶ εἰς τὴν αἰαλοδωρικὴν Ἑλλάδα· ὅθεν χωρίζομεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ συγχρόνου τοῦ Αἰσχύλου, τοῦτον μὲν τοποθετοῦντες ἐπὶ τῆς θύρας τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματείας, τὸν δὲ Πίνδαρον ἐπὶ τοῦ πέρατος τῆς ἀρχαιοτέρας.

Πατὴρ τοῦ Πινδάρου ἦτο κόμη τις, Κυνὸς Κεφαλαὶ λεγομένη, κειμένη εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Θεβῶν, τῆς ἀξιολαγωτέρας πόλεως τῆς Βοιωτίας. Ἄν καὶ ἡ φωνὴ τῶν αἰοδῶν τῆς Πιερίας καὶ τῶν ἐποποιῶν τῆς ἠσιοδείου σχολῆς εἶχεν ἤδη σιγήσῃ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐσώζετο ὅμως ἀκόμη πολλὴ ἀγάπη πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν, ἧτις εἶχεν ἤδη τραπῆ καὶ ἐκεῖ ἐνωρῆς πρὸς τὴν λυρικὴν καὶ τὴν χορικὴν ἀσματουργίαν. Πόσον δὲ τῶν τεχνῶν τούτων ἡ ἀσκήσις ἦτο τότε ἐξηπλωμένη εἰς τὴν Βοιωτίαν, συμπεραίνεται ἐκ τούτου, ὅτι εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ Πινδάρου δύο γυναῖκες, ἡ Μῦρτις καὶ ἡ Κορίννα, ἡ μὲν ἐξ Ἀθηδόνος, ἡ δὲ ἐκ Τανάγρας τῆς Βοιωτίας εἶχον ἀποκτήσῃ δόξαν μεγάλην εἰς τὸ ῥηθὲν τῆς ποιήσεως εἶδος. Ἀμφότεραι ἦσαν ἐράμιλλοι τοῦ Πινδάρου εἰς τὴν Ποίησιν· καὶ ἡ μὲν Μῦρτις συνήρισε πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ ἄθλου εἰς δημοσίους ἀγῶνας, ἡ δὲ Κορίννα, καὶ τοι εἰπούσα

« Μέμορμη δὲ κῆ λιγούραν Μούρτιδ' ἰώνγα,

« Ὅτι βάνα φουσ' ἔθα Πινδάροιο ποτ' ἔριν·

λέγεται ὅμως ὅτι καὶ αὐτὴ φθονήσασα ἴσως τὴν αὐξάνουσαν δόξαν τοῦ Ποιητοῦ, πολλάκις ἀντηγωνίσθη πρὸς αὐτὸν δημοσίως, καὶ κατὰ τὸν Αἰλιανὸν (ποικ. ἱστ. ΧΠΙ, 24) πεντάκις τὸν ἐνίκησεν. Ὁ περιηγητὴς Παυσανίας εἶδεν εἰς Τάναγραν, τὴν πατρίδα τῆς Κορίννης, σωζομένην ἔτι εἰκόνα, ἧτις παρίστανε τὴν παιήτριαν ἀναδέουσαν τὴν κεφαλὴν μὲ ταινίαν ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν Πίνδαρον νίκης ἐν τῷ ἀγῶνι· νομίζει δὲ, ὅτι αὐτὴ ἐγχεώσται τὴν νίκην τῆς ὄχι τόσον εἰς τὴν μεγαλητέραν ἀξίαν τῶν ποιημάτων τῆς, ὅσον εἰς τὴν Βοιωτικὴν διάλεκτον, τὴν ὁποίαν μετεχειρίζετο, καὶ ἧτις ἦχει εὐαρεστοτέρα εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν δικαστῶν τοῦ ἀγῶνος,

καὶ ἔτι εἰς τὴν ἔξοχον αὐτῆς ὠραιότητα. Ὁρέλησε δὲ ἡ Κορίννα τὸν νέον Πίνδαρον διὰ τῶν συμβουλῶν τῆς, καὶ λέγεται, ὅτι τὸν προέτρεψε νὰ κοσμηῇ τὰ ποιήματά του μὲ μυθικὰς διηγήσεις· ἀλλ' ἀφοῦ οὗτος ἐποίησεν ὕμνον, τοῦ ὁποίου οἱ ἕξ πρῶτοι στίχοι, διασωθέντες μέχρις ἡμῶν (α), περιλαμβάνουσιν ὅλην σχεδὸν τὴν θηβαϊκὴν μυθολογίαν, εἶπε πρὸς αὐτὸν μειδιῶσα, ὅτι πρέπει νὰ σπειρῇ τις μὲ τὴν χεῖρα καὶ ὄχι μὲ τὸν σάκκον. Ἐπειδὴ πολὺ μικρὸν μέρος τῶν στιχουργημάτων τῆς Κορίννης διεσώθη, δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐξ αὐτῶν μετ' ἱκανῆς ἀσφαλείας περὶ τοῦ εἶδους καὶ τῆς τέχνης αὐτῶν. Τὰ διασωθέντα ἀποσπάσματα ἔχουσι τὰ πλεῖστα ὑποκείμενον μυθολογικὰ γεγονότα καὶ πρόσωπα, καὶ κυριώτερον ἡρώϊνας τῆς βοιωτικῆς παραδόσεως· ἐκ τούτου δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ αὐτῆς πρὸς τὸν Πίνδαρον ἀποδεικνύεται, ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν λεσβίαν τῆς λυρικῆς σχολῆν, ἀλλὰ πρέπει νὰ συναριθμηθῇ μὲ τοὺς διδασκάλους τῆς χορικῆς καλουμένης ποιήσεως.

Καὶ οἱ συγγενεῖς δὲ τοῦ Πινδάρου ἤσκουν τὰς τέχνας· διότι ἐκ τῶν ἀρχαίων βιογραφιῶν μαθάνομεν, ὅτι ὁ πατήρ, ἢ ὁ θεῖος τοῦ ποιητοῦ ἦτο αὐλητής. Ἡ δὲ αὐλητικὴ, ὡς πολλαχῶς ἐσημειώθη, μετέβη κυρίως ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς τοὺς Ἕλληνας, τὴν δ' ἐκ τῆς Φρυγίας καταγωγὴν τῆς μαρτυρεῖ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Πίνδαρος εἶχεν εἰς τὰς Θήβας πλησίον τοῦ οἴκου τοῦ μικρὸν ἱερὸν τῆς τῶν θεῶν μητρὸς καὶ τοῦ Πανός, [Πυθ. β'. 76 (137)], ἀμφοτέρων φρυγίων θεοτήτων, εἰς τιμὴν τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον λέγεται, ὅτι ἠὺλωδήθησαν ὕμνοι· (μάρ. Πάρου. 10). Ἀλλ' οἱ Βοιωτοὶ εἶχον καταστήσῃ πρῶτον τὴν αὐλησιν ἐγχώριον· διότι ἡ μὲν παρ' αὐταῖς

(α) Ὁ περιούσιος λόγος ὕμνος ἄρχεται οὕτως·

Ἴσμηνόν, ἢ χρυσαλάκατον Μελαν
ἢ Κάλμον, ἢ σπαρτῶν ἱερὸν γένος ἀνδρῶν
ἢ τὰν κυανάμπυκα Θήβαν,
ἢ τὸ πάντολμον σθένος Ἡρακλῆος,
ἢ τὰν Διονύσου πολυγαθέα τιμάν,
ἢ γάμον λευκιωλένου Ἀρμονίας ὕμνήτομεν;

κωπαῖς λίμνη παρεῖχε κάλαμον ἐπιτηδειότατον εἰς αὐλοποιῆαν, ἣ δὲ λατρεία τοῦ Διούσου, ἥτις ἔλαβεν, ὡς θρυλλεῖται, τὴν ἀρχὴν τας εἰς τὰς Θήβας, ἀπῆτει ἰδίως τὴν ποικιλωτάτην καὶ πολύθρον αὐλησιν. Ὅθεν οἱ Βοιωτοὶ ἀνεδείχθησαν πρῶτα ἄριστοι αὐληταί, ἐνῶ εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη (πολιτ. VIII, 7.) ἡ χρῆσις τοῦ αὐλοῦ δὲν κατέστη κοινὴ, εἰμὴ μετὰ τοὺς περσικοὺς πολέμους, ὅτε ἡ ἐπιθυμίαι νέας καὶ ποικίλης παιδεύσεως ἤρξθησαν.

Ἄλλ' ὁ Πίνδαρος πολὺ ἔτι νέος ὑψώθη ὑπεράνω τῶν ἀπλῶν αὐλητῶν, ὅσοι ἤλουν εἰς τὰς τῶν θεῶν ἑορτάς, καὶ τῶν λυρικῶν, ὅσοι εἶχον ἐπιχώριον μόνον ἀξίαν· ἐζήτησε δὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἐξ Ἑρμιόνης Λάσου, ἐξόχου ποιητοῦ, καὶ ἔτι ἐξοχωτέρου εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς. Ἐπιδοθεὶς δ' ὅλως εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν τεχνῶν τούτων, (διὸ καὶ μουσοποιός, ὡς ἡ Σαπφῶ, ὠνομάσθη) καὶ γενόμενος ποιητὴς μόνον καὶ μουσικὸς, ἐξέτεινε τὴν ἀσκησιν τῆς τέχνης του πρῶτα εἰς ὅλον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ δεχόμενος πανταχόθεν ἐντολάς ἐστιχοῦργει καὶ ἐμουσοῦργει ποιήματα ἐκ τοῦ γένους τῆς χορικῆς λυρῶδιαις. Εἰκοσαετῆς μὲν ὦν ἤδη τὴν ἡλικίαν ἐποίησεν εἰς τὸν Θεσσαλὸν νεανίσκον Ἴπποκλέα, τὸν ἐκ τοῦ λαμπροῦ γένους τῶν Ἀλευαδῶν, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον, ὅστις τάσσεται ἤδη δέκατος τῶν πυθιονικῶν, ποιηθεὶς τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐξηκοστῆς ἐνάτης Ὀλυμπιάδος· μετ' ὀλίγον δὲ βλέπομεν αὐτὸν ἀσχολούμενον ὁμοίως εἰς ὕμνους τῶν ἀρχόντων τῆς Σικελίας, Ἰέρωνος τοῦ Συρακουσίου καὶ Θήρωνος τοῦ Ἀκραγαντίνου, τοῦ Βασιλέως τῆς Κυρήνης Ἀρκεσιλάου καὶ τοῦ τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα, ἔτι δὲ καὶ εἰς ὕμνους τῶν ἐλευθέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ἦτον εἰς αὐτὸν ἀδιάφορον, εἰς τίνα τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν ἀνῆκον οἱ ὕμνούμενοι, οὕτω καὶ αἱ ἰωνικαὶ πολιτεῖαι ἐτίμησαν καὶ ἠγάπησαν καὶ αὐτὸν καὶ τὴν τέχνην του· καὶ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἀπέδειξαν αὐτὸν δημόσιον πρόξενον, οἱ δὲ τῆς Κίαις κάτοικοι, καίτοι ἔχοντες οἰκείους ποιητὰς τὸν Σιμωνίδην καὶ Βακχυλίδην, παρήγγειλαν ὁμως εἰς αὐτὸν νὰ τοῖς ποιῆσῃ προσόδιον. Ἄλλὰ δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ θεωρήσωμεν τὴν Μοῦσαν τοῦ Πινδάρου ὡς κοινὴν μισθοφόρον, ἐτοίμην νὰ ὑμνῇ πᾶντα ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τρώγει τὸν ἄρτον.

Διότι, ἂν καὶ ὁ Πίνδαρος παρακολουθῶν τὸ ἔθος, τὸ ὁποῖον ὁ Σιμωνίδης εἶχε καταστήσῃ κοινόν, ἐδέχετο μισθὸν τῶν ποιημάτων του καὶ δῶρα παρὰ τῶν ὑμνουμένων, τὰ ποιήματά του ὅμως ἐξέέρβρον ἀπὸ τῆς καρδίας του καὶ ἐξέφραζον τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν ὑμνουμένων γνώμην του. Ἐπαινῶν δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν δὲν ἐπιφορεῖ κατὰ κῆρον εἰς τὴν τούτων εἰκόνα τὰ λαμπρὰ μόνον χρώματα, ἀλλ' ὑποδεικνύει καὶ τὰ σκιώδη τῆς εἰκόνης του μέρη, πολλάκις μὲν τρεπόμενος εἰς παραμυθίας, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς νουθεσίας καὶ παραινέσεις. Τοιοῦτος, ἐπὶ παραδείγματος, φαίνεται ὁ Πίνδαρος πρὸς τὸν κραταιὸν Ἰέρωνα, τοῦ ὁποῖου αἱ πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἀρεταὶ ἦσαν ἠνωμένα μετὰ τὰ ἐλαττώματα ἀχαλινώτου πλεονεξίας καὶ φιλαρχίας, τὰ ὅποια οἱ κῶλακες αὐλικοὶ του ἐγνώριζον νὰ μεταχειρίζονται πρὸς ἐπιτυχίαν σκοπῶν βδελυρῶν. Ὁ Πίνδαρος τὴν προτρέπει εἰς ἐσωτερικὴν ἡρεμίαν καὶ αὐτάρκη εὐθυμίαν, εἰς πραότητα καὶ ἀγαθότητα, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν [Πυθ. β'. 72 (131)]

Γένοι' οἷος ἐστὶ μαθίων' καλὸς τοι πύθων παρὰ παισίν, αἰεὶ
καλός· ὁ δὲ Ῥαδάμανθους εὖ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν
ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ' ἀπάτασι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν.

Οἷα ψιθύρων παλάμαις ἔπετ' αἰεὶ βροτῶν·

*Ἄμαχον κακὸν ἀμφοτέρωις διαβολῶν ὑποφαύτιες,

Ῥοργαῖς ἀτενὲς ἀλωπέκων ἴκελοι.

Μὲ τὴν αὐτὴν παρρησίαν εὐγενοῦς καὶ ἐλευθέρου ἀνδρὸς λαλεῖ ὁ Πίνδαρος [Πυθ. δ'. 263 (467)] πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Κυρήνης Ἀρκεσίλαον τὸν δ'. ὅστις διὰ τῆς τυραννικῆς του τραχύτητος ἐπέφερεν ἀκολούθως τῆς δυνάστείας του τὴν καταστροφὴν, τότε δ' εἶχεν ἀδίκως ἐξόριστον ἓνα τῶν εὐγενεστέρων Κυρηναίων, τὸν Δαμόφιλον·

γνώθι νῦν τὰν Οἰδιπόδα σοφίαν· εἰ γάρ τις ὄζους ὀξύτμωι πελέκει
ἐξερείψαι κεν μεγάλης δρυὸς, ἀισχύνοι δὲ οἱ θαητὸν εἶδος·

καὶ φθινόκαρπος εἶσα διδοῖ ψᾶρον παρ' αὐτᾶι,

εἴποτε χειμέριον πῦρ ἐξίκηται λείσθιον·

ἢ σὺν ὀρθαῖς κίνεσσιν δεσποσύνασιν ἔρειδομένα

μόχθον ἄλλοις ἀμφέπει δύστατον ἐν τεύχεσιν,

ἐὼν ἐρημώσασα χῶρον·

Προσκαλῶν αὐτὸν διὰ τούτων νὰ μεταχειρισθῆ τὴν σοφίαν τοῦ Οἰδίποδος, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τὸ ὅποιον ἔμελλε νὰ τῷ προτείνῃ πολιτικὸν αἰνίγμα, ἐπιφέρει ἀμέσως αὐτὸ, καὶ ἐξεικονίζει διὰ μὲν τῆς δρυὸς τὸν λαόν, διὰ δὲ τῶν ὄζων τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀρίστους, τοὺς ὁποίους δὲν ἔπρεπεν ὁ Ἄρκεσίλαος ν' ἀποτέμνῃ καὶ νὰ αἰσχύνῃ τὴν ὠραίαν μορφήν τῆς δρυὸς, διὰ δὲ τοῦ χειμερίου πυρὸς αἰνίσσεται τὴν κατ' αὐτοῦ ἐνδεχομένην ἐπανάστασιν τοῦ λαοῦ, διὰ δὲ τῆς ἐρημώσεως τοῦ χώρου, ὅπου ἦτο πεφυτευμένη, τὴν ἐνδεχομένην μετάβασιν τοῦ κυρηναϊκοῦ λαοῦ ὑπ' ἄλλοτριάν ἐξουσίαν, εἰς τῆς ὁποίας τὰ ἐρείσματα ἤθελε προστεθῆ καὶ αὐτὸς ὡς ὑποστήριγμα νέον. Εἰς ταῦτα δ' ἐπιλέγει·

ἔσοι δ' ἰατὴρ ἐπικαιρότατος, παιὰν τέ σοι τιμᾶ φάος·
 Χρῆ μαλακὰν χέρα προσβάλλοντα τρώμαν ἔλκεος ἀμφιπολεῖν.
 Ῥάδιον μὲν γὰρ πόλιν σείσαι καὶ ἀφαιροτέροισ·
 Ἄλλ' ἐπὶ χώρας αὐτίς ἔσται δυσπαλῆς δὴ γίγνεται, ἐξαπίνας
 εἰ μὴ θεὸς ἀγεμόνεσσι κυβερνατῆρ γένηται.
 Τιν δὲ τούτων ἐξυφαίνονται χάριτες·
 Τλαῖθι τὰς εὐδαίμονος ἀμφὶ Κυράνας θέμεν σπουδὰν ἅπασαν.

Τόσον εὐγενῶς καὶ ἀξίως προσεφέρετο ὁ Πίνδαρος πρὸς τοὺς ῥηθέντας ἡγεμόνας, καὶ τόσον πιστῶς ἐτήρησε τὸ ἀξίωμα, τὸ ὅποιον πολλαχοῦ εἰς τὰ ποιήματά του ἐξέφρασεν, ὅτι ἡ εὐθύτης καὶ εἰλικρίνεια ἀρμόζει πανταχοῦ! Ἄλλ' ἡ τοῦ Πινδάρου πρὸς τοὺς συγχρόνους του μεγιστᾶνας σχέσις φαίνεται ὅτι περιωρίζετο εἰς μόνην τὴν ποίησιν, καὶ διὰ μόνης τῆς ποιήσεως παριστάνετο· διότι δὲν βλέπομεν αὐτὸν, ὡς τὸν Σιμωνίδην, συναναστρεφόμενον καθημέραν μὲ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἐν τέλει, συμβουλευόντα αὐτοὺς καὶ συνάπτοντα πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, οὔτε παίζοντα πρόσωπόν τι εἰς τὸ θέατρον τῆς δημοσίας, ἢ αὐλικῆς ζωῆς τοῦ αἰῶνός του. Διὰ τοῦτο ἴσως, καὶ διότι οἱ συμπολιταὶ τοῦ Πινδάρου Θεβαῖοι μετὰ τοῦ ἡμίσεως μέρους τῶν Ἑλλήνων εἶχον προσχωρήσῃ κατὰ δυστυχίαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἐνῶ τὸ ἕτερον ἡμισυ, ἔχον σύμμαχον τὸ δαϊμόνιον τῆς ἐλευθερίας, ἀπέκτησε διὰ τοῦτο τὴν νίκην, δὲν φαίνεται τὸ ὄνομά του, ὡς τὸ τοῦ Σιμωνίδου, δεδοξασμένον εἰς τοὺς περσικὸς πολέμους. Ἄλλ' ὅμως φαίνεται καὶ ἐνταῦθα ὁ

ώραίος και εὐγενής χαρακτήρ τῆς πινδαρικῆς μούσης, ἥτις δὲν ἐτόλμησε μὲν τὴν ματαίαν ἀπόπειραν τοῦ νὰ κινήσῃ τοὺς Θεβαίους εἰς συμμετοχὴν τῶν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κινήσεων, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν πόλεμον, βλέπουσα ἐσωτερικὰς διχασμοὺς καὶ στάσεις ἐπαπειλούσας εἰς τὰς Θεβὰς παντελῆ ὄλεθρον, πρόετρεπε τοὺς συμπολίτας τῆς εἰς εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν κατὰ τὸ τοῦ Πολυβίου (δ. 31, 5) τὴν μαρτυρίαν καὶ κατὰ τὸ διασωθὲν ἀπόσπασμα

Τὸ κοινόν τις ἀστῶν ἐν εὐδία τιθεῖς,
ἐρευνασάτω μεγαλάνορος Ἄσυχίας τὸ φαῖδρον φάος,
στάσιν ἀπὸ πραπίδος ἐπίκοτον ἀνελών,
πενίας δότεῖραν, ἐχθρὰν κουροτρόφον.

Μετὰ δὲ τὸν πόλεμον, ποιούσα εἰς Αἰγινήτας καὶ Ἀθηναίους ἀθλητάς, ἐκφράζει παρρησίαν τὴν θαυμασμόν τῆς πρὸς τὸν ἡρωϊσμόν τῶν νικητῶν τῶν Περσῶν. Εἰς δὲ τὸν ἔβδομον τῶν ἰσθμιοτικῶν ὕμνων, τὸν ὁποῖον τὸ δεύτερον ἔτος τῆς 75 Ὀλυμπιάδος, ὀλίγου μηνῶς μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν Θεβῶν εἰς τὸν συμμαχικὸν τῶν Ἑλλήνων στρατὸν, ἐποίησεν ὁ Πίνδαρος, φαίνεται μὲν σφοδρῶς λυπούμενος τὴν καρδίαν διὰ τὸ δυσύχημα τῆς πατρίδας του πάλους, τρέπεται ὁμως μετὰ χαρᾶς πάλιν πρὸς τὴν ποιήσιν, χαίρων, ὅτι θεὸς τις εἶχεν ἤδη παρὰ τρέψῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τῶν Ἑλλήνων τὸν ἐπικρεμάμενον εἰς αὐτοὺς λίθον τοῦ Ταντάλου, καὶ στρέφεται μὲ θάρρος φιλικὸν καὶ ἐλπίδα πρὸς τὴν Αἰγίαν, ἥτις κατὰ φήμην ἀρχαίαν ἦτο συγγενὴς τῶν Θεβῶν, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ὑπερέντευξις πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἠδύνατο ἴσως νὰ ἀνεγειρῇ πάλιν τὴν τεταπεινωμένην κεφαλὴν τῆς Βοιωτίας.

Ταῦτα εἶναι τὰ ἀξιολογώτατα τῶν ὅσα γνωρίζομεν περὶ τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων τῆς ζωῆς τοῦ Πινδάρου καὶ τῶν πρὸς τοὺς συγχρόνους του σχέσεων. Ἦδη θέλομεν θεωρήσῃ αὐτὸν ἀκριβέστερα ὡς τεχνίτην, ἐπισκοποῦντες αὐτὸν, καθόσον εἶναι δυνατόν, εἰς αὐτὸ τὸ πνευματικὸν τοῦ ἐργαστήριον. Τὸ μόνον δὲ γένος τῆς ποιήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν σαφῶς ὅλην τοῦ Πινδάρου τὴν τέχνην, εἶναι τὰ ἐπινίκια· διότι ἐ-

ξέπρεψε μὲν ὁ Πίνδαρος εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς χορικῆς ποιήσεως, εἰς ὕμνους θεῶν, εἰς παιᾶνας καὶ διθυράμβους, εἰς προσόδια, τουτέστιν ἄσματα ἀδόμενα εἰς πομπὰς ἱεράς, εἰς παρθένεια, ὑπορχήματα, σχολιά, θρήνους, ἐγκώμια παραπλησιάζοντα εἰς τὰ ἐπινίκια καὶ σχεδὸν πάντα ταῦτα τὰ εἶδη τῆς πινδαρικῆς ποιήσεως ἦσαν παρά τοῖς ἀρχαίοις ὁμοίως περίφημα ὡς τὰ ἐπινίκια, διότι πολλὰ χωρία ἐξ αὐτῶν ἀναφέρονται συνεχῶς εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς· καὶ ὁ Ὀράτιος δὲ εἰς τὴν β'. τοῦ δ'. βιβλίου του ᾧδὴν ἀναφέρει πρὸ πάντων τῶν ποιημάτων τοῦ Πινδάρου τοὺς διθυράμβους του, καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὕμνους, τὰ ἐπινίκια καὶ τοὺς θρήνους· ἀλλὰ τὰ ἐπινίκια εἶχον βεβαίως ἰδιάτινα προτερήματα, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἀντιγραφόμενα συνεχέστερον εἰς τοὺς κατωτέρω χρόνους τοῦ ἀρχαίου αἰῶνος διεσώθησαν ἀπὸ τὸν ὄλεθρον ὅλης τῆς λοιπῆς λυρικῆς ποιήσεως τῶν Ἑλλήνων ὅπως καὶ ἂν ἔγη τὸ πρᾶγμα, τὰ ρηθέντα ἐπινίκια, καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῶν ἐνοπιῶν, καὶ διὰ τὴν τεχνικωτάτην οἰκονομίαν των, καὶ διὰ τὴν ποικιλίαν τοῦ λεκτικοῦ, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε μὲν ὄν τραχύτερον καὶ σπουδαιότερον, ἄλλοτε δὲ μαλακώτερον καὶ ἰλαρώτερον, καθιστάνει τὰ μὲν παραπλήσια εἰς ὕμνους καὶ παιᾶνας, τὰ δὲ εἰς σχολιά καὶ ὑπορχήματα, εἶναι ἐπιτηδειότερα νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν ζῆμίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς προξενεῖ τῶν ἄλλων εἰδῶν ἢ ἀποβολή.

Παριστάνομεν ἐνταῦθα συντόμως τὴν τε ἀφορμὴν τῶν ἐπινικίων ὕμνων καὶ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἀφορμὴ μὲν παντός ὕμνου ἐπινικίου ἦτο ἡ νίκη, τῆς ὁποίας ἀγωνιστής τις, ἢ διὰ τῆς ταχύτητος τῶν ἵππων του, ἢ διὰ τῆς ῥώμης καὶ εὐκαμψίας τοῦ σώματός του, ἢ διὰ τῆς ἐξόχου μουσικῆς τέχνης του (ἴδ. Πυθ. ἰβ'.) ἤθελε τύχει εἰς τοὺς κοινούς τῶν Πανελλήνων ἀγῶνας, καὶ κυρίως εἰς ἓνα τῶν τεσσάρων περιφημοτέρων, τῶν Ὀλυμπίων, Πυθίων, Νεμείων καὶ Ἰσθμίων. Ἡ δὲ νίκη αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσεμνύνετο ὄχι μόνον αὐτὸς ὁ νικητής, ἀλλὰ καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸ γένος, καὶ ὅλη ἡ πόλις του, ἀπῆτει τελετὴν τινα, ἣτις ἐτελεῖτο παρὰ τῶν φίλων τοῦ νικητοῦ ἄλλοτε μὲν ἀμέσως εἰς τὸν τόπον τῆς νίκης, ὡς π. χ. ἐτελεῖτο πολλάκις ἐν εἶδει κώμου εἰς τὰ Ὀλύμπια τὸ ἐσπέρας μετὰ τὸ τέλος τῶν ἀ-

γώνων, ὅτε τὸ ἱερόν ἄλλως κατεφωτίζετο ὑπὸ τῆς σελήνης καὶ ἀντήχει ἀπὸ εὐφρόσυνα ἐπιδείπνια ἄσματα, (ἴδ. Ὀλυμπ. ἰά. 76), ἄλλοτε δὲ μετὰ τὴν πανηγυρικὴν ἐπιστροφήν τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Πατρίδα του. Ἐπανελαμβάνετο δ' ἐνίοτε ἡ τοιαύτη τελετὴ καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους πρὸς ἀνάμνησιν, καὶ εἰς τοιαύτας ἀναμνηστικὰς τελετὰς ἐποίηθησαν ὁ ἰά. τῶν ὀλυμπιονικῶν, ὁ γ'. τῶν νεμεονικῶν καὶ ὁ β'. τῶν ἰσθμιονικῶν. Αἱ τελεταὶ αὗται εἶχον πάντοτε θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, καὶ ἤρχιζον πολλάκις μὲ πομπὴν τινα διευθυνομένην πρὸς τοὺς βωμοὺς ἢ ναοὺς τοὺς ἐν τῷ τόπῳ τῶν ἀγώνων, ἢ ἐν τῇ Πατρίδι τοῦ νικητοῦ, μετέβαινον κατόπιν εἰς θυσίας καὶ κατέληγον εἰς εὐωχίας καὶ κῶμους. Εἰς τυχύτας λοιπὸν τὰς τελετὰς, αἱ ὅποιαί καίτοι ἔχουσαι ἐκ τῆς θρησκείας ἱερόν χαρακτῆρα ἦσαν ὅμως ἰλαραὶ καὶ εὐφρόσυνοι, καὶ συνειθίζοντο παραπολὺ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἐπαρουσιάζετο ὁ παρὰ τοῦ Ποιητοῦ ἢ ἄλλου τινὸς χοροδιδασκάλου [οἶος ὁ στυμφάλιος Αἰνείας Ὀλυμπ. στ'. 88. (150)] ἑνασκηθεὶς χορὸς καὶ ἔψαλλε τὸν ἐπινίκιον ὕμνον, ὡς κάλλιστον κόσμον τῆς τελετῆς. Ἐψάλλετο δὲ ὁ ἐπινίκιος ὕμνος ἢ εἰς τὴν πομπήν, ἢ εἰς τὸν κῶμον, ὡς μὴ ὦν κυρίως θρησκευτικὸς, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος νὰ ψαλῆ εἰς τὴν θυσίαν. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς χρήσεως τῶν ὕμνων, ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν πομπήν, ἄλλοτε δὲ εἰς τὸν κῶμον, τουτέστι περὶ τὸ τέλος τῆς εὐωχίας ψαλλομένων, δὲν ἐδύνατο νὰ μὴ συνεπιφέρῃ καὶ τινα διαφορὰν εἰς τὸ εἶδος τῶν ἁσμάτων. Ἐκ τινῶν μάλιστα τεκμηρίων, τὰ ὅποια φαίνονται εἰς πολλὰ ἐπινίκια, καθίσταται πιθανώτατον, ὅτι ὅσοι μὲν ὕμνοι συνίστανται ἐκ στροφῶν μόνον χωρὶς ἐπωδῶν, ἐψάλλοντο εἰς πομπάς, διευθυνομένας ἢ πρὸς τὸ ἱερόν, ἢ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ νικητοῦ, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν, οἱ ὅποιοι περιέχουσι σαφῆ τεκμήρια, ὅτι ἐψάλλοντο εἰς τὰς πομπάς, καὶ ὅμως ἔχουσιν ἐπωδοὺς, οἷος ὁ ἧ. καὶ ἰγ' τῶν ὀλυμπιονικῶν, ὅπου ἡ φράσις *τόν δε κῶμον δέξει* δὲν σημαίνει βέβαια ἄλλο τι, εἰμὴ δέξει τὴν πομπὴν ταύτην *τῶν φίλων τῶν εἰς εὐωχίαν συνελθόντων*. Τούτων τῶν ὕμνων οἱ ἐπωδοὶ ἐψάλλοντο ἴσως εἰς τὰς κατὰ τὴν πομπὴν ἀναπαύλας, ἐπειδὴ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων ὁ ἐπωδὸς ἀπὸ

τει πάντοτε ἀνάπαυλιν τοῦ χοροῦ. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν πινδαρικῶν ὕμνων ἐψάλλοντο εἰς τὸν κυρίως λεγόμενον κῶμον, τουτέστιν εἰς τὸ εὐθυμον πέρας τῆς εὐωχίας, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Πίνδαρος ὀνομάζει τὰ ᾄσματά του συνεχέστερα ἀπὸ τοῦ κῶμου ἐπικωμίους ὕμνους καὶ ἐγκώμια μέλη, παρὰ ἀπὸ τῆς νίκης ἐπινίκια.

Ἄν καὶ ἡ ἀφορμὴ τοῦ ἐπινικίου — ἢ εἰς τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας νίκη — καὶ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ — ἢ σέμνωσις τελετῆς συνεχομένης μὲ τὴν τῶν θεῶν λατρείαν — ἀπαιτῶσιν ἐκ φύσεως λέξιν σοβαρὰν καὶ σεμνὴν, ἢ πολὺθρους ὅμως εὐθυμία καὶ ἡ φαιδρὰ τῶν εὐωχομένων ἀλαλαγῇ ἀποκλείουσι τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἐκείνην τῆς φράσεως σπουδαιότητα καὶ ἐμβριθείαν, ἥτις ἐπεκράτει εἰς τοὺς καλουμένους νόμους καὶ τοὺς πρὸς θεοὺς ὕμνους, καὶ συγχωροῦσιν, ἢ μᾶλλον ἐπιζητοῦσιν ἐλευθέραν τινὰ καὶ ἰλαρὰν τοῦ πνεύματος κίνησιν, ἐπιλαμβανομένην μὲ χαρὰν καὶ ἀγάπην παντὸς ὅ,τι ὠραῖον καὶ χαρίεν παρέχει ἢ τῆς τελετῆς ἀφορμῇ. Τίνα λοιπὸν τέχνην μεταχειρίζεται ὁ Πίνδαρος εἰς τὴν ἐξύφανσιν τῶν ὕμνων του; Ἐπειδὴ ἡ διεξοδικὴ τῆς νίκης περιγραφὴ ἤθελεν εἶσθαι ψυχρὰ ἐπανάληψις τοῦ δράματος, τοῦ ὁποίου σὶ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τὴν Πυθῶ συνελθόντες Ἕλληνας εἶχον ἤδη γαίην ἔχθαμβοι θεαταί, διὰ τοῦτο ἀναφέρει συνήθως μὲ ὀλίγας λέξεις τὴν νίκην, δηλῶν μόνον τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἔτυχεν αὐτῆς ὁ ὑμνούμενος. Ἄλλ' ἐντεῦθεν δὲν ἔπεται, ὡς τινες ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Ποιητὴς ἐθεώρει τὴν νίκην ὡς πάρεργον, ψαῖων αὐτὴν ἐν παράδῳ, καὶ προχωρῶν σπουδαίως εἰς πράγματα γονιμώτερα ἐξ ἐναντίας ἢ νίκη μένει πάντοτε τοῦ ὅλου ποιήματός του ὁ ἄξων, συμπλέκεται δὲ μὲ ὅλον τὸν λοιπὸν βίον τοῦ νικητοῦ, τοῦ ὁποίου ἐφρόντιζεν ἐξ ἀνάγκης ὁ ποιητὴς νὰ προαποκτήσῃ ἀκριβῆ γνῶσιν.

Ἐξέρει δ' ὁ Πίνδαρος νὰ ἀποδίδῃ εἰς τὴν νίκην ὑψηλοτέραν τινὰ ἀξίαν πρὸς τὸν βίον τοῦ νικητοῦ, ἐξιδεῶν αὐτοῦ τὴν δεξιότητα καὶ τὸν χαρακτῆρα, καὶ παριστάνων τὴν νίκην ὡς τῆς ἰδέας ταύτης ἐπιβεβαίωσιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνας δὲν συνεθίζουσι ν' ἀπομονῶσι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν θεωροῦσι πάντοτε ὡς μέλος τοῦ γένους του καὶ τῆς πόλεώς του, διὰ τοῦτο ὁ Πίνδαρος θεωρεῖ τὴν

παρουσαν δόξαν τοῦ ποιητοῦ συναφῆ μετὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ παρελθὸν τοῦ γένους καὶ τῆς πόλεως, ὅθεν κατάγεται. Ἀλλὰ διὰ νὰ παραχθῆ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐξηγηθῆ ἐκ τοῦ βίου ἢ νίκη ἐδύνατο οὗτος νὰ θεωρηθῆ ἐκ δύω μόνον ὄψεων, τῆς τύχης καὶ τῆς προσωπικῆς ἀξίας, ἢ ἄλλως ἐδύνατο νὰ ὑμνηθῆ ἢ ἡ τύχη (ὁ ὄλβος), ἢ ἡ προσωπικὴ ἀξία (ἡ ἀρετὴ) τοῦ νικητοῦ. Καὶ ἡ μὲν τύχη ἐξεῖχεν ἰδίως εἰς τὰς ἐν ἵπποδρομίαις νίκας· διότι οἱ οὕτω νικῶντες ἔπρεπε νὰ τρέφωσιν ἐξαιρέτους ἵππους, τὸ ὅποῖον ἦτο δαπανηρότατον εἰς τοὺς Ἑλληνας, καὶ νὰ στέλλωσιν εἰς τοὺς ἀγῶνας δεξιούς ἡνιόχους, ἐπειδὴ σπανιώτατα ἡνιόχουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸ ἵπποδρόμιον· ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα ἐδύνατο νὰ πράξωσι μόνον οἱ ἐκ τῆς τύχης μέγιστον πλοῦτον ἔχοντες· ἡ δὲ προσωπικὴ ἀξία ἐξεῖχεν ἰδίως εἰς τοὺς γυμναστικούς ἀθλους, ἂν καὶ ἐνταῦθα ἡ εὐτυχία καὶ ἡ τῶν θεῶν εὐνοία ἐδύνατο νὰ θεωρηθῶσι τὰ κυριώτερα τῆς νίκης αἰτία, μάλιστα ἐνῶ συνήθης τοῦ Πινδάρου γνώμη εἶναι, ὅτι ἡ ἀληθὴς καὶ πρὸς πᾶσαν πείραν ἀντέχουσα ἀρετὴ εἶναι δῶρον φυσικὸν θεοῦ διδόμενον [ἴδ. Ὀλυμπ. θ'. 100(151)]. Ἀλλὰ φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν ἐδύνατο ἡ ἀφηρημένη ἐννοία τῆς τύχης καὶ ἀρετῆς νὰ γείνη τοῦ ποιήματος ὑποκείμενον, ἀλλὰ συγκεκριμένητις καὶ κατ' αἴσθησιν ἀντιληπτὴ εὐτυχία καὶ ἀρετὴ τοῦ ὑμνουμένου καθ' ὅλην τὴν τὴν ἰδιοφυίαν. Καὶ ἡ μὲν τύχη αὐτοῦ λαμβάνει τοιοῦτον ἰδιοφυῆ χρωματισμὸν, ὅταν π. χ. θεωρῆται ὡς ἀνταμοιβὴ προγενομένων δυστυχημάτων, καὶ ὅλως ζωγραφῆται ἢ τῆς λύπης καὶ χαρᾶς εἰς ἄλληλα μετάπτωσις ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους του. (ἴδ. Ὀλυμπ. τὸ β'. καὶ Ἰσθμ. τὸ γ'). Δύναται προσέτι νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος καὶ ἡ παράστασις τῆς ἐκ τῶν ἀθλων δόξης, διαλειπούσης καὶ πάλιν ἀναφαινομένης εἰς διαφόρους κατὰ διαδοχὴν γενεάς τοῦ γένους τοῦ νικητοῦ (ἴδ. τὸ δ'. τῶν Νεμ.). Ἀλλ' ἂν ἡ εὐτυχία αὐτοῦ φαίνεται καθαρὰ καὶ παντὸς δυστυχήματος καὶ ἐλαττώματος ἀμικτος, τὴν ἐκ ταύτης χαρὰν παρακολουθεῖ ἠθικόν τι συνκίσθημα καὶ πικραίνεσις, πῶς ὀφείλει ὁ ὑμνουμένος νὰ θεωρῆ, φέρῃ καὶ μεταχειρίζεται τὴν εὐτυχίαν του. Διότι ἦτον ἐπικρατούσα τῶν Ἑλλήνων γνώμη, ὅτι αἱ μεγάλαι καὶ λαμπραὶ

εὐτυχίαι ἦσαν ἐπιφοβοί, ὡς διεγείρουσαι τὴν Νέμεσιν, τὴν ταπεινοῦσαν καὶ καταβάλλουσαν τὸν ἀνθρώπινον ὄγκον, καὶ ἐντεῦθεν προήρχετο ἡ συνεχὴς παραίνεσις τοῦ μετριοφρονεῖν καὶ μηκέτι παπταίνειν πόροιοι. Διὰ τῶν παραινήσεων, τὰς ὁποίας ὁ Πίνδαρος συνείθιζεν ἰδίως νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς τὸν πολυῦμνητον Ἰέρωνα, προτρέπει, αὐτὸν ἀφοῦ διὰ πολλῶν φροντιδῶν καὶ μόχθων ἐστέρωσε καὶ ἐξέτεινε τὴν ἡγεμονίαν του, νὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του εἰς τὴν ἡρεμον εὐθυμίαν, καὶ διὰ τῶν δώρων τῆς ποιήσεως νὰ κατευνάσῃ ἀγενῆ τινα πάθη, ὑπὸ τῶν ὁποίων ἐκλυδωνίζεται. Ὅπου δὲ προέχει ἡ ἀρετὴ τοῦ νικητοῦ καὶ ἔλκει ἰδίως τὴν προσοχὴν τοῦ ὑμνωδοῦ, συνειθίζει ὁ Πίνδαρος νὰ μὴν ὑμνῇ καὶ ταύτην μεμονωμένην, ἀλλὰ νὰ παραθέτῃ καὶ ἕτερόν τι πλεονέκτημα τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὁ νικητὴς ἐνώνει ἤδη μετὰ τῆς εἰς τοὺς ἀγῶνας δειχθείσης ῥώμης, ἢ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐπίκτησιν προτρέπεται. Εἶναι δὲ τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἢ μετριοφροσύνη, ἢ σοφία, ἢ φιλοστοργία, ἢ θεοσέβεια. Αὕτη παριστάνεται πολλάκις ὡς κυρία τῆς νίκης αἰτία, ὁ δὲ νικητὴς ὡς δι' αὐτῆς ἀποκτήσας τὴν προστασίαν τῶν θεῶν, τῶν ἐφορώντων τοὺς ἀγῶνας, οἷος ὁ Ἐρμῆς καὶ οἱ Διόσκουροι. Εἶναι δ' αὕτη σπουδαιοτάτη γνώμη τοῦ Πινδάρου, ὅστις νομίζει, ὅτι ἐξηγεῖ πληρέστατα τὴν αἰτίαν τῆς νίκης, ἐξευρίσκων θεόν τινα, κηδόμενον καὶ τοῦ γένους τοῦ νικητοῦ καὶ τῶν ἀγῶνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν. Ὡς δ' ἐξυμνῶν τὴν τύχην, οὕτως εὐλαγῶν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ νικητοῦ φαίνεται ὁ Πίνδαρος τῷ ὄντι εἰλικρινῆς, ὁποῖον ἑαυτὸν ὀνομάζει· διότι ποτὲ δὲν πανηγυρίζει τὸν νικητὴν μὲ στόμφρον καὶ κομπορρημοσύνην, ἀλλὰ φοβούμενος καὶ τὸν φθόνον τῶν πολιτῶν καὶ τὴν νέμεσιν τῶν θεῶν μεταχειρίζεται πανταχοῦ τὸν ἔπαινον μέτριον, καὶ πανταχοῦ ἔχει ὑπ' ὄψιν τῆς ἀνθρωπίνης τύχης τὴν ἀστάθειαν καὶ τὰ στενὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως.

Ἐνῷ ὁ Ποιητὴς, ὡς σορὸς, ἐρμηνεύει τρόπον τινα εἰς τὸν νικητὴν τὴν τύχην του, μετακαλῶν τὴν προσοχὴν του εἰς ὑψηλοτέραν καὶ θείαν τινα τῶν πραγμάτων τάξιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ παρούσα τοῦ βίου του λαμπρότης παράγεται, δὲν μεταρσιούται εἰς ὑπερ-

νέφελον ὕψος, οὐδ' ἀποσπώμενος ἀπὸ τῶν γηίνων καὶ τῶν προσω-
πικῶν σχέσεων λαλεῖ πρὸς τὸν λαὸν ὡς ἱερεὺς. Ἄλλὰ τὸ ἐναν-
τίον τὰ ἐπινίκια τοῦ Πινδάρου, καὶ τοὶ ψαλλόμενα ὑπὸ τοῦ χοροῦ,
ἐξέφραζον ὅλως τὴν ἀτομικὴν τοῦ Ποιητοῦ γνώμην, καὶ διὰ τοῦτο
ὑπεμφαίνουσι πολλαχθῶς τὴν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸν νικητὴν προ-
σωπικὴν σχέσιν. Πολλάκις δὲ ἡ προσωπικὴ αὕτη σχέσις φωτι-
ζομένη λαμπρότερον καθίσταται ἢ κυριωτέρα πηγὴ τῶν ἐν τῷ
ποιήματι ἐννοιῶν, καὶ τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν σύνταξιν πινδαρικῶν τιῶν
ὑμνων, τῶν ὁποίων τινὲς εἶναι καὶ δυσχερέστατοι. Εἰς τὸν ἔβδομον
π. χ. τῶν νεμεονικῶν ὑπερχοπεῖ ὁ Πίνδαρος τὴν μοῦσάν του
ὡς ἀληθολόγον κατὰ τῶν μέμψεων, ὅσαι ἔγειναν κατ' αὐτῆς,
καὶ τὴν παριστάνει δικαίαν καὶ ἀπροσωπόληπτον τῶν ἐπαινῶν
διανεμήτριαν εἰς τε τοὺς συγχρόνους τοῦ ἀγωνιστᾶς καὶ εἰς τοὺς
ἀρχαίους ἥρωας. Εἰς δὲ τὸν πρῶτον τῶν νεμεονικῶν ὑπομνη-
σκει τὸν νικητὴν, ὅτι εἶχε προείπει τὴν εἰς τοὺς ἀγῶνας νίκην
καὶ προτρέψῃ αὐτὸν εἰς θήραν τῶν ἐπινικίων στεφάνων, ἐπαινῶν
αὐτὸν, ὅτι μετεχειρίσθη τὸν πλοῦτόν του πρὸς τὸν εὐγενῆ τοῦ-
τον σκοπόν. Εἰς δὲ τὸν ια'. τῶν Ὀλυμπιονικῶν ἀπολογεῖται ὑπὲρ
ἑαυτοῦ, ὅτι ὑποσχεθεὶς ὕμνον εἰς τὸν πύκτην Ἀγισίδαμον, ὅτε
παῖς ὢν ἔτι ἐνίκησε, τὸν ἀποστέλλει βραδύτερον εἰς αὐτὸν ἀν-
δρωθέντα ἤδη, καὶ ὡς προτρέπων ἑαυτὸν περισσότερον εἰς πλή-
ρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ἀναφέρει τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἔθους τῶν
ἐπινικίων ὕμνων, τὸ ὁποῖον ἤρχισε συγχρόνως μὲ τὴν πρώτην
καθίδρυσιν τῶν ἀγῶνων. Ὅποια δὲ καὶ ἂν ἦναι ἡ ἀρχικὴ ἐννοια
ἐκάστου πινδαρικοῦ ἐπινικίου, δὲν πρέπει τις νὰ προσμένη νὰ ἴδῃ
αὐτὴν, ὡς εἰς φιλοσοφικὴν διατριβὴν, ἀποδεδειγμένην καὶ ἀνε-
πτυγμένην καθ' ὅλα τῆς τὰ μέρη. Ἐχει μὲν ὁ Πίνδαρος τὴν
γνωμοτυπικὴν ἐκείνην σοφίαν, ἥτις εὐρίσκει πρακτικὸς κανόνας
καὶ ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ποικίλας περιστά-
σεις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ὁδηγοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰς πράξεις
του, καὶ τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἑπτὰ σοφῶν ἐπικρατή-
σαντα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ποίησιν τῶν Ἑλλήνων ἔτρεπον ἰδίως τὴν
ἐλεγειακὴν ποίησιν καὶ τὴν χορικὴν λυρῶδιαν· αἱ δὲ γνώμαι αὗται

ἐμφανίζονται εἰς τὸν Πίνδαρον ἄλλοτε μὲν ὡς ἀποφθέγματα γενικά, ἄλλοτε δὲ ὡς παραινέσεις ἰδιαιτέρας πρὸς τὸν νικητὴν. Ἀλλὰ πολὺ ἀφθονωτέραν ὕλην παρέχουσιν εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Πινδάρου, τοῦλάχιστον εἰς τὰ περισσώτερα, αἱ μυθικαὶ διηγήσεις, αἱ ὅποια, κατὰ τὴν νεωτέραν ἐξήγησιν τοῦ Πινδάρου, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς παρεκβάσεις, χρησιμεύουσαι μόνον ὡς ἐξωτερικὸς τις καὶ περιθῆτος τοῦ ποιήματος κόσμος. Φαίνεται μὲν ἐνίοτε ὅτι αὐτὸς ὁ ποιητὴς παρασκευάζει ἐπίτηδες τὴν κατὰ τοῦτο ἀπάτην τῶν ἀναγνωστῶν, ἀνακκλῶν ἑαυτὸν μετὰ μακρὰν μυθικὴν διήγησιν εἰς τὸ προκείμενον, ὡς εἰναι ὁ ἐνθουσιασμὸς του τὸν εἶχε τάχα ἀπομακρύνει ὑπὲρ τὸ δέον, ἢ μὲ παροιμιώδη τινὰ ῥῆσιν συνάπτων μυθικὴν τινὰ ἱστορίαν, ὡς π. χ. μετὰ τὴν παραβολικὴν ῥῆσιν

» νουσι δ' οὔτε πεζὸς ἰὼν ἂν εὔροις·

Εἰς ὑπερβορέων ἀγῶνα θαυματὰν ὁδόν.

συνάπτει τὴν περὶ τοῦ Περσέως διήγησιν, ἐλθόντος ποτὲ εἰς τὸν ῥηθέντα μυθώδη λαόν. Ἀλλ' ἀκριβεστέρα ἔρευνα μᾶς πείθει, ὅτι καὶ ὁ μῦθος δὲν εἶναι τῆς ὑποθέσεως τοῦ ὕμνου ἀλλότριος, καὶ ὅτι εἶναι ἰδίωμα τῶν Ἑλλήνων τεχνιτῶν τοῦ λόγου, νὰ κρύπτωσι σηνεχῶς τὸν σκοπόν των, καὶ νὰ προσποιῶνται ὅτι βαδίζουσι κατὰ τύχην, ἐνῷ ἐνεργοῦσιν ἐν γνώσει τὸ σχέδιόν των. Οὕτω προσποιεῖται καὶ ὁ Πλάτων πολλάκις, ὅτι ὁ διάλογός του ἀπεπλανήθη τῆς προσηκούσης ὁδοῦ, καὶ ὅμως τὸ σχέδιον τῆς ἐρέυνης ἀπῆτει τοιαύτην προπαρασκευαστικὴν παρέκβασιν. Ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ὁ Πίνδαρος ὁμολογεῖ, ὅτι ἀπαιτεῖται νοῦς καὶ σκέψις διὰ νὰ εὔρη τις τὸ κρύφιον νόημα τῶν τοιούτων μυθικῶν ἐπεισοδίων· οὕτω π. χ. εἰς τὸν β'. τῶν Ὀλυμπ. περιγράφας τὰς νήσους τῶν μακάρων καὶ τοὺς εἰς αὐτὰς μεταστάντας ἥρωας προσθέτει.

. πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶνος ὠκεία βέλη
 ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
 φωνᾶντα συνετοῖσιν· εἰς δὲ τοπὰν ἐρμηνέων
 χατίζει·

Καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸν β'. τῶν Πυθ. ἱστορήσας τὰ κατὰ τὸν Ἰξίωνα εἰς τὸν πρὸς τὸν Ἰέρωνα ὕμνον του προσθέτει·

• • • • • ἐμὲ δὲ χρεῶν
 φεύγειν δάκος ἄδινόν κακαγοριᾶν
 εἶδον γὰρ ἐκὰς ἑὼν ταπόλλ' ἐν ἀμαχανίᾳ
 ψογερὸν Ἄρχιλοχον βαρυλόγοις ἔχθεσι
 πιαινόμενον·

Δὲν δυνάμεθα νὰ καταλάβωμεν ἐκ τοῦ χωρίου τούτου, πόθεν ὁ ποιητὴς ἐκινήθη νὰ ἐκφράσῃ τὸν τοιοῦτον φόβον του, ἂν δὲν στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὰς παραινέσεις, τὰς ὁποίας ἡ τοῦ Ἰζώνος ἱστορία περιέχει πρὸς τὸν Ἰέρωνα.

Αἱ μυθικαὶ διηγήσεις διττὴν σχέσιν δύνανται νὰ ἔχωσι πρὸς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος ἐξωτερικὴν ἢ ἱστορικὴν, καὶ ἐσωτερικὴν ἢ ἰδεώδη. Καὶ ἐξωτερικὴν μὲν σχέσιν ἔχουσι αἱ περὶ τῶν ἡρώων διηγήσεις, τῶν προϊσταμένων τοῦ γένους ἢ τῆς πόλεως τοῦ νικητοῦ, ἢ τῶν συστησάντων τοὺς ἀγῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐνίκησεν· ἐσωτερικὴν δὲ σχέσιν ἔχουσι τὰ τοῦ ἡρωϊκοῦ αἵωνος γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι ὁμοιότητά τινα μὲ τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ νικητοῦ, ἢ περιέχουσι νοθεσίαν τινὰ ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὸν, καὶ τῶν ὁποίων τὴν διήγησιν ἐνυφάνει διὰ τοῦτο ὁ ποιητὴς εἰς τοὺς ὕμνους του. Ἐνίοτε παριστάνονται εἰς τὸν μῦθον δύο πρόσωπα, ὡς εἰς τὸν ἁ τῶν Ὀλυμπ. ὁ Πέλωψ καὶ ὁ Τάνταλος, τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐξείκονίξει τὸν νικητὴν κατὰ τὰς ἐπαινετάς, τὸ δὲ κατὰ τὰς μεμπτάς διαθέσεις του, καὶ διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον τίθεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νικητοῦ εἰς ἔπαινον αὐτοῦ καὶ προτροπὴν, τὸ δὲ εἰς παραινέσιν καὶ ἀποτροπὴν. Ἐνίοτε δὲ ἐπιτυγχάνει ὁ ποιητὴς νὰ ἐνώσῃ εἰς ἓνα μῦθον καὶ τοὺς δύο ῥηθέντας σκοποὺς, εὐρίσκων σχέσιν τινὰ καὶ ὁμοιότητα τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν γεναρχῶν ἡρώων πρὸς τὰ τοῦ νικητοῦ. Ἡ ἰσχὺς καὶ ἐξοχος αὐτῶν δεξιότης ζῆ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους των, ἢ αὐτὴ εἰμαρμένη παρακολουθεῖ τὸ γένος τοῦ νικητοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς του, ὡς π. χ. εἰς τὸν β' τῶν Ὀλυμπ. ἢ εἰμαρμένη τῶν ἀρχαίων Καδμείων εἰς τὸν Θήρωνα· καὶ αὐταὶ δὲ αἱ παρεκτροπαὶ τῶν ἀρχαίων ἡρώων ἀναφαίνονται πάλιν εἰς τοὺς ἀπογόνους των, ὡς π. χ. εἰς τὸν Ι' τῶν Ὀλυμπ. αἱ ἀμπλυκίαι τῶν γεναρχῶν εἰς τὸν Διαγόραν. Πρὸς ἐξήγησιν τούτων πρέ-

πει νὰ ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπίστευον τότε ἀκόμη πραγματικὴν τινὰ σχέσιν τοῦ ἡρωϊκοῦ αἰῶνος μὲ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐζήτων εἰς τοὺς προγενεστέρους αἰῶνας τὸν λόγον τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν γεγονότων, κατακτήσεις καὶ ἀποικίας εἰς χώρας βαρβάρους ἐδικαιολογοῦν δι' ὁμοίων ἐπιχειρήσεων ἀρχαίων τινῶν ἡρώων, καὶ τὸν περσικὸν πόλεμον ἐθεώρουν ὡς πρᾶξιν τινὰ τοῦ αὐτοῦ μεγάλου δράματος, τοῦ ὁποίου πρότεροι πράξεις, διαδραματισθεῖσαι εἰς τὸ μέγα τοῦ κόσμου θέατρον, ὑπῆρξαν ὁ πλοῦς τῶν ἀργοναυτῶν καὶ ὁ τρωϊκὸς πόλεμος. Ἐθεώρουν δὲ τὸν μυθώδη αἰῶνα, ὁποῖον ἡ θρησκεία τὸν καθιέρωσεν, ὡς πολὺ ὑψηλότερον τοῦ κατόπιν ἱστορικοῦ, καὶ ἀποστήλθοντα μὲ λάμπην τσαύτην, ὁποίας εὐχαριστοῦντο νὰ βλέπωσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μόνον ἀσθενῆ τινὰ ἀντανάκλασιν. Ἡ δόξα αὕτη ὠδήγει τοὺς τραγικούς, καὶ ἰδίως τὸν Αἰσχύλον, εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν τραγωιδιῶν τῶν καὶ τὸν Πατέρα τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἱστορικοῦ τοῦ πονήματος· καθαρωτέρα δὲ φαίνεται εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν μύθων, τοὺς ὁποίους ὁ Πίνδαρος μετεχειρίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς λυρικῆς ποιήσεως. Εἶναι δὲ ἡ λυρικὴ χρῆσις τῶν μύθων πάντῃ διάφορος τῆς ἐπικῆς· διότι εἰς μὲν τὴν ἐπικὴν ποίησιν ἡ μυθικὴ διήγησις οὔσα αὐθυπόστατος καὶ ἀνεξάρτητος προσδιαθετεῖ (interesse) ἡμᾶς αὐτὴ κατ' ἑαυτὴν καὶ παριστάνεται κατ' ὅλα τὰ μέρη της· εἰς δὲ τὴν λυρικὴν ὑπηρετεῖ ὁ μῦθος εἰς ἄλλην τινὰ ἔννοιαν, ἣτις συνήθως ἐκφράζεται εἰς τὸ μέσον, ἢ τὸ τέλος αὐτοῦ, καὶ παριστάνονται ζωηρότερα ἐκεῖνα μόνον τὰ μέρη αὐτοῦ, τὰ ὅποια συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀρχικῆς ἐκείνης ἐννοίας, τὴν ὁποίαν δορυφορεῖ.

Ἄν ἡ σύμμιξις αὕτη γνωμολογιῶν καὶ μύθων ἀξιολόγων καθιστάνῃ τὸν Πίνδαρον δυσπαρακολούθητον, ἡ ὅλη οἰκονομία τῶν ποιημάτων του καὶ διάθεσις ἀποτελεῖ αὐτὰ ἔτι δυσεξετιώτερα καὶ λαβυρινθώδη ὥστε ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης νομίζει ὅτι εἶδεν ἤδη τὸν μίτον, τὸν ὁποῖον παρακολουθῶν δύναται νὰ διεξέλθῃ τοὺς ἐλιγμούς των, βλέπει πολλάκις τὴν διεξοδὸν ἀποφρασσομένην ἔμπροσθέν του. Ὁ Πίνδαρος ἀρχίζει τὸν ὕμνον τοῦ πλήρη τῶν ὑψηλῶν ἐνοιῶν, τὰς ὁποίας ἡ ἐνδοξὸς εὐτυχία τοῦ νικητοῦ ἐνέπνευσεν

εἰς αὐτὸν, καὶ αἰσθάνεται ἑαυτὸν σπαργῶντα ἐκ τῆς πληθῆος τῶν εἰκόνων, αἱ ὅποιαι πηγάζουσιν ἐξ αὐτῆς. Δὲν ἐπιχειρεῖ δὲ νὰ ἐκφράσῃ ἀμέσως καὶ ἀπ' εὐθείας τὴν ὀλικὴν ἰδέαν του, τὸ ὅποιον δὲν ἤθελεν εἶσθαι ποιητικόν, ἀλλ' ἐκφέρει καθ' ἐκάστην τὰς διαφόρους σειράς τῶν ἐννοιῶν, αἱ ὅποιαι ἐξ ἐκείνης ἀναπτύσσονται, ἐπιβλέπων ἐνταυτῷ τὸ ὅλον μὲ τὸ ὅμμα τοῦ πνεύματός του. Ὅθεν ἀφοῦ γνωμοτυπικῶς ἢ μυθολογικῶς ἐκφέρει σειρὰν τινὰ ἐννοιῶν μέχρι τινὸς σημείου, διακόπτει τὸν λόγον πρὸ τοῦ ἀκόμη νὰ προχωρήσῃ τοσοῦτον εἰς τὴν διεξήγησιν αὐτῶν, ὥστε νὰ κατασταθῇ σαφὴς ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὸν νικητὴν, ἀρχίζει δὲ νέαν σειρὰν ἐννοιῶν, τὴν ὁποίαν ἴσως ἀφήνει πάλιν, διὰ νὰ συγκλώσῃ ἑτέραν μόνον δὲ περὶ τὸ τέλος συνθετίζει νὰ συνάπτῃ ὁμοῦ ὅλας αὐτὰς τὰς σειράς, καὶ νὰ συνυφαίνη μὲ αὐτὰς ἓν ὅλον, εἰς τὸ ὅποιον παριστάνεται σαφέστερα ἡ ὀλικὴ τοῦ ὕμνου ἰδέα. Διὰ τῆς ἐντέχνου ταύτης πλοκῆς καὶ συνελίξεως τῶν σειρῶν τῶν ἐννοιῶν του ἐπιτυγχάνει ὁ Πίνδαρος νὰ συμπλέξῃ οὕτω μετ' ἀλλήλων τὰ διάφορα μέρη τοῦ ὕμνου του, ὥστε κἀνεις ἐξ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς διάφορα μέρη αὐτοτελεῆ, καὶ ἐπομένως ἡ προσοχὴ τοῦ ἀκροατοῦ ἢ ἀναγνώστου μένει σύντονος μέχρι τέλους, διότι εἰς τὸ τέλος μόνον κατανοεῖ ἐντελῶς, πρὸς τίνα σκοπὸν ἔτεινον ὅλοι ἐκεῖνοι τῶν ἐννοιῶν αἱ σειραὶ. Ἡ ὀλικὴ π. χ. καὶ θεμελιώδης ἰδέα τοῦ α. ὕμνου τῶν Πυθιονικῶν, τοῦ εἰς τὸν πυθιονικὴν Ἰέρωνα τὸν Αἰτναῖον, εἶναι ἡ τῆς ψυχῆς ἡρεμία καὶ εὐθυμία, εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη ὁ νικητὴς μετὰ τοσαύτας ἡγεμονικὰς πράξεις ἀπέκλινε, καὶ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν καρδίαν του ἰδίως διὰ τῆς μουσικῆς καὶ ποιήσεως. Ὁ δὲ Πίνδαρος ἔχων εἰς τὴν φαντασίαν του τὴν ἰδέαν ταύτην παροῦσαν καὶ ζωηράν, ἀρχίζει τὸν ὕμνον του ἀμέσως μὲ τὴν ὑποτύπωσιν τῆς εὐφροσύνης, ἡρεμίας καὶ εὐδαιμονίας, τὴν ὁποίαν προξενεῖ εἰς τοὺς ἐν Ὀλύμπῳ θεοὺς ἡ μουσικὴ, αὐξάνουσα μόνου τοῦ τῶν θεῶν πολέμιου Τυφῶνος τὴν βίασάν, τοῦ καθειργμένου ὑπὸ τὴν πυρίπνοον Αἴττην. Ἐντεῦθεν δὲ μεταπηδᾷ ταχέως ὁ Πίνδαρος εἰς τὴν νεόδηλον πόλιν Αἴττην καὶ εἰς τὸ ὁμώνυμον ὄρος, εὐλογεῖ τοὺς ἀγαθοὺς οἰωνοὺς, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐκτίσθη, καὶ

ἐξυμνεῖ τὸν Ἱέρωνα διὰ τὰ μεγάλα του πολεμικὰ κατορθώματα καὶ διὰ τοὺς σοφοὺς νόμους, τοὺς ὁποίους ἔδωκεν εἰς τὴν νεοπαγῆ πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς εὐχεται ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν εἰρήνην. Μέχρι τοῦδε δὲν ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, πῶς συνέχεται ὁ ἔπαινος τῆς μουσικῆς μὲ τὴν ἐξύμνησιν τῶν πολεμικῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς πολιτικῆς κυβερνήσεως τοῦ Ἱέρωνος. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς ἀποστρεφόμενος ἀκολούθως πρὸς τὸν Ἱέρωνα, ὅστις εἶναι ὁ κύριος τοῦ ὕμνου του σκοπός, γνωμολογεῖ σοφῶς, ὅτι ὀφείλει νὰ ἀποφεύγῃ πᾶν πάθος μικροπρεπές, νὰ ἀπολαύῃ τῶν κληῶν, καὶ νὰ φροντίζῃ πῶς οἱ ἀοιδοὶ ἤθελον διαδώσῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς ἀγαθὴν περὶ αὐτοῦ φήμην.

Οἱ μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθέντες κανόνες τῆς πινδαρικῆς λυρῶδίας παρατηροῦνται εἰς ὅλους τοὺς ἐπινικίους ὕμνους του, εὐρίσκονται ὅμως πανταχοῦ ἠνωμένοι μὲ τὴν ἐξαισίαν τῆς συνθέσεως καὶ τοῦ λεκτικοῦ ποικιλίαν, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω ὡς προτέρημα τοῦ γένους τούτου τῆς ποιήσεως. Ἐκαστον τῶν τοῦ Πινδάρου ἐπινικίων ἔχει τύπον τινὰ ἴδιον, ὅστις ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ σειρᾶς τῶν ἐννοιῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς πρὸς παράστασιν αὐτῆς ἀρμολογίας λέξεως. Αἱ δὲ οὐσιωδέστεραι διαφοραὶ τῶν ἐννοιῶν καὶ τοῦ λεκτικοῦ συνεπάγουσι τὴν διαφορὰν τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ αὕτη πάλιν τὴν τοῦ μέλους. Διαιροῦνται δὲ κατὰ τὸ μέλος τὰ πινδαρικὰ ἐπινίκια εἰς δώρια, αἰολικά καὶ λυδία, τρία διάφορα γένη τὰ ὁποῖα εὐκόλως διαστέλλονται ἀπ' ἀλλήλων, ἂν καὶ ἕκαστον αὐτῶν ᾖ πάλιν πολλῶν διαφορῶν ἐπιδεκτικόν· διότι καὶ κατὰ τὸ μέτρον ἕκαστον πινδαρικὸν ποίημα εἶναι ἰδιότυπον, καὶ δὲν εὐρίσκονται δύο ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν μετρικὸν τύπον πεποιημένα. Καὶ ὅσα μὲν ᾠδαὶ τοῦ Πινδάρου ἀνάγονται εἰς τὸ δώριον μέλος, ἔχουσι τοὺς αὐτοὺς μετρικοὺς τύπους, οἱ ὁποῖοι ἐπικρατοῦσιν εἰς τὴν χορικὴν λυρῶδιν τοῦ Στησιχόρου, τουτέστι δακτυλικὰς σειρὰς καὶ τροχαϊκὰς διποδίας, παραπλησιαζούσας κατὰ τὴν σεμνοπρέπειαν εἰς τὰ ἐξάμετρα. Ὅθεν ἐπικρατεῖ εἰς τὰς τοιαύτας ᾠδὰς ἡρεμία καὶ σεμνοπρέπεια, αἱ μυθικαὶ διηγήσεις εἶναι πληρέστεραι, αἱ

ἔννοιαι λαμβάνονται ἐκ τοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἐκφέρονται καθαρὰ καὶ ἄμακτοι τοῦ ἐξ ὑποκειμένου πάθους, ἐξαιρούσαι καθόλου τὸ πνεῦμα καὶ κατευνάζουσαι μᾶλλον τὴν κίνησιν τῶν παθῶν. Τὸ δὲ λεκτικὸν αὐτῶν πλησιάζει εἰς τὴν ἐπικὴν γλῶσσαν, μεμιγμένον μετρίως μὲ δωρισμούς καὶ λαμβάνον οὕτω λαμπρὸν τινα καὶ σεμνοπρεπέστατον χαρακτῆρα. Αἱ δ' αἰολικαὶ ᾠδαὶ ἔχουσι τὸν ῥυθμὸν τῆς λεσβίας ποιήσεως, ἐπικρατοῦντος ἐν αὐταῖς τοῦ ἐλαφροῦ δακτυλικοῦ, τοῦ τροχαϊκοῦ καὶ τοῦ λογαοιδικοῦ μέτρου· πλὴν ὅτι οἱ ῥυθμοὶ οὗτοι γίνονται ποικιλώτεροι εἰς τὴν χορικὴν λυρῶδιάν καὶ ἀποκτῶσι μεγαλητέραν εὐκίνησιάν καὶ ζωηρότητα. Ὅθεν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ φαίνεται κινούμενον ζωηρότερα, αἱ ἔννοιαι ἔρχονται καὶ ἀποχωροῦσι ταχύτερα, καὶ ὁ ποιητὴς, ἀφοῦ ἀρχίσῃ τινὰ διήγησιν, τὴν διακόπτει ἀνακαλῶν ἑαυτὸν ἀπ' αὐτῆς, ἢ ὡς μὴ εὐσεβοῦς, ἢ ὡς καθ' ὑπερβολὴν κομπορῆμονος, καὶ στρέφεται ἀλλαχρῶ, ἐμπαραιμιγνύων τι πανταχοῦ ἐκ τῆς ἰδίας γνώμης καὶ διαθέσεως. Εἰς τὰς πρὸς τὸν νικητὴν ἀποστροφάς του λαμβάνει χαρακτῆρα λόγου φαιδρότερον, μὴ ἀπαξιούντα μηδὲ τοὺς ἀστεῖσμούς· παρενέει δὲ εἰς τὸ ποίημά του καὶ τὴν πρὸς τὸν νικητὴν καὶ τοὺς ὁμοτέχνους ἑαυτοῦ σχέσιν του, ἐπαινεῖ τὴν ἰδίαν του τέχνην, μάχεται καὶ ἀναιρεῖ τοὺς ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὰ αἰολικὰ ποιήματα ἐπικρατεῖ τσαούτη εὐκίνησις καὶ εὐστροφία, διὰ τοῦτο φαίνονται καὶ ἀνομοιώτερα πρὸς ἄλληλα παρὰ τὰ δώρια. Τὸ λεκτικὸν τοῦ γένους τούτου τῶν ἐπινικίων εἶναι τολμηρότερον, κατὰ τὴν σύνταξιν δυσχερέστερον καὶ πολυπλοκώτερον, καὶ μὲ ἀσυνήθεις διαλεκτικούς τύπους πεποικιλμένον. Ὅσαι δὲ τέλος πάντων ᾠδαὶ ἀνάγονται εἰς τὸ λυδῖον μέλος, (καὶ αὗται εἶναι ὀλίγισται) ἔχουσι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μέτρον τροχαϊκὸν καὶ χαρακτῆρα ἤρεμον καὶ μαλακόν, συμφωνοῦντα μὲ τὸν τῆς ποιήσεως. Συνετάσσοντο δὲ συνήθως παρὰ τοῦ Πινδάρου πρὸς τοῦτο τὸ μέλος ἐκεῖνα τὰ ἐπινίκια, τὰ ὅποια ὠρίζοντο νὰ ψαλῶσιν εἰς τὴν πρὸς τὸ ἱερὸν γινομένην πομπήν ἢ πρὸ τοῦ βωμοῦ, καὶ περιεῖχον ταπεινήν τινα πρὸς τὸν θεὸν ἱκεσίαν καὶ ἐπὶ κλήσιν τῆς καὶ εἰς τὸ μέλλον εὐνοίας του.

Φ Υ Σ Ι Κ Η.

ΠΕΡΙ ΑΕΡΟΠΟΡΩΝ ΣΦΑΙΡΩΝ.

Ὁ ἄνθρωπος φύσει ἐρευνῶν τὸν περιβάλλοντα αὐτὸν κόσμον προσπαθεῖ καὶ νὰ τὸν ἐξηγήσῃ. Μὴ δυνάμενος δὲ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ κατασιγάξῃ ταύτην πάντοτε, ἅτε ἀδυνατῶν νὰ ὑποπτεύσῃ συγχρόνως ἐφ' ὅλων τῶν πρὸς ἐξήγησιν τῶν ποικίλων φαινομένων ἀναγκαίων στοιχείων καὶ ἐπομένως νὰ εὕρῃ τελείαν τούτων λύσιν, εἴτε ἀληθεῖς, εἴτε μὴ, ὁρᾶται πρὸς τὴν τούτων ἐξήγησιν κατὰ τὰς ἐκάστοτε γνώσεις αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἐὰν αἱ περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα ἐρευνᾶν καὶ ἐξηγήσεις του μένουσι σχεδὸν πάντοτε ἄγονοι, αἱ περὶ τὰ φυσικὰ ὁμῶς φαινόμενα ἀναζητήσεις του δὲν ἀποτυγχάνουσι συνήθως, διότι εἰς ὀλιγώτερα σφάλματα φέρει αὐτὸν ἡ πείρα, ἂν καὶ αὕτη ἔχῃ ν' ἀντικρούσῃ συχνὰ πολλὰ τῆς φαντασίας ἐπινοήματα διὰ ν' ἀντιθέσῃ τὰ ἴδια αὐτῆς ἐξαγόμενα.

Ὅθεν μὴ ὑποφέρων νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἐγκεκλεισμένον ὑπὸ τὸν ὁρατὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ, ἀποβλέπων εἰς μόνον τὸν οὕτω περιωρισμένον ἐξωτερικὸν κόσμον, ἠθέλησε νὰ ἐκτείνῃ τὰ ὅρια τούτου καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ διὰ τῶν ὁμμάτων του εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα τοῦ παντός. Ὡς δημιουργὸς δ' ἐν τῷ μέσῳ δημιουργημένης φύσεως, τὸ μικρὸν τοῦτο ὃν ἐμέτρησε τὸν ὑπερμεγεῆ ἥλιον καὶ ἐπροσδιώρισε τὴν ἄμετρον τοῦ φωτὸς ταχύτητα· μὴ ἐξαρκούμενος δὲ νὰ διατρέχῃ τὰς θαλάσσας ὡς τὰς πεδιάδας τῆς ξηρᾶς, ἐπεθύμησε ν' ἀνυψωθῇ καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ἄπειρον διάστημα, εἰς τὰ ὕψη αὐτὰ τῆς ἀτμοσφαιρᾶς, ὅπου ὁ κερκινὸς χαλ-

κεύεται καὶ οἱ ἄνεμοι πανταχόθεν διαρρέουσι, ζήλων ὁ λογικὸς ἄνθρωπος τὴν πτῆσιν τῶν ἀλόγων πτηνῶν.

Διὸ παντοῦ καὶ πάντοτε εἰς τὴν μυθολογίαν τοῦ, τὸ θρησκευμά του, ἀπαντῶμεν αὐτὸν κατεχόμενον ὑπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι δυνάμεις τις ὑπερτέρα τῆς φύσεώς του ἐδύνατο νὰ τὸν ἀποσπᾷσῃ ἀπὸ τὸν πλανήτην, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται προσκεκολλημένος καὶ ν' ἀναφέρῃ αὐτὸν μέχρι τῶν περάτων τοῦ οὐρανοῦ, ὑπόθεν ν' ἀνακαλύψῃ, ὡς ἀπὸ ὑψηλοτάτης περιοπῆς, τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεως. Πλὴν ἄμοιρος τοιαύτης ὑπερφυσικῆς δυνάμεως ἐπροσπάθειε ν' ἀνυψωθῆ, εἰ δυνατόν, διὰ μηχανικῶν μέσων, ὡς ἐν παραδείγματι, ἐπὶ πτερύγων εὐμεγέθων, λίαν δ' ἐλαφρῶν, μιμούμενος τὰ πτηνά, τὰ φύσιν πρὸς τοῦτο κατάλληλον ἔχοντα.

Διὸ βλέπομεν καὶ ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τὸν Δαίδαλον καὶ Ἴκαρον σπουδάζοντας νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν διὰ μέσων, τὰ ὅποια ὡς ἀκατάληπτα ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἐνομισθίσαν μυθολογικὰ, ἅτε ἀγνοούντων τὴν ἐπὶ τούτῳ μηχανικὴν διάθεσιν καὶ πασχόντων τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς μὴ εἰδότες τὴν ιδιότητα τῶν κοίλων κατόπτρων, τῶν συγκεντρούντων ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῶν ἐστία τὸ ἐπ' αὐτῶν ἐν εἴδει παραλλήλων ἀκτίνων προσπίπτον φῶς, καὶ νομίζοντας τὸν ὑπὸ ταύτης προελθόντα, ἐπινοήσει τοῦ Ἀρχιμήδους, ἐμπρησμὸν τοῦ στόλου τῶν Ῥωμαίων, καθαρὸν φαντασίας ἑλληνικῆς ἀνάπλασμα.

Ἐξ ἀρχαιοτάτων λοιπὸν χρόνων παραδοθεῖσα εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὕτη ἡ ἰδέα τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἀέρα διὰ σωμάτων, τῶν ὁποίων τὸ ἐλαφρότερον ν' ἀντισταθμίζῃ τὸ βαρύτερον, ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπινόησιν τῆς ἐκκενώσεως ἀπὸ ἀέρος σφαίρας μεταλλίνης λεπτοτάτης καὶ πολλὰ μεγάλης, ἐπινοηθείσης ὡς ἀκολούθως: Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιμήδους, ἦν ἐφεῦρε, θέλων νὰ ἐξελέγξῃ τὸ γνήσιον τοῦ χρυσοῦ στεφάνου τοῦ Ἱέρωνος, εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐὰν ζυγίσωμεν ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας σῶμα τι καὶ ἔπειτα, κρεμάσαντες αὐτὸ ὑπὸ τῶν

δίσκον τῆς πλάστιγκος, τὸ ζυγίσωμεν πάλιν ἐντὸς ὑγροῦ, εὐρίσκομεν αὐτὸ τόσον ελαφρότερον, ὅσον εἶναι τὸ βάρος ὄγκου ὑγροῦ ἴσου μὲ τὸν τοῦ σώματος. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἔπεται·

Αον. Ὅτι ἐὰν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἐμβυθίσωμεν σῶμα τι, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν ἀέρα ζυγίζομενον νὰ ἔχη βάρος μεγαλύτερον ἀπὸ τὸ ὁποῖον χάνει ἐμβυθιζόμενον ἐντὸς τοῦ ὕδατος, τὸ σῶμα τοῦτο θέλει καταφερθεῖ εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου.

Βον. Ὅτι ἐὰν εἰς τὸ ὕδωρ ἐμβυθίσωμεν σῶμά τι, τὸ ὁποῖον ἐκ φύσεώς του νὰ ἔχη τόσον βάρος εἰς τὸν ἀέρα, ὅσον χάνει, ὅταν κῆται εἰς τὸ ὕδωρ ἐμβυθισμένον, τὸ σῶμα αὐτὸ εἰς οἰονδήποτε μέρος καὶ ἂν τεθῆ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἐκεῖ θέλει διαμῆνει ὡς νὰ μὴ ἦτο βαρὺ, διότι ἔχει τόσον βάρος, ὅσον καὶ ὄγκος ὑγροῦ ἴσος μὲ τὸν τοῦ σώματος.

Γον. Ὅτι ἐὰν ἐντὸς τοῦ ὕδατος ἐμβυθίσωμεν σῶμά τι, τοῦ ὁποῖου τὸ βάρος εἰς τὸν ἀέρα νὰ ἦναι μικρότερον ἀπὸ τὸ ὁποῖον χάνει, ὅταν τὸ ἐμβυθίζωμεν ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ἢ μ' ἄλλους λόγους, τὸ ὁποῖον βαρύνει ὀλιγώτερον παρ' ὅτι ὕδατος ὄγκος ἴσος μὲ τὸν τοῦ σώματος, τότε τὸ σῶμα τοῦτο ἀφεθὲν ἐλεύθερον, δὲν θέλει καταφερθῆ πρὸς τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου, οὔτε διατηρήσει τὴν αὐτὴν θέσιν, ὡς συνέβη εἰς τὰς προηγουμένας δύο περιπτώσεις, ἀλλ' ὠθούμενον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω θέλει κινηθῆ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, μέχρις οὔ φθάσει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ὅταν ἐμβυθίζωμεν φελλὸν ἐντὸς ὕδατος.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι γενικὸν καὶ ἔχει χώραν καὶ ὅταν τὸ ἐμβυθιζόμενον, καὶ εἰς ὃ ἐμβυθίζομεν, σῶμα εἶναι οἰονδήποτε ἄλλο ρευστὸν, οἷον καπνός· οὗτος ἐμβυθιζόμενος ἐντὸς τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος χάνει περισσότερον παρ' ὅτι εἶναι τὸ ἀπόλυτον αὐτοῦ βάρος, ὅθεν κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν τρίτην συνέπειαν ὑψοῦται ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας, μέχρις οὔ ἀπαντήσῃ ἀέρα τοσοῦτον ἀραιὸν, ὅσον εἶναι αὐτὸς, καὶ ἐπομένως τὸ βάρος τοῦ καπνοῦ νὰ ἐξισῶται μὲ τὸ βάρος ἴσου ὄγκου ἀέρος ὁπότε καὶ ὅπου θέλει ἀναμφισβόλως σταθῆ ἀπρωρημένος. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ

εις τὰ νέφη, ἅτινα ἴστανται εἰς μέγα ὕψος ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἐκ τούτων λοιπὸν ὀρμηθεὶς ὁ Λάνας ἐνόμισεν, ὅτι εἶναι δυνατόν ν' ἀνυψώσῃ καὶ σφαῖραν μεταλλίνην ἐκκενωμένην ἀέρος, ἀλλὰ φυσικὰ ἕτερα κωλύματα ἐμπόδιζον τὴν πραγματοποίησιν ταύτην, διότι ἐκτὸς τῆς ἀνυπερβλήτου δυσκολίας, ἣτις παρουσιάζεται εἰς τὴν ἐκκένωσιν τοσοῦτον μεγάλου δοχείου, τὰ πλευρὰ τούτου ἔπρεπε νὰ ᾖναι λεπτότατα, καὶ ἐπομένως ἡ ἐξωτερικῶς φερομένη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ θλίψις τῆς ἀτμοσφαιρας ἤθελεν ἀναμφιβόλως τὸ διαρρήξῃ.

Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ Λάνα, ἂν καὶ ἀγγινοστάτη κατὰ τὸν Λεϊβνίτσιον, δὲν ἐδυνήθη ὅμως κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα νὰ ἐφαρμοσθῇ ὡς ἔγεινεν ἀκολούθως μετὰ περίπου ἕνα αἰῶνα. Ὅθεν παρὰ πάντων ἐθεωρεῖτο ἀδύνατος ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, ἂν καὶ ἀρχὴ τις ἐπιστημονικὴ ἐβεβαίωνε ταύτην θεωρητικῶς. Δὲν ἔλειπεν ἄρα εἰμὴ ἡ διὰ τὴν πραγματοποίησίν της ἀρμυδία ἐκείνη διάθεσις τῶν σωμάτων. Καθὼς δὲ συνέβη καὶ εἰς πολλὰς παρομοίας περιστάσεις, ὡς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀτμοῦ εἰς τὴν κίνησιν τῶν πλοίων, καθ' ἣν ἡ θεωρία προηγήθη τῆς ἐφαρμογῆς, οὕτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περιεμένετο ὁ εὐφυῆς ἐκεῖνος νοῦς, ὅστις ἔμελλε ν' ἀναδείξῃ τὸν ἀνθρώπον ἀπηρωχημένον εἰς τὸ διάστημα, ὡς ἀπειροελάχιστόν τι σημεῖον, ἀεροβατοῦντα εἰς μέγιστα ὕψη ὑπεράνω τῆς γῆνιου ἐπιφανείας καὶ παρουσιάζοντα περιεργότατον καὶ ἐκπληκτικώτατον ἐνταυτῷ θέαμα.

Οὔσα δὲ περιεργείας μᾶλλον ἀντικείμενον παρὰ κατεπειγούσης ἀνάγκης ἀναπλήρωσις, ἡ ἀερανάβασις, εἴλκυε διὰ τοῦτο ὀλίγων τὴν προσοχὴν, καὶ ἐπόμενον ἦτο νὰ βραδύνη ἡ πραγματικὴ τῆς ἀεροπορίας ἀνακάλυψις. Ἔνεκα τούτου λοιπὸν καὶ πρὸ ὀλίγων χρόνων ἔγεινεν αὕτη, ὑπὸ τοῦ τοσοῦτον ἤδη γνωστοῦ Ἰωσήφ Μοντγολφιέρου, Γάλλου τὸ γένος καὶ χαρτοποιοῦ τὸ ἐπάγγελμα, ὅστις κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1782 ἔταξε ἕκκαμε τὸ πρῶτον πείραμα εἰς τὴν πόλιν Λουβινιόνα (Avignon).

Ο Ι. Μοντγολφιέρος παρατηρήσας τὰ νέφη ὅτι, ἰστάμενα εἰς μέγα ὕψος ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ συνιστάμενα ἀπὸ ὕλην δαυτεράν τῆς τοῦ ἀέρος, μένουσι ἀπῆλωρημένα εἰς τὸ διάστημα, διότι ἐμπεριέχουν ἐν ἑαυτοῖς ἀραιότερον τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὰ ἀέρα, ἐπεινόησε νὰ ἐγκλείσῃ θερμὸν ἀέρα εἰς σφαῖραν ὑφάσματος μὲ χαρτίον κεκαλυμμένην, τῆς ὁποίας ἡ διάμετρος ἦτον 11 1/2 μέτρα, ἡ χωρητικότης 750 κυβικά μέτρα, τὸ δὲ βῆρος 230 χιλιόγραμμα. Τὸ κάτω μέρος αὐτῆς ἔφερεν ὀπήν, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐκρέματο μετάλλινον κάνιστρον φέρον εὐπρόστους ὕλας, ὡς ἄχυρον, χαρτίον, ἔριον, ἀναδιδούσας ἰκανὴν φλόγα. Ἀφ' οὗ δ' ὁ θερμὸς ἀήρ βαθυκῆδὸν ἐξώγκωσε τὴν σφαῖραν τὴν ἀνύψωσε βραδέως εἰς μέγα ὕψος, ὁπόθεν κατεφέρθη μετὰ τὴν τοῦ πυρὸς ἀπόσβεσιν.

Τὸ πείραμα τοῦτο ἔγεινε τὴν 5 Ἰουνίου τοῦ 1783 ἔτους εἰς τὴν πόλιν Ἀννοναίαν (Annonay) ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μοντγολφιέρων ἐνώπιον τῆς γενικῆς συνόδου (Etats généraux) καὶ μεγάλης πληθῆος φιλοθεαμόνων ἀνθρώπων οἵτινες συνέβρευσαν ἅμα τοῦτο ἡγήθη πανταχόθεν, προθυμοποιοῦμενοι νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ταύτην τὴν ἐπὶ τῶν χρονικῶν τοῦ κόσμου μέλλουσαν ν' ἀναγραφῆ ἡμέραν, ἐν ἧ ἔκθραβοι ἐθεώρουν ὑπερμεγέθη σφαῖραν ἀνερχομένην καὶ ὑπὸ οὐδεμιᾶς δυνάμεως ὀρατῆς κινουμένην.

Τὴν σφαῖραν ταύτην λοιπὸν ἐκάλεσαν *Μοντγολφιέριον* ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐφευρετοῦ αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ *ἀεροπόρον σφαῖραν* (balon aerostatique).

Καθὼς δὲ συνέβη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἀνακαλύψεις, τὰς ἐχούσας μεγίστην ἐπίρροιαν εἰς τὰς ἐπιστήμας, ὡς τὴν τοῦ διαφορικοῦ ὑπολογισμοῦ τὴν ἀμοιβαίως ἀντιποιουμένην ὑπὸ τοῦ Λαϊβνιτσίου καὶ Νεύτωνος, οὕτως ἡ λαμπροτέρα τοῦ 18 αἰῶνος ἀνακάλυψις, γινομένη ὑπὸ γάλλου, ἔμελλε νὰ διεγείρῃ τὴν ἐθνικὴν τῶν Ἀγγλων φυσικῶν φιλοτιμίαν νὰ ἀντιποιηθῶσι τῆς ἀνακαλύψεως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Βλάκ, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν γνωστὰί αἱ ὑπὸ τοῦ Καβενδίχου (Cavendish) ἐξηγηθεῖσαι ιδιότητες τοῦ ὑδρογόνου,

διδάσκων δημοσία κατὰ τὸ 1767 καὶ 1768 ἔτος, ἐξηκρίβωσε τὴν ἰδέαν, ὅτι πεπληρωμένον ἐξ ὑδρογόνου κατασκευάσμα λεπτόν, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος ἤθελεν εἶσθαι μικρότερον ἀπὸ τὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος τὸν ὄγκον ἴσου μὲ τὸν τοῦ κατασκευάσματος, ἐδύνατο ν' ἀνυψωθῆ εἰς τὸν ἀέρα καὶ φθάσῃ εἰς ἀρμόδιον ὕψος νὰ σταθῆ ἀπληρωμένον, ἀλλ' οὗτος ἐφαρπασθεὶς ἀπὸ ἕτερον ἔργον δὲν ἐδυνήθη νὰ παρουσιάσῃ τοιοῦτον πείραμα, ἂν καὶ εἰς προηγουμένην τινὰ συνεδρίσιν τὸ εἶχε προαναγγεῖλῃ.

Ὁ Καβάλλος ὅμως εἶχεν ἀναγνώσῃ τὴν 20 Ἰουνίου τοῦ 1782 ἔτους ἐνώπιον τῆς ἐν Λονδίῳ ἐταιρίας ὑπόμνημα περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, τὸ ὁποῖον περιστρέφετο εἰς τὴν ἰδέαν κατασκευάσματος πεπληρωμένου ἐξ ὑδρογόνου καὶ δυναμένου ν' ἀνυψωθῆ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ εἰς τοῦτον ἐπομένως ἔπρεπε ν' ἀποδοθῆ ἡ τιμὴ τῆς ἀνακαλύψεως, γινομένης κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1782 ἔτους· ἀλλὰ καὶ οὗτος δι' οὐδενὸς πειράματος ἐκ τῶν ὄσων μετεχειρίσθη δὲν ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρασ τὸν σκοπὸν του, ἐπειδὴ καὶ ἡ μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν παρασκευασθεῖσα ἐλαφροτάτη κύστις καὶ μὲ ὑδρογόνον πληρωθεῖσα δὲν ἀνυψώθη, οὔσα ἀναμφιβόλως ἀρκετὰ ἀκόμη ἀφ' ἐαυτῆς βαρεῖα· μ' ὅλον ὅτι δὲ ἔλαβεν ἀκολούθως Κινεζικὸν χάρτην, ἐξ οὗ κατασκεύασε τὴν σφαῖραν του, δὲν ἐδυνήθη οὐτε οὕτω νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀνύψωσιν, διότι τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὴν σφαῖραν ταύτην πνεῦμα ἐξέφευγε διὰ τῶν πόρων τοῦ χάρτου· ἀποτυχὼν λοιπὸν τῶν αὐτοῦ πειραμάτων, διά τινος κύστεως, ὡς φυστηρίου, ἐνέπλησεν ἐξ ὑδρογόνου φυσαλίδας σαπουνίου καὶ οὕτως ἐξετέλεσε τὸ πείραμα.

Ἐκ τῶν προηγουμένων γίνεται κατάδηλος ἡ διαφορὰ τῆς πραγματικῆς Γαλλικῆς ἀνακαλύψεως ἀπὸ τὴν τῶν Ἀγγλων ἐπινοήσιν, στηριζομένην εἰς θεωρητικὴν μόνον εἰκασίαν, προμηνούσαν δὲ τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον ἐπιτυχίαν τῆς ἀναβάσεως εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν· διότι ἂν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχαίαν πασίγνωστον τοῦ Ἀρχιμήδους ἀρχὴν στηρίζεται ἡ ἀνύψωσις εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν τῆς ὑπεράρκου Μοντγολφιερείου σφαίρας, καὶ ἡ ἀναπήδησις τῶν ἐκ σαπουνίου φυ-

σαλίδων τοῦ Καβάλλου· ὁ μὲν Μοντγολφιέρος ἀπετέλεσε τὴν πραγματικὴν ἀνάβασιν ἐντὸς τοῦ ἀέρος διὰ τοῦ ἰδίου ἀτμοσφαιρικοῦ ῥευστοῦ, τὸ ὁποῖον ἀραίωσε διὰ τοῦ θερμαντικοῦ καὶ ἐστήριξε τὴν ἀνακάλυψίν του εἰς τὴν ιδιότητα, ἣν ἔχει τὸ θερμαντικὸν τοῦ νὰ ἐκτείνῃ τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα, γινόμενα οὕτως ἀραιότερα, ἀνυψοῦνται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀρχιμήδους, ἐν ᾧ ἡ ἐπελθοῦσα εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς ἰδέα περὶ ἀνυψώσεως τῶν σωμάτων εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν δὲν παραλαμβάνει τὸ θερμαντικόν, ἀλλὰ τὸ ὑδρογόνον· πλὴν ἂν καὶ τὸ ἐλαφρότερον τοῦ ὑδρογόνου ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα ἀποκαθίσταῖ αὐτὸ εὐχρηστότερον τοῦ θερμαντικοῦ, δὲν ἐδυνήθησαν ὅμως νὰ παρουσιάσουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀνυψώσιν σωμάτων, ὁποῖαν ὁ Μοντγολφιέρος ἐπραγματοποίησεν εἰς τὴν Γαλλίαν μὲ τσαύτην ἐπιτυχίαν.

Τὴν τοῦ Μοντγολφιέρου ἀνακάλυψιν ἀναφέρων ὁ Λαλάνδος εἰς τὸν σύλλογον τῶν ἐπιστημόνων τῆς Γαλλίας (Academie des sciences) προσθέτει, διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀπλούστατον καὶ φυσικὸν αὐτῆς « Πάντες εἴπαμεν, ὅτι αὐτῷ πρέπει νὰ γενῆ, ἀλλὰ πῶς δὲν μᾶς ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ; »

Ὁ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Γαλλίας σύλλογος οὗτος ἠθέλησε νὰ γείνη αὐτόπτης τοῦ φαινομένου· ὅθεν Στέφανος ὁ Μοντγολφιέρος ἀδελφὸς του ἐφευρετοῦ Ἰωσήφ, κάτοχος ἤδη τοῦ ἔργου τούτου, ἐλθὼν εἰς Παρισίους, ἠτοίμασε σφαῖραν ἐξ ὑφάσματος μὲ χάρτην περιενδεδυμένην, χωρητικότητος δὲ λίαν μεγάλης, εἰκοσιτριῶν περίπου χιλιάδων κυβικῶν ποδῶν, ἧτις ἐπιφορτισθεῖσα καὶ μ' ἕτερον ἐξωτερικὸν βᾶρος, τὸ ὁποῖον ἀποκαθίστανεν αὐτὴν 500 λίτρας βαρεῖαν, καὶ ἐξογκωθεῖσα ὑπὸ τὸ καιόμενον ὑπ' αὐτὴν πῦρ, ἀνυψώθη εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐξ χιλιάδας περίπου πόδας. Ἡ ἀνυψώσις τῆς σφαίρας ταύτης διήρκεσε δέκα περίπου λεπτά, μεθ' ἃ ἀρχίσασα νὰ καταφέρεται, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἀπόστασιν 7,668 ποδῶν ἀπὸ τοῦ σημείου, ἐξ οὗ κατ' ἀρχὰς ἀνυψώθη.

Τὸ πείραμα τοῦτο γινόμενον μὲ τόσην ἐπιτυχίαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς Γαλλικῆς πρωτευούσης ἔδωσε χώραν εἰς πολλὰ ἕτερα, τὰ ὁποῖα ἐ-

παναλχηβανόμενα ποικίλως ἐνθουσίασαν τὸ ἔθνος ἅπαν, ἐλπίζον ἀναριθμήτους ὠφελείας ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνακαλύψεως καὶ θεμελιώδεις ἀναμορφώσεις, τὰς ὁποίας περιέμενε φυσικῶς, συγκρίνων τὴν ἀεροπορίαν ταύτην μὲ τὴν πρὸ αἰώνων κανονισθεῖσαν θαλασσοπορίαν διὰ τῆς μηχανητικῆς βελόνης, ἥτις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἀγανῆ πελάγη, τὰ μὴ παρουσιάζοντα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των ἔγνη προηγούμενης διαβάσεως, μᾶς δεικνύει πάντατε ἐπακριβῶς τὴν ἀληθῆ ὁδὸν μας.

Τὰ πρῶτα ταξιδεύσαντα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἔμφυχα ἦσαν ζῶα περικλεισμένα εἰς περιφραγμάτι, τὸ ὁποῖον ἐδέθη ὑπὸ ἀεροδρατικῆν τινα σφαῖραν ἐλλειψοειδῆ, μεγάλην τὸν ὄγκον, ἥτις ἀνυψωθείσα 1440 πόδας ὑπεράνω τῆς γῆς καὶ σταθεῖσα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δικστήματος ἀπρωρημένη 8 περίπου λεπτὰ κατερρέθη ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τῶν ζώων, ἅτινα εὐρέθησαν ὑγιῆ καὶ καλῶς ἔχοντα, ἀπομακρυνθεῖσα τοῦ σημείου τῆς ἀναχωρήσεως τῆς 10,200 πόδας.

Οὕτως ἐπὶ τῶν ζώων δοκιμάσας κατὰ πρῶτον τὸ κίνδυνον τῆς ἀνόδου καὶ καθόδου εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, ὁ ἐφευρετὴς ἤνοιξε ἀτάδιον δόξης καινοφανοῦς εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας πρῶτοι νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸν περικρισμένον ὄριζοντά των, διὰ νὰ υπάγωσιν εἰς νέον τινὰ κόσμον, κείμενον πιθανῶς ὑπεράνω τῶν νεφῶν, ὅθεν νὰ ἐπιστρέψωσι μὲ χαρμωσοῦς εἰδήσεις ἀνακαλύψεων πάντη νέων καὶ δυναμένων νὰ ἀποσύρωσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ σκοτός τὸ περικαλύπτον τὴν διάνοιάν του ἐπὶ τοσούτων μετεωρολογικῶν φαινομένων.

Καὶ πρῶτος ὁ Πίλατρος Δεραζιέρος χωρὶς πηδάλιον καὶ χωρὶς πηξίδα ἐπαρουσιάσθη νὰ ἀναβῆ ἐπὶ κατασκευάσματος, σχῆμα ἔχοντος μικροῦ πλοιαρίου προσηρητημένου εἰς τὴν κυρίαν ἀεροπόρον σφαῖραν, καὶ μὲ τοῦτο διερχόμενος διὰ τῶν τῆς ἀτμοσφαίρας αερίων ρευμάτων νὰ περιτρέξῃ ἀπέραντα ὕψη, ἐκλετόμενος εἰς κίνδυνον προφανέστερον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασέ ποτε ἴσως ὁ πρῶτον τὴν θαλασσοπορίαν πειραθεῖς.

Τὴν ἀσθενῆ δύναμίν του προτιθέμενος ἢ ἀντιτάξῃ εἰς τὴν ἰσχυρὰν τῶν στοιχείων προσβολὴν ἤρχισε προηγούμενος, ὡς οἱ τὸ πρῶτον τὴν πτῆσιν πειρώμενοι νεοσοί, νὰ ἐνισχύηται βαθμηδὸν καὶ

προσοικειῶται τὸν ἀναδρομέατου, πασχιζῶν νὰ δώσῃ εἰς τοῦτον ὠρισμένην τινὰ διεύθυνσιν, τὴν ἀνοδὸν καὶ κάθοδον αὐτοῦ ν' ἀσφαλίσῃ, εἰς δὲ τὴν καρδίαν του γενναιότητα καὶ ἐπιμονὴν νὰ ἐπιπροσθέσῃ προσλαβὼν καὶ ἕτερον συνοδοιπόρον καὶ συνεργάτην τὸν Γιρῶδον Δεβιλλέτταν, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἀνυψώθη πολλακίς ἐνθαῤῥυνόμενος δοκιμαστικῶς ἀπὸ τὰ μικρὰ ὕψη νὰ θεωρῇ ἀτρομῆτως τὰς ὑπερμεγέθεις τῆς ἀτμοσφαιρας ἀποστάσεις, τὰς ὁποίας προστίθετο νὰ διατρέξῃ.

Τέλος ἀπεφάσισε τὴν ὑψηπετῆ ἀνοδὸν του, κατασκευάσας σφαῖραν ὠσειδῆ, ἔχουσαν τεσσαράκοντα ὀκτῶ ποδῶν διάμετρον καὶ ἑβδομήκοντα τεσσάρων ὕψος, τὴν ὁποίαν, ὡς νὰ ἔμελλε νὰ περιτρέξῃ αὐτὴν τῆς γῆς τὴν τροχίαν, ἐστόλισεν ἐξωτερικῶς μὲ τὰ ζῦδια καὶ τὰ βασιλικὰ Γαλλικὰ παράσημα, τὴν δὲ 21 Νοεμβρίου τοῦ 1783 ἔτους ὁ Πίλατρος μετὰ τοῦ μαρκῆ Δαρλάνδου, αὐτοπροαιρέτως συμμεθέξαντος εἰς τὴν ἀνοδὸν, ἐξέκίνησαν ἀπὸ τὸ δάσος Βουλόγιον (bois de Boulogne), ἐπιβάντες ἐπὶ τῆς θρυψίμου ἐκείνης συσκευῆς των, βάρους ἐχούσης μετὰ τῶν ἐπιβατῶν 1600 περίπου λίτρας, καὶ συνωδευμένοι μὲ τὰς εὐχὰς τοῦ λαοῦ, ὅστις, ἅμα ἰδὼν αὐτοὺς ἀνυψουμένους, δὲν τοὺς διέκρινε πλέον· ἀναβάντες λοιπὸν ἐπὶ μέγα ὕψος ἐξετέλεσαν τὸν σκοπόν των καὶ αὐτῶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν κατῆλθον πέντε λεύγας μακρὰν τῶν Παρισίων.

Εἰς τὴν ἀνοδὸν ταύτην, κατὰ τὴν τοῦ μαρκῆ Δαρλάνδου περιέργον διήγησιν, ἀπήντησαν ρεύματα ἀέρος, τὰ ὁποῖα ὤθησαν πολυτρόπως τὴν σφαῖράν των καὶ ἔφερον αὐτὴν κατὰ τὸν ῥοῦν των, αἱ δὲ ὤθησεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν, διευθύνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

Ἄλλ' εἰς τοὺς ὄρατους κινδύνους τούτους ἔμελλον νὰ ἐπισκήψωσι καὶ ἕτεροι ἀπρόβλεπτοι οὐχ ἦττον φοβεροί. Ἡ ἀνυψουμένη φλόξ, ἢ τὸν ἐν τῇ σφαίρᾳ ἀέρα ἀδιελπίτως ἀραιώνουσα, εἶχε προσβάλει τὸ κάτω αὐτῆς μέρος καὶ τρυπήσει πολλαχοῦ, ὅπερ καὶ ἐνέπλησε φόβου τὸν Δαρλάνδον, ὡς κινδύνου ἐπικειμένου νὰ γείνη ἡ συσκευὴ πᾶσα μετὰ τῶν ἐπιβατῶν παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀτμοσφαιρας, ὁ δὲ Πίλατρος καταγνοὺς τὸν κίνδυνον, εἰς τὸν

ὁποῖον εὐρίσκοντο, ἔλαβε σπόγγον ὑγρὸν, μὲ τὸν ὁποῖον ἀποσθέσας τὰ τοῦ πυρὸς ἴχνη ἐπράλαβε τὸν τῆς πυρκαϊᾶς προφανῶς ἐπαπειλοῦντα αὐτοὺς κίνδυνον.

Εὐκόλως ἤδη κατὰ τὴν προεκτεθεισάν τρίτην συνέπειαν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιμήδους δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῆς Μοντγολφιερίας σφαιρας· πρὸς τοῦτο παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς γῆς περικεχυμένος ἀήρ εἶναι ῥευστόν τι βαρὺ σώμα σχηματίζον τὴν ὁμοιόμορφον μὲ τὴν γῆν ἀτμοσφαῖραν, τῆς ὁποίας τὸ ὕψος εἶναι περίπου 80 χιλιάδας μέτρα· ἄτε λοιπὸν βαρὺς ὁ ἀήρ θλίβει ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω οἰονδήποτε σώμα κείμενον ὑπ' αὐτὸν, καὶ τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον μεγαλύτερον ἀτμοσφαῖρας ὕψος εὐρίσκεται. ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματος· στήλη δέ τις ἀέρος, ἔχουσα τὴν βάσιν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν δὲ κορυφὴν τῆς εἰς τὸ τελευταῖον τῆς ἀτμοσφαῖρας ἄκρον, δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν πυκνότητα καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῆς, διότι ἀλλάσσει τὸ ἐπὶ ἐκάστου τῶν σημείων τῆς ὑπερκείμενον βάρος, διὸ καὶ ἡ δασύτης τῆς ἐλαττοῦται γεωμετρικῶς εἰς τὰ ἀριθμητικῶς αὐξάνοντα ὕψη, τῆς χημικῆς φύσεως καὶ θερμοκρασίας εἰς τὴν ἀέριον ταύτην στήλην ὑποτιθεμένων ἀμετατρέπτων ἀπανταχοῦ. Ἐὰν ἤδη ἀφεθῆ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαῖρας ἐξογκωμένη τις συσκευὴ, οἷα ἡ Μοντγολφιέρειος, πεπληρωμένη ἀπὸ θερμὸν ἀέρα εἰς τρόπον, ὥστε τὸ βάρος ταύτης νὰ ᾔηται μικρότερον τοῦ βάρους ὄγκου ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος ἴσου μὲ τὸν τῆς συσκευῆς ἀπάσης, τότε κατὰ τὴν τρίτην συνέπειαν τῆς τοῦ Ἀρχιμήδους ἀρχῆς θέλει αὕτη ἀνυψωθῆ ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαῖρας, ἡ δὲ πρὸς τὰ ἄνω ὠθοῦσα τὴν συσκευὴν δύναμις (force d' ascension) ἐκτιμηθεῖσα διὰ μονάδων βάρους θέλει εἶσθαι ἴση μὲ τὸ βάρος ὄγκου ἀέρος ἴσου μὲ τὸν τῆς συσκευῆς, ἐλαττομένου κατὰ τὸ βάρος τῆς συσκευῆς. αὐτῆς μετὰ τοῦ ἐμπεριεχομένου ἀέρος· ἐπειδὴ δὲ ἐν ᾧ ἀνυψοῦται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡ συσκευὴ εἰσέρχεται εἰς ἀέρα βαθμηδὸν ἀραιότερον, ἔπεται ὅτι μετὰ τινά χρόνον θὰ φθάσῃ εἰς τι τῆς ἀτμοσφαῖρας ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ βάρος τῆς θέλει εὐρεθεῖ ἴσον μὲ τὸ βάρος ὄγκου ἐκ τοῦ περιβάλλοντος ἀέρος ἴσου μὲ τὸν τῆς συσκευῆς· ἐκεῖ δὲ θέλει σταθῆ ἀπηρωρημένη μέχρις οὗ διατηρηθῆ ἢ

συνθήκη αὐτή, διότι ἂν ἀποσβεσθῆ τὸ ἀραιόνον τὸν ἀέρα τῆς σφαίρας πῦρ, τότε αὐτὴ θέλει συσταλῆ, καὶ ὑπὸ τὸν νέον ὄγκον τῆς βαρύνουσα περισσότερον παρ' ὅ,τι ἴσας ὄγκος ἀέρος, θέλει καταφερθῆ πρὸς τὴν γῆν. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὴν ἀνοδὸν καὶ κάθοδον τῆς Μοντγολφιερείου.

Μετὰ τὸν Μοντγολφιέρον Κάρολος ὁ φυσικὸς ἐπέφερε σημαντικὴν τινα τελειοποίησιν εἰς τὴν ἀερανάβασιν, πραγματοποιήσας εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ὁποῖον πείραμα ὁ Καβάλλος ἀπέτυχεν εἰς Ἀγγλίαν. Ἀποβλέψας οὕτως εἰς τὴν φυσικὴν τοῦ ὑδρογόνου λίαν ἐπιστητὴν ἐλαφρότητα ὡς πρὸς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ κάμῃ τούτου χρῆσιν εἰς τὴν ἀερανάβασιν ἀντὶ τοῦ ἀέρος, ὅστις παρουσιάζει ἄτοπα ἰκανὰ οἷον τὸ ὑπὸ τὴν σφαῖραν διατηρούμενον πῦρ, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ᾔηται ἀρκετὸν, διότι χρειάζεται, ὑπὸ τὴν αὐτὴν σταθερὰν θλίψιν εἰς βαθμὸς θερμαντικῆς ἐκ τῶν τοῦ Κελσίου διὰ ν' αὐξήσῃ τὸν ὄγκον τοῦ ἀέρος κατὰ τὸ 0,00375 καὶ ἐπομένως 100⁰ διὰ ν' αὐξήσῃσιν αὐτὸν κατὰ 0,375. Ὅσον δὲ καὶ ἂν ὑποθετῆ ὁ οὕτω θερμαινόμενος ἀὴρ ἀραιὸς, πῶποτε δὲν θὰ φθάσῃ τὴν ἀραιότητα τοῦ ὑδρογόνου, ἅτε ὃν δεκαπεντάκις περίπου ἀραιότερον ταύτου· ὅθεν ἐπιτεταί, ὅτι ἀεροπόρος τις σφαῖρα μὲ ὑδρογόνον πεπληρωμένη δύναται ν' ἀνυψώσῃ μεγαλήτερον βάρος παρὰ ἴση Μοντγολφιέρειος μὲ θερμὸν ἀέρα· πρὸς δὲ δυσκόλως δύναται νὰ διατηρηθῆ τὸ αὐτὸ τὴν ἐπίτασιν πῦρ, ἢ δι' ἀνεπαισθήτων βαθμῶν νὰ ἐλαττωθῆ πρὸς τούταις δὲ εἶναι καὶ κίνδυνος μέγας μήπως τὸ πῦρ φλογίσῃ καὶ τὸ κατασκευάσμα αὐτό.

Κατὰ τὸ 1783 λοιπὸν ἔτος σφαῖρα ἐκ ταφφετᾶ μ' ἐλαστικὸν κόμμιν (caouthouc) χρυσιμένη, ἔχουσα ὑπὲρ τὰ ὀκτὼ μέτρα διάμετρον, ἐπληρώθη ἐξ ὑδρογόνου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Καρόλου καὶ Ροβέρδου τὴν α' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κεραμικοῦ τῶν Παρισίων, ὅπου οἱ δύο ἀδελφοί, ἐπιβάντες εἰς τὴν ὑπὸ τὴν σφαῖραν κρεμασθεῖσαν λέμβον, ἀνυψώθησαν εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, περιτρέξαντες ἐννέα περίπου λεύγας ἐνώπιον χειροκροτούσης καὶ ζητοκραυγούσης πληθῆος λαοῦ. Καταβάντες δ' ἀκολούθως ἀνυψώθη ἐκ δευτέρου ὁ Κάρολος μόνος μέχρι 3410 περίπου μέτρων ὕψους.

Τῆς σφαίρας ταύτης ὑποθέτοντες τὴν διάμετρον ἐπακριβῶς ἴσῃν μὲ ὀκτὼ μέτρα, εὐκόλως ὑπολογίζομεν τὸ βᾶρος, τὸ ὁποῖον δύναται ν' ἀνυψώσῃ· διότι ὄγκος ἀέρος τὸ μέγεθος 268,2 μέτρα κυβικά ἴσος μὲ τὸν τῆς σφαίρας ταύτης βάρυνων 348, $\frac{393}{1000}$ χιλιογράμματα, ὑπὸ θλίψιν $0,76$ καὶ θερμοκρασίαν 0° , ἴσος δ' ὄγκος ὑδρογόνου βάρυνων μόνον 23, $\frac{9}{10}$ χιλιογράμματα, ἔπεται, ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν δυνάμεων τούτων βάρων 324, $\frac{1}{2}$ περίπου χιλιογράμματα παρυσιάζει τὸ βᾶρος, τὸ ὅποσον ἡ σφαῖρα δύναται νὰ ὑποβαστάσῃ· δὲν ἐπιφορτίζεται δὲ ἡ πνευματικὴ σφαῖρα μὲ τοσοῦτον βᾶρος, ὅσον δεκνύει ὁ ὑπολογισμὸς αὗτος, διότι τότε δὲν ἤθελεν ἀνυψωθῆ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν.

Πολλὰ βραδέως καὶ μόλις κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τοῦ 1784 ἔτος ἐπειράσθη ἡ ἀερανάθασις εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Οὐϊνκεντίου Λυνάρδου, δεύτερον δὲ ὑπὸ τοῦ περικνήμου Βλαγχάρδου καὶ Σχέλδωνος, καθηγητοῦ τῆς ἀνατομίας εἰς τὴν Βασιλικὴν Ἀκαδημίαν φυσικὸν δὲ ἦτον, ἀφ' οὗ ὁ ἀτρόμητος Πίλατρος ἀνέδειξε πρῶτος τὴν πρὸς τὴν ἀτμοσφαῖραν φέρουσαν ὁδὸν, καὶ Κάρολος ὁ φυσικὸς ἐτελειοποίησεν οὐσιωδῶς τὴν ἀερανάθασιν, νὰ εὔρη πολλοὺς μιμητὰς καὶ ἀντιζήλους προθυμοποιουμένους νὰ παλαίσουν μὲ τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος, ὡς οἱ θαλασσοπόροι μὲ τὰ ρεύματα τῶν κυμάτων, καὶ νέους Κολόμβους, ἐπιθυμοῦντας ν' ἀνυψωθῶσι μέχρι τῶν περάτων τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ δείξουν ἐπόψιον τὸν ἀπέραντον τοῦ κόσμου ὁρίζοντα καὶ νὰ ἐπιφέρουν γενικὴν, οὕτως εἰπεῖν, τῶν κοινικῶν ἐτεροίωσιν.

Μὲ τὴν ἀεροπόρον σφαῖραν τῶν λοιπῶν ὁ Βλαγχάρδος καὶ Ἰεφοφιέρος ἐπέρασαν τὴν 7 Ἰανουαρίου τοῦ 1785 ἔτους τὸν ἀπὸ τὴν Δούβριν πορθμὸν εἰς τὸ Καλέσιον· ὁ δὲ Γουῦτων-μορβὸς τὴν ἀεροπορίαν ὡσαύτως μεταχειρισθεὶς, κατεσχόπευσε τὰ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὠδήγησε τὸν Γαλλικὸν στρατὸν εἰς τὴν μάχην τοῦ Φλεῦρου. Ἀλλὰ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας ἐσυνώδευσαν ἀποτυχίαι λυπηραὶ ἀπερισκέπτου εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἀνόδου· διότι τὴν 15 Ἰουνίου τοῦ 1785 ἔτους ὁ Πίλατρος Δεροζιέρος αὐτὸς μετὰ τοῦ Ῥωμάνου συνδύσαντες σφαῖραν πληρωμένην ἐξ ὑδρογόνου μὲ ἕτεραν ἐξ ἀέρος

κατὰ τὸν τοῦ Μοντγολφιέρου τρόπον, κατεκρημνίσθησαν καὶ ἐφανεύθησαν, ἀφ' οὗ ἀπρὸςδοκίμως ἡ συσκευήτων ἔγεινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν· ὡσαύτως τὸ 1810 ἔτος ἡ περιώνυμος διὰ τὴν ἀερανάθασιν Κυρία Βλαγχάρδου φλογίζουσα πυροτεχνήματα ἐκ τῆς λέμβου, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἡ ἀεροπόρος σφαῖρα, ἔκαυσεν ἀπερισκέπτως τὴν συσκευὴν πᾶσαν καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τινος οἰκίας τῶν Παρισίων διαμελισμένη τὸ σῶμα. Πολλαχοῦ δὲ τῆς Εὐρώπης ἐξετελέσθησαν ἀερανάθασεις, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο περιέργον παρὰ τὸν τρόπον τῆς ἀνόδου καὶ καθόδου μὴ παρουσιάζουσαι τοῦτον περιοριζόμεθα ἐνταῦθα νὰ ἐκθέσωμεν.

Ἀπανταχοῦ ἡ ἀερανάθασις γίνεται σήμερον διὰ τοῦ ὑδρογόνου, τὸ ὁποῖον ἐξάγομεν ἀπὸ τὸ ὕδωρ, θέτοντες εἰς διάφορα ἀγγεῖα, διὰ σωλήνων συγκοινωνοῦντα μὲ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σφαίρας, ῥιπίσματα σιδήρου ἢ ψευδαργύρου, ὕδωρ καὶ θειικὸν ὄξύ, ὅτε μεταξὺ τούτων χημική τις ἐνέργεια λαμβάνει χώραν, καὶ τοῦ ὕδατος τὸ μὲν ὄξυγονον ἐνοῦται μὲ τὸ μέταλλον καὶ τὸ θειικὸν ὄξύ, τὸ δ' ἕτερον συστατικὸν στοιχεῖον, τὸ ὑδρογόνον, φέρεται διὰ τῶν σωλήνων εἰς τὴν σφαῖραν, ἣτις ἀφ' οὗ σχεδὸν πληρωθῆ σφραγίζεται λίαν ἐπιμελῶς. (σχ. 1.)

Κάρολος ὁ φυσικὸς ἐπαρτήρησε πρῶτος, ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν θέλει ἀρχίσει ἡ σφαῖρα νὰ ἀνυψωθῆ, δὲν πρέπει νὰ ᾔηται ἐντελῶς πεπληρωμένη ἀπὸ ὑδρογόνον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ 1]2 ἢ τὰ 3]4 τοῦ ὄγκου τῆς· διότι μέλλουσα ν' ἀναβῆ εἰς ἀραιότερον ἀέρα, ἡ ἐξωτερικῶς ἐπ' αὐτῆς φερομένη τῆς ἀτμοσφαίρας θλίψις βαθμηδὸν ἐξασθενεῖ, καὶ ἐπομένως θέλει ἐξογκοῦται, ἐν ᾧ ἀνέρχεται ἡ σφαῖρα, τὸ ἐγκεκλεισμένον ὑδρογόνον· ὅθεν, ἐὰν ἀπ' ἀρχῆς ᾔητον ἐντελῶς ἐξωγκωμένῃ, ᾗθελεν ἀναμφιβόλως ἐκραγῆ, σθάνουσα εἰς μεγαλήτερα τῆς ἀτμοσφαίρας ὕψη.

Πρὶν δὲ ἡ διὰ σχοινίων ἐπὶ τῆς γῆς βασταζομένη σφαῖρα μὲ ὑδρογόνον ἀποσπασθῆ, τίθενται εἰς τὴν λέμβον τὴν διὰ σχοινίων προσσηρητημένην οἱ ἀεροβάται μετὰ τῶν ἀναγκαιῶν των, καὶ τότε τὸ βάρος τοῦ συστήματος ἅπαν, ὃν μικρότερον τοῦ παρ' αὐτοῦ μετατιθεμένου ἀέρος, ἐκκοπέντων τῶν σχοινίων, ἀνυψοῦται κατακορύφως ἔχον μορφὴν συμμετρικὴν περὶ τὸν κατακόρυπον αὐτοῦ ἄξωνα, ἐπειδὴ δὲ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τοῦ ὅλου συστήματος· τούτου κεῖται

ὑποκάτω τοῦ κέντρου τῆς βαρύτητος τοῦ μετατιθεμένου ἀέρος, αἱ δύο ἄνισοι δυνάμεις αἰ εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα ἐφηρμοσμέναι καὶ κατ' ἐναντίαν ῥοπὴν κατακορύφως ἐνεργοῦσαι, τείνουν νὰ ἀνορθώσουν τὴν σφαῖραν, ὅταν τυχὸν βεῦμα ἀέρος τὴν ἐκκλίνῃ τῆς κατακορύφου θέσεως· βαθμηδὸν δ' ἀνυψουμένη θέλει μετ' οὐ πολὺ φθάσει εἰς τὴν ἀτμοσφαίρας ὕψος, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ περιβάλλων ἀήρ, τὸν ὄγκον ἴσος μὲ τὸν τοῦ συστήματος, θέλει ἔχει βάρους, ὅσον τὸ σύστημα σύμπαν, ὅποτε καὶ ὅπου θέλει σταθῆ ἀπρωρημένον μετὰ τινος πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω ἀνακινίσεις.

Ἐὰν δ' ἀκολουθῶς ὁ ἀεραβάτης θελήσῃ ν' ἀνυψωθῆ ἐντὸς εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἔτι ὑψηλότερον ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην τῆς ἰσορροπίας εἰς ἡν ἐσταμάτησεν, (σχ. 3.) ἀρκεῖ νὰ ῥίψῃ ἀπὸ τὴν λέμβον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου μικροὺς σάκκους ἄμμου ἐμπεριέχοντας, τοὺς ὁποίους πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔφερε: διότι οὕτως ἐλαττώνει τὴν ἐπίτασιν τῆς πρὸς τὰ κάτω ἐνεργούσης δυνάμεως καὶ ταραττεται ἡ ἰσορροπία· φυλάττει δὲ καί τινος τῶν μὲ ἄμμου πεπληρωμένων μικρῶν τούτων σάκκων διὰ νὰ μεταχειρισθῆ αὐτοὺς ἀκολουθῶς πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ταχύτητος εἰς τὴν καθόδον του· διότι, ὅταν θέλῃ νὰ καταβῆ, ἀρκεῖ νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀνασύρουσαν αὐτὴν δύναμιν, ἀφήνων βαθμηδὸν νὰ ἐξέλθῃ τῆς σφαίρας μέρος τοῦ ἐγκλεισμένου ὑδρογόνου, τὸ ὁποῖον κάμνει, ἀνοίγων δικλῖδα τινὰ, ἣν φέρει ἡ σφαῖρα εἰς τὸ ἄνω αὐτῆς μέρος· ὁ δ' ἀεραβάτης κατ' ἀρέσκειαν ἀνοίγοκλείει, ἔλκων ἀπὸ τὴν λέμβον τοῦ σχοινίου εἰς τὴν δικλῖδα ταύτην προσρητημένον· ἐπειδὴ δὲ, ἐὰν συνεχῶς κατεφέρετο ἀπὸ μέγα ὕψος, ἤθελεν αὐξήσῃ ἡ ταχύτης τῆς πτώσεώς του, διὰ τοῦτο εἰς διαφόρους τῆς καθόδου του θέσεις ῥίπτει μέρος τοῦ βάρους, τὸ ὁποῖον φέρει εἰς τοὺς ἐξ ἄμμου πεπληρωμένους μικροὺς σάκκους, καὶ οὕτω, βραδύνων τὴν κτηθεῖσαν ταχύτητα τῆς καθόδου του, δύναται ἐκ νέου νὰ σταθῆ ἀπρωρημένος εἰς ἀρμόδιον τῆς ἀτμοσφαίρας ὕψος ὅθεν νὰ ἐκλέξῃ προσέτι κατάλληλον διὰ τὴν καθόδον του μέρος, ἀποφεύγων τὰ δάση, τοὺς βράχους ἢ τὰ ὕδατα· ὁ ἀεραβάτης εἰς περίστασιν κινδύνου κάμνει ἀκόμη χρῆσιν καὶ ἐτέρου ἀσφαλιστικοῦ διὰ τὴν καθόδον μέσου ὑπὸ τοῦ Βλαγγάρδου ἐπινοηθέντος· τοῦτο δ' ὁμοιάζει μ' ἀλεξιβροχον καὶ συνίσταται ἐκ πανίου, ἔχον 30 περίπου ποδῶν διάμετρον, λαμβά-

νων δὲ αὐτὸ ὁ ἀεροβάτης, τίθεται εἰς προσκεκλλημένον κἀμιστρον· ὅταν δ' ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν σφαῖραν ἐκτυλίσσεται τοῦτο πανταχόθεν ὑπὸ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ αἵρος καὶ βραδύνει τὴν κἀθόδον του. (σχ. 3).

Ἀξιωματικὸς τις ἀερνάθρας ἐστάθη ἡ τοῦ Βιότου καὶ Γαύλουσάκου, τὴν ὁποίαν οἱ φυσικοὶ οὗτοι ἐξετέλεσαν τὸ 1804 ἔτος, σκοπὸν ἔχοντες ἐπιστημονικὰς ἐρεῖνας ἐπὶ τῆς συνθέσεως τοῦ αἵρος, τῆς ἠλεκτρικῆς τῆς ἀτμοσφαίρας, τῆς μαγνητικῆς τοῦ πλανήτου ἐπιτάσεως καὶ τῆς θερμοκρασίας εἰς μέγιστα τῆς ἀτμοσφαίρας ὕψη. Εἰς δευτέραν τινὰ ἀερνάθρᾳσιν ὁ Γαύλουσάκος μόνος ἐβήθη εἰς τὸ μεγαλύτερον ὕψος τὸ ὁποῖον θνητὸς ἀνέβη, 7 χιλιάδων μέτρων ἀναχωρήσας ἐκ Παρισίων τὴν 15 7βρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέβη βραδέως εἰς τὰ περίξ τῆς πόλεως Ροθουμάγου μετὰ ἕξ ὥρων ἀεροπορίαν, καθ' ἣν περιέτρεξε 30 λεύγας ὀριζοντίως ἀπὸ τὸ μέγα εἰς τὸ ἀνέβη ὕψος ἔφερεν αἶρα, τὸν ὁποῖον ἀναλύσας εὔρεν ὡς τὸν τῶν κατωτέρω τῆς ἀτμοσφαίρας στρωμμάτων, συνιστάμενον. Εἰς τὸ ὕψος τοῦτο ἡ στήλη τοῦ βρομέτρου ἠλαττώθη μέχρι $0^{\text{κ}}$ 33 καὶ τὸ θερμομέτρον του, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐδείκνυε θερμοκρασίαν 30' ἀναχωροῦντος ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβη μέχρι τῶν 10" ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἡ δὲ παντελής τῆς ὑγρασίας ἔλλειψις εἰς τὰ μέγιστα τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκεῖνα ὕψη ἐξήρανε καὶ ἔκχυπτε τὸ χαρτίον ἢ τὸ δέριμα, ὡς συμβαίνει καὶ διὰ τοῦ πυρός. Εἰς τοσοῦτον ὑπερμέτρον ὕψος κείμενος ὁ Γαύλουσάκος, μακρὰν τοῦ θορύβου τῆς γῆς καὶ εἰς ἄκραν σιγὴν βεβυθισμένος, μόλις, διὰ τὸ λίαν ἀραιὸν τοῦ αἵρος, ἐδύνατο αὐτὸς ἑαυτὸν ν' ἀκούσῃ ὁμιλοῦντα.

Σημαντικὴν ἐτέραν ἀερνάθρᾳσιν ἐξετέλεσεν ἀκόμη ὁ Γερῆνος ἀναχωρήσας ἀπὸ Λονδίνου μετὰ δύο ἄλλων ἀεροπόρων τὴν 7 Νοεμβρίου τοῦ 1836 ἔτους, ἐταξείδευσε καθ' ὅλην τὴν ἐπίουσαν νύκτα καὶ ἐκατέβη μετὰ 8 ὥρων ἀεροπορίαν πλησίον τῆς Βειλβέργης, περιτρέξας 200 λεύγας.

Ἄλλ' οὐδὲν τῶν μέχρι τοῦδε πειραμάτων δὲν ὥρισε τὴν διεύθυνσιν τῆς ἀεροπόρου σφαίρας, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀεροπορία δὲν

ἔπροώθησε κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους· πλὴν μήπως παρά-
δοξοι τελειοποιήσεις δὲν ἔγειναν ἀνελπίζτως, ὥστε νὰ μὴ περιμέ-
νομεν καὶ ταύτην;

Δ. Σ. Σ.

ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΟΙ ΒΕΝΕΤΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.
(1685—1715) (1)

Πρόλογος.

Αἱ ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις κατατεθεῖσαι εἰς συγγραφὰς καὶ διακοινωθεῖσαι εἰς τὸν κόσμον, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν ὡς κοινὴ περιουσία τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὁποίαν βέβαια κανεὶς δὲν θέλει εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἰδιοποιηθῇ καὶ ὀλίγοι κατορθόνουν νὰ ἐναγκαλισθοῦν μὲ τὸ βλέμμα των, ἥτις πραγματικῶς ὅμως ἔχει τὴν σημασίαν, ὅτι περιέλαβε ζωὴν καὶ συμβεβηκότα, ὅτι τ' ἀνταποδίδει καὶ διατηρεῖ ἀείποτε τὸ παρερχόμενον.

Ἡ ἱστορία εἶναι ἡ ζωσα μνήμη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, προτιθεμένη νὰ περιζώνῃ ὅλον τὸν κύκλον τοῦ παρελθόντος ὡς πλήρη καὶ καθαρὰν ἀντίληψιν. Διὰ τοῦτο τὰ μηκέτι ἀνακαλυφθέντα μέρη τούτου τοῦ ἐδάφους μᾶς ἔλκουν μὲ ἰδίαν δύναμιν καὶ ἐκτάκτως μᾶς θέλγουν νὰ προᾶξωμεν εἰς φῶς τὸ ἄγνωστον. Ἐκαστος νομίζει ὅτι πράττει τί ὠφέλιμον, μάλιστα ἀναγκαῖον ὅταν τολμᾷ νὰ ἐλπίζῃ προσοχὴν καὶ ἀναγνώρισιν ἂν καὶ δὲν εἶναι προσέτι ἀπολύτου σημαντικότητος ὅ,τι ἐπὶ τέλους εὐρίσκεται. Τοιαύτη εἶναι ἡ θέσις μου εἰς τὴν προκειμένην ἔρευναν.

Εἶναι ἀποχρώντως γνωστὸν πῶς οἱ Βενετοὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος ἔγιναν κύριοι τῆς Πελοποννήσου καὶ διὰ ποίων περιπετειῶν ἀπέβαλον τὴν κατὰκτησίν των περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 18ου. Πῶς ὅμως αὐτοὶ κατεστάθησαν, πῶς ἐδιοίκησαν τὴν χώραν, τίνα μέτρα ἔλα-

(1) Ἐλήφθη ἐκ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος ἐπιγραφομένου Ἱστορικὰ Χρονικὰ καὶ συνταττομένου παρὰ τοῦ Κυρίου Λεοπόλδου Ῥάνκε, ἔτος 1834. Ἐν Βερολίῳ.

θον, καὶ ἕως ποῦ ἐπροχώρησαν μετὰ ταῦτα, μέχρι τοῦδε ἔμεινεν ἀγνωστον· καὶ αὐτοὶ οἱ διεξοδικοὶ ἱστοριογράφοι τῆς Βενετίας ὀλίγους στίχους ἀφιερῶνουν πρὸς τοῦτο. Ἡ ἱστορία διοικήσεώς τινος δὲν προσφέρει ἄλλως ἱκανοποίησιν εἰς τὸν ἀγαπῶντα τὴν δόξαν Συγγραφέα, ἰδίως ὅμως ἡ προκειμένη δὲν διήγειρε τὴν προσοχὴν, καθότι ἀποβληθείσης τῆς κατακτήσεως ἐθεωρήθη ὅτι τὸ πᾶν ἔλαβε τὸ τέλος του. Σήμερον ἔμως δοκιμάζομεν ἄλλα αἰσθήματα ἀφοῦ ἀνέστη ἐκ νέου ἡ Ἑλλάς. Αἱ ἐφημερίδες μᾶς ἐνασχολοῦν καὶ μετὰ τὸ ἐλάχιστον, τὸ ὁποῖον ἐκεῖ γίνεται· τὰ διεξοδικώτερα πονήματα μᾶς εἰσάγουσιν βαθύτερον ἤδη ἐπιστρέφουσιν ἐκεῖθεν περιηγηταὶ μετὰ νέας γνώσεις, τῶν ὁποίων τὸ νωπὸν μᾶς συγκινεῖ· τὸ κύριον εἶναι ἐντούτοις ὅτι διὰ τῆς σημερινῆς θέσεώς της ἡ Ἑλλάς μᾶς ἀνῆκει, λαμβάνει μέρος εἰς τὸ μέλλον μας καὶ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ παρελθόντος αὐτῆς ἐξυπαρχῆς μᾶς ἐνδιαφέρουν.

Ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαιότητος ἤδη τώρα κατὰ τριπλῆν ἐπανάληψιν ἐξοικειοῦται ἡ Πελοπόννησος μετὰ τὸ σύστημα τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν.

Πρῶτον τὴν ἀπέκτησαν τὰ γαλλικὰ γένη κατ' ἐκείνην τὴν φορὰν τῆς Δύσεως πρὸς τὴν Ἀνατολὴν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν Σταυροφορίας. Ὅστις ἔχει αἰσθησὶν δι' ἐκείνους τοὺς χρόνους μετὰ ζωηροτάτην ἠδονὴν θέλει ἀναγνώσει τὰ Χρονικὰ, τὰ ὁποῖα Ἑλληνας τοῦ 14ου αἰῶνος συνέγραψε περὶ τῆς κατακτήσεως, τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τῶν συμβάντων τῶν Γάλλων εἰς τὴν Πελοπόννησον (1). Εἶναι γραμμένα μετὰ ὄλην τὴν τερπνότητα καὶ τὰ ἀπλᾶ χρώματα, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται ἐν γένει ἡ δημοτικὴ φιλολογία ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ταυτοχρόνως μᾶς παρρησιάζουσιν σκηπὴν, τὴν ὁποίαν ἄνευ τούτων πολὺ ἀτελῶς καὶ μόλις ἠθέλαμεν γνωρίζει, καὶ ἦτις εἰς τὴν αἰφνιδίαν διάβασίν της εἶναι πολὺ ἀξιοσημείωτος.

(1) Χρονικὰ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῷ Μωρέᾳ πολέμων τῶν φράγκων, Buchor. Collection des chroniques nationales francaises Tom. IV. 1825.

Σ. τοῦ Μ. Νεωστὶ ὁ αὐτὸς ἐξέδωκε τὰ Χρονικὰ ἐντελέστερον εἰς τὸ Pantheon Litteraire, chroniques etrangeres. Paris 1841. 8.

Ἐπὶ τούτου τοῦ κατ' ἐξοχὴν κλασικοῦ ἐδάφους ἐγείρεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἵπποτικὴ πολιτεία τοῦ Μεσαιῶνος καθ' ὅλον τῆς τὸν ἰδιότυπον χαρακτῆρα. Οἱ γνωστοὶ τόποι τῆς ἀρχαιότητος, πολὺν χρόνον παραμεληθέντες πληροῦνται ἐκ νέου μετ' ζωῆν, ἃν καὶ διαφόρου φύσεως καὶ ἰδιότητος. Ἐπὶ τοῦ Ἴσθμοῦ ἐορτάζουσι ἀγῶνας οἱ ἱππῶται, οἱ Βαρῶνοι τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν παρευρίσκονται διὰ γὰρ προσφέρουσι τὴν ὑποταγὴν των εἰς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Πελοποννήσου. Αἱ χῶραι, ὅπου ἤνθησαν τόσαι ἀνδρείαι πόλεις κατὰ ἀποκλειστικὴν ἐλευθερίαν, διανέμονται τῶρα ὡς τιμάρια βαθμολογικῶς ὑποτεταγμένα τρόπον κατὰ τινὰ τὸ Doomsday book (1). Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν θέσεων ἐγείρονται ἵπποτικοὶ πύργοι καθὼς εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ αἱ ἐγγῶροι ὀνομασίαι τούτων τῶν θέσεων, σχηματίζουσαι τοὺς τίτλους τῶν ἱπποτῶν, ἐξαλείφουσι τὰ γαλλικὰ τῶν γενῶν ὀνόματα. Ἐνωρὶς ἐκρηγνύουσι ἐριδὲς τῶν Βαρῶνων μετὰ τῶν Ἰπποτῶν (vassaux) κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος· εἰς τὴν Μεγαρίδα, ὅπου ἄλλοτε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Σπαρτιάται τόσον συχνὰ συνεκρούσθησαν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἡγεμονίας, διεξάγονται τῶρα ἀμφισβητούμενα ζητήματα περὶ τῶν καθηκόντων τῶν Ἰπποτῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, ἀκόμη μετὰ τὴν μάχην, ἀνήκει εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας γὰρ δώση. Καθόσον καὶ ἡ ἐκκλησία ἐπροικίσθη μετ' ἀπορίας, ἕνεκα τῶν ὁποίων χρεωστῆται ὑπηρεσίας, καὶ καθόσον ἐδῶ, καθὼς καὶ ἄλλου ζητεῖ ὅσον δυνατὸν ἀνεξάρτητον θέσιν, γεννῶνται διαίρεσεις καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ τὸ πνευματικὸν καὶ τὸ κοσμικόν, αἷτινες κατέχουσι τὸν μέρος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Λατινικῆς Δύσεως. Μὲ δίκαιον ἐρωτῶμεν ἂν αὕτη ἡ δυτικὴ πολιτεία ἐξήσκησεν ἀληθῆ καὶ οὐσιώδη ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν αὐτοχθόνων. Δὲν ἦσαν κυρίως ὑποδουλωμένοι οἱ Πελοποννήσιοι· ὑπετάχθησαν μὲν, ὅχι ὅμως χωρὶς ἐκουσιότητος, διὰ τῆς ὁποίας προσηλωθῆσαν εἰς τοὺς Γάλλους. Εἶναι πέ-

(1) Σ. τοῦ Μ. Οὐτως ὀνομάζουσι οἱ Σάξωνες τὴν καταγραφὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Οὐίλελμος ὁ κατακτητῆς διανεμῶν τὴν γῆν εἰς τοὺς Νορμανδούς του. Σημαίνει δὲ ἡ μ. ε. ρ. κ. ρ. ι. σ. ε. ω. ς., διότι διὰ τοὺς Σάξωνας ἦτο ἡ ἐσχάτη καταλόγη — ἡ ἀποστέρησις πάσης κυριότητος. Ὡς Hierary Couquettes des Normands.

ρίεργον πῶς μᾶς παριστάνουν τὰ Χρονικά τοῦτο τὸ συμβέβηκός. Εἰς τὴν Ἀνδραυίδαν, διηγοῦνται, ἦτο συναγμένοι οἱ προεστῶτες τῆς Πεδιάδος τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Μισὶρ Γοφρίδος Βιλλεχαρδουίν — Μαρσεῶλος τῆς Πελοποννήσου καὶ φθάσας ἐκεῖ μὲ τὸν στρατὸν, τοὺς προσεκάλεσε καὶ τοὺς εἶπεν.

- « Ἄρχοντες, φίλοι, ἀδελφοὶ καὶ καλοὶ μου συντρόφοι,
- « Ἐσεῖς ὁράτε, βλέπετε ἐτοῦτον τὸν αὐθέντην, (1)
- « Ὅπου ἦλθεν εἰς τοὺς τόπους σας διὰ νὰ τοὺς κερδήσῃ,
- « Μηδὲν σκοπεῖτε, ἄρχοντες, ὅτι διὰ κούρσαν ἦλθε,
- « Νὰ πάρῃ ζῶα, βούχά τε, καὶ τότε νὰ παγένη·
- « Ὅρῳ σας γὰρ ὡς φρόνιμους, καὶ καθαρὰ σᾶς λέγω,
- « Θεωρεῖτε τὰ φουσάτα του, τὴν παρρησιάν, τὴν ἔχει·
- « Αὐθέντης εἶναι, Βασιλεὺς, καὶ θέλει νὰ κερδήσῃ.
- « Ἐσεῖς αὐθέντη οὐκ ἔχετε τοῦ νὰ σᾶς βοηθήσῃ
- « Καὶ ἂν δράμουν τὰ φουσάταμας, τὸν τόπον σας κουρσεύουν·
- « Νὰ αἰχμαλωτίσουν τὰ χωριά, καὶ νὰ σφαγοῦν ἀνθρώποι
- « Ὑστερον τί νὰ ποίσετε ὅσάν σᾶς μετανώσῃ;
- « Λοιπὸν ἐμένα φαίνεται διὰ καλῆτερόν σας
- « Νὰ ποίσωμεν συμβίβασιν, νὰ λείψωσιν οἱ φόνοι
- « Τὰ κούρση καὶ αἰχμαλωσιὰς ἀπὸ τὰ γονικά τους
- « Καὶ ἐσεῖς ὅπου εἶσθαι φρόνιμοι, κ' ἤξεύρετε τοὺς ἄλλους,
- « Ποῦ συγγενεῖς σας βρίσκονται, φίλοι σας καὶ συντρόφοι,
- « Ποίσετε πρᾶξιν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ προσκυνήσουν.

Ἡ παράδοξος διὰ τὴν ἀπλότητά της πολιτικῆ, ἣτις εἶναι ἄλλο τόσον καθαρὰ ὅσον εἶναι ἀπλῆ. Οἱ Ἄρχοντες ὑπέκυψαν, διετήρησαν τὰ κτηματά των, τὰ προνόμιά των ἐπεκτάθησαν μᾶλλον παρὰ ἠλαττώθησαν καὶ ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία ἐκνήρυχθη ἀπρόσβλητος κατὰ τὴν δέξιόν των. Ἄντι τούτων καὶ αὐτοὶ ἠκολούθησαν τοὺς Κυρίους εἰς τὸν πόλεμον· ἐβοήθησαν νὰ διώξουν τὰ λείψανα τῶν φρουρῶν τοῦ Βυζ. Αὐτοκράτορος ἐκ τῶν ὠχυρώσεων τῆς Πελοποννήσου, ἔγιναν ἐνεργητικὰ μέλη τῆς ἵπποτικῆς πολιτείας, ἀπαράλλακτα καθὼς αἱ γαλλικαὶ κοινότητες εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἵπποτῶν. Ἐντέυθεν ἐπραγματοποιήθη στενὸς σύνδεσμος. Οἱ Γάλλοι

(1) Σ. τοῦ M. Guillaume de Champ-Litte, Guillelmus de Chao-Lito — ἢ κατὰ τὸν χρονικογράφον Μισέρ Γουλιέλμος ντὲ Σάλο ὁ Καμπανίσης (le Champenois).

λοι βαθμηδὸν μετέδωκαν τὸν πολιτισμὸν των, τὰ ἤθη των καὶ τὰ φρονήματά των εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἀναρίθμητοι Γαλλικαὶ λέξεις εἰσεχώρησαν εἰς τὴν γλῶσσαν. Τὰ Χρονικὰ χρησιμεύουν ὡς ἀπόδειξις τούτου· εἶναι πλήρη ῥωμαντικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐζωογονεῖ τότε τὴν φιλολογίαν τῆς δύσεως. Ἀκόμη καὶ ἄλλο πλεόν ἰδίως ῥωμαντικὸν ἔργον ὑπάρχει συμμεριζόμενον τοῦτον τὸν χαρακτῆρα μετὰ τὴν φιλολογίαν τῆς δύσεως καὶ εἶναι ὅτι οἱ μῦθοι τῆς πλεόν ἀπεχούσης ἐσπερίας ἐψάλλθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἐὰν αὕτη ἡ κατάκτησις ἐλάμβανεν ὑπόστασιν, ποῦ ἤθελε φέρεται! Ἡ Ἑλλάς ἤθελεν ἀναπτυχθῆ ὡς ἡ Ἰταλία. Ὁ σύνδεσμός της μετὰ τὸ δυτικὸν σύστημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε τὸ κέντρον τοῦ ὀ πολιτισμοῦ τοῦ κόσμου, ἤθελε τὴν αὐρὴν εἰς τὴν αὐτὴν τροχίαν, τὴν ὁποίαν διατρέχομεν.

Ἀλλέως ἦτο προωρισμένον. Ὅλοι αἱ πολιτεῖαι, ὅσας ἐγκαθίδρυσαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν οἱ Σταυροφόροι παρήκμασαν ἀλληλοδιαδόχως. Μόνοι τινὲς ἐμπορικαὶ δημοκρατίαι διετήρησαν ἔτι προσολίγον ὀλίγα λείψανα, καὶ ἡ Πελοπόννησος ἀπωλέσθη ἐκ νέου.

Ἡ κυρία αἰτία ταύτης τῆς ἀπωλείας χωρὶς ἀμφιβολίαν ἦτο ἡ φύσις τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος. Δίδον χώραν εἰς πάρα πολλὰς ἀνεξαρτησίας, εἰς ποικίλα καὶ ἀντιφερόμενα συμφέροντα, παρήγαγε, μάλιστα καθὼς ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ἀνατολὴν, συνεχῆ ἐσωτερικὸν ἀναθρασμὸν ὅστις ἀπεκαθίστανε σχεδὸν ἀδύνατον τὴν ἀντίστασιν κατὰ ἐχθροῦ γείτονος, ἰσχυροῦ καὶ ἀποφασισμένου.

Μόλις κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπέτυχον οἱ Δυτικοὶ ν' ἀνακτήσουν ἐν μέρος τοῦ ἀπωλεσθέντος καὶ νὰ ὑποτάξουν ἐκ δευτέρου τὴν Πελοπόννησον. Οἱ Βενετοὶ ἔκαμαν ταύτην τὴν ἀπόκτησιν. Ἀλλὰ πῶς εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ἤλλαζαν οἱ καιροὶ, τὰ φρονήματα, τὰ ἤθη καὶ αἱ θεσμοθεσίαι! Τώρα πλεόν δὲν ὑπῆρχε τιμαριωτικὸν σύστημα καὶ ἱππόται, ἀγῶνες καὶ ἔριδες κατὰ τὸ ῥωμαντικὸν πνεῦμα τῶν προηγουμένων αἰῶνων. Εἰς τὴν χώραν ἐστρατοπεδεύθησαν ξένοι κυρίως γερμανοὶ στρατιῶται, οἵτινες ἤδη ἐμορφώθησαν κατὰ νέαν στρατιωτικὴν τάξιν. Ἡ Διοίκησις προστέθη σκοποὺς οἰκονομικοὺς, καὶ εὐγενεῖς τῆς Βενετίας ἀνέλαβον

τὴν ἐκτέλεσίν των. Ἡ στρατιωτικὴ καὶ διοικητικὴ ἔποψις ἦτο ἡ ἐπικρατοῦσα.

Ἄν καὶ δὲν εἶναι τόσον τερπνὸν ν' ἀκολουθήσῃ τις τὸν ἦσυχον δρόμον ταύτης τῆς διοικήσεως, καθὼς ἐκεῖνας τὰς ἰπποτικὰς τύχας, ἴσως εἶναι πλέον ἐπωφελές. Σωστὰ μὲ τὰς δυσχερεῖας τῆς διοικήσεως παλαίον ἐκεῖ ἤδη τώρα. Εἶναι ὁ αὐτὸς τόπος, ἐν γένει παρομοία κατάστασις τοῦ ἔθνους, ὄχι πολὺ ἀπέχοντες καιροὶ, παρόμοιοι σχέσεις καὶ σκοποὶ. Οἱ Βενετοὶ εἶχον τὴν φήμην, ὅτι ἐννοοῦσαν νὰ διοικοῦν τοὺς ὑπηκόους των. Ἐχει ἀρκετὸν συμφέρον νὰ παρατηρήσωμεν πῶς συνελάμβανον τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον πρόκειται νὰ λυθοῦν.

Διὰ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν αὕτη ἡ ἔρευνα εἶναι ἐν γένει ὀλίγον σημαντικὴ, καθ' ἑαυτὴν ὁμως ὄχι ἀναξία· θέλω τὴν δοκιμάσει βοηθούμενος διὰ ὑπομνημάτων χειρογράφων μέχρι τοῦδε ἀγνώστων.

Τὸ καταλλήλοτερον θέλει εἶναι ἤδη ἐδῶ νὰ τὰ περιγράψω.

Πηγαί.

Συντυχαίνει ἐδῶ ὥστε οἱ Συγγραφεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλοῦμεν, ταυτοχρόνως εἶναι οἱ ἄνδρες, οἵτινες κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεώς μας ταύτης.

Εἰς τὴν Βενετιάν δὲν ἐπαρρησίαζαν μόνοι οἱ πρέσβεις, ἐπιστρέφοντες, γενικὸν ὑπόμνημα, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ καθήκον ἐπέκειτο καὶ εἰς ἕκαστον, ὅστις κατεῖχεν ὑπηρεσίαν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Καθὼς ἐκεῖνοι περιέγραφον τὰς ἔξω πολιτείας, οὕτω τοῦτοι τὴν θέσιν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπηκόων. Τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐκυβέρνηα, ἐνόμιζεν ἀναγκαῖον νὰ ἔγῃ ἀδιακόπως τὴν γενικὴν ἔποψιν τῆς ὁλοκλήρου ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Καὶ οἱ Ἄρμωσταὶ (Proveditori) κατὰ τὰ 30 ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἀνήκεν εἰς τοὺς Βενετοὺς ἡ Πελοπόννησος, συνέταζαν καὶ παρέδωκαν τὰς ἐκθέσεις των (Relazioni). Εἰς τὰ Ἄρχεῖα τῆς Βενετίας εὐρίσκεται σχεδὸν ἐντελὴς συλλογὴ τούτων. Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἐλευθεριότητα τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας

χρεωστώ τὴν ἀδειαν, ἥτις μ' ἐδόθη νὰ περιεργασθῶ καὶ νὰ κάμω χρῆσιν τούτων τῶν μνημείων.

Ὁ πρῶτος, τὸν ὁποῖον ἀπαντῶμεν εἶναι ὁ Δομένεγος Γρίττης.

Ἀμέσως μετὰ τὴν κατάκτησιν ἐπεμψαν οἱ Βενετοὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον τρεῖς εὐγενεῖς διὰ τὴν πρώτην τακταποίησιν τῆς χώρας, ὀνομαζομένους Συνδίκους καὶ Καταστιγαδόρους, τὸν Ἰωάννην Ῥενιέρην, Μαρίνον Μίκιελ καὶ Δομένεγον Γρίττην. Ὁ Ῥενιέρης ἦτο ἀσθενὴς καὶ ἀπεμακρύνθη, μετολίγον ἀπέθανεν· ὁ Μίκιελ ἐπροβιβάσθη εἰς ἄλλο ὑπόργημα καὶ μόνος ὁ Γρίττης ἔμεινε νὰ φέρῃ τὸ ἔργον εἰς πέρας. Ἡ ἐκθεσίς του ἐνασχολεῖται ἰδίως εἰς τὰς σχέσεις τῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς νέας ἐπαρχίας, χωρὶς ὅμως νὰ τὰς ἐξηκντῇ. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀναφέρεται εἰς τὸν συναδελφόν του Μίκιελ, τοῦ ὁποῖου ἐν τούτοις δὲν εὔρον ἐκθεσίαν καὶ δὲν γνωρίζω ἐν γένει ἂν συντάξεν. (1)

Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ἤρχισεν ἤδη τακτικὴ μορφή διοικήσεως. Πλησίον τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὅστις εἶχε τὴν ὀδηγίαν τοῦ πολέμου, ἦτο συστημένη ἡ ἀρχὴ τοῦ γενικοῦ Ἀρμοστοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐπιτετραμμένου τὴν ἐφορείαν τῶν μικροτέρων ὑπουργημάτων, τὴν φροντίδα διὰ τὴν υπεράσπισιν τῆς χώρας καὶ ἐν γένει τὴν ὀδηγίαν τῆς διοικήσεως. Ὁ πρῶτος γενικὸς Ἀρμοστής, ἐκλεχθεὶς συγχρόνως μὲ τοὺς Συνδίκους, ἀπὸ τὸ 1688 μέχρι 1690, ἦτο ὁ Ἰάκωβος Κόρνερ. Ἡ ἐκθεσίς του ἀναφέρεται ἰδίως εἰς τὰς στρατιωτικὰς σχέσεις, τὰ φρούρια, τὰ σύνορα καὶ τὸν προβιβασμὸν τῶν κατοίκων. Αὐτὸς πρῶτος εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔδωκε τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας τῶν χωρικῶν καὶ ἐδοκίμασε τὴν σύστασιν ἐγχωρίου φρουρᾶς. (2)

(1) Relazione dell'eccellentissimo Signor Domenego Gritti ritornato dalla carica di Sindicoe catasticador del regno di Morea letta nell'eccellentissimo Senato l'anno 1691. Πρέπει νὰ παρατηρήσω ὅτι ἐπίσης αὐτὴν τὴν ἐκθεσίαν δὲν εὔρον εἰς τ' Ἀρχεῖα, ἀλλ' εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀγ. Μάρκου VII. 656.

(2) Relazione del N. H. Giacomo Corner, ritornato di Prov. Generale in Morea 1690 (1) 27 genn. Εὐρίσκεται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀνώνυμος π. χ. εἰς τὴν συλλογὴν Quirini. Ἀρχεται: Gravissimo e il rimento.

Διάδοχος τοῦ Κόρνερ, μετὸν τίτλον ἐκτάκτου Ἄρμοστοῦ, ἐχρημάτισεν ὁ Ταδδέος Γραδένιγος — ἤδη κατὰ τὸν Μάρτιον 1692 ἔδωκε τὴν ἐκθεσίν του (1). Μετὰ λαμπρὰ χρώματα περιγράφει τοὺς πόρους τοῦ τόπου. Ἰδίως λέγει ὅτι ἀφειδῶς ἡ φύσις ἐπροίκισε τοὺς λόφους ἐπὶ τῶν κλίσεων τῶν ὀρέων καὶ τὰς πεδιάδας μετὰ ὅλα, ὅσων ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος. Διδάσκει δὲ ποῖα δύναται νὰ δοθῇ βοήθεια εἰς τὴν παρημελημένην γῆν καὶ πῶς νὰ γίνουσι χρήσιμα τὰ προϊόντα τῆς. Ταυτοχρόνως ἀπαντῶνται εἰς αὐτὸν αἱ ἀσυνήθεις δυσχέρειαί τῆς διοικήσεως· ὁ Γραδένιγος ἔχει καθαρὸν βλέμμα.

Ὀλιγώτερον σημαντικὴ εἶναι ἡ ἐκθεσις τοῦ ἀκολούθου ἐκτάκτου Ἄρμοστοῦ, Ἀντωνίου Μωλίου, ὅστις πραγματικῶς μόνον τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ τόπου ὀλίγον διάστημα ἐδιοίκησεν. Αὕτη εἶναι τῆς 30ης Μαΐου 1693. Κυρίως περιγράφει τοὺς ὄχρυσους τόπους καὶ τὴν ἐπικίνδυνον θέσιν των ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, προσέτι ἐρευνῶνται αἱ καταχρήσεις τῆς Σιμωνιάς κατὰ τὴν ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ Συγγραφεὺς ἔχει ὑπόληψιν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ γράφει μετὰ ἐπίδειξιν (2) καὶ μετὰ ἐμφατικὸν ὕφος.

Τοῦτοι ἦσαν οἱ ἀνήσυχτοι χρόνοι τοῦ πολέμου, εἰς διάστημα τῶν ὁποίων ἦτο μόνον θορυβώδης διοίκησις ἐνδεχομένη. Ὑπερσχύουν οἱ στρατιωτικοὶ σκοποὶ καὶ δὲν εἶναι θαῦμα ἂν αἱ ἐκθέσεις κυρίως ταύτην τὴν ἐποψίν προτίθενται. Συνεχῶς παρέχουν μολαυτὰ σημαντικὰς πληροφορίας καταστατικῆς (statistique). Σώζεται χειρόγραφον πῶνημα περὶ τούτου τοῦ πολέμου, ἀνώνυμον μὲν, ἀλλὰ καθὼς φανερόναι τὸ ἐμπεριεχόμενον, ἀπὸ Ταγματάρχην, ὅστις παρευρέθη εἰς τινὰς ἐκστρατείας, ὀνόματι Φραγκίσκαν.

(1) Relazione di Tadeo Gradenigo ritornato di provveditore straordinario di Morea data venezia 8 Marzo 1692 L. R. (lecta rogatis) 15 Marzo 1692 (Arch. Venez).

(2) Relazione del N. H. Antonio Molin ritornato di Prov. estr. di Morea 30 Maggio 1693 L. R. Ἐνα δοκίμιον τοῦ ὕφους του, τὸ ὅποιον μᾶς δεκνύει καὶ τὴν θέσιν του: ritrahe finalmente l'onore di sue precise ordinazioni che m'imponeano facolta di dirigger e soprintender quella parte del regno che versa del territorio d' Arcadia sino al estremita opposta di Napoli di Malvasia.

Μουάτζον συντεταγμένον (α)· τὸ πόνημα τοῦτο εἶναι μεγάλης ἀξίας καὶ εἰς πολλὰ μέρη διορθόνηται καὶ δίδεται ζωηρότης εἰς τὴν ἐπίσημον φιλαλήθειαν τῶν Βενετῶν ἱστογράφων. Κατὰ τὸ τέλος του εὑρίσκειται ἔρευνα περὶ τῆς φυλάξεως τῆς Λακωνικῆς ἀκτῆς, ὡς φαίνεται, τοῦ 1694, καὶ περιγραφή τῆς ἐπαρχίας τῆς Λακωνίας, ἰδίως τῆς Μάνης, τοῦ ἔτους 1695 (α), ἀμφότεραι διὰ τὴν ἐξειδικιασμένην ἱστορίαν τούτων τῶν τόπων εὐκταῖαι καὶ πολύτιμοι.

Μετὰ τὴν εἰρήνην κατὰ πρῶτον ἠγείρετο ἡ φροντίς στερεωτέρας ἐγκταστάσεως. Καθ' ὃν χρόνον ἐπερατώθη αὕτη, διεῖπε τὸ ὑπόρρημα τοῦ Γεν. Ἀρμостаῦ ὁ Φραγκίσκος Γριμάνης καθ' αὐτὸ ὁ κατάλληλος διὰ τὸν διοργανισμόν. Ἴσως ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ὑπερέβη τὰ ὅρια, ἀλλ' ἀνήκεν εἰς τὰς φύσεις, αἵτινες δύνανται νὰ καθιδρῦσιν καὶ νὰ δημιουργήσων. Μᾶς σώζεται ἔκθεσις του εἰς τὴν βουλὴν (α) καὶ ὁδηγία διὰ τὸν διάδοχόν του, ἀμφότεραι διεξοδικαί, εἰδικαὶ καὶ μεγάλης σημαντικότητος, ἐξ ὧν συνάγομεν μὲ βεβαιότητα καὶ εὐχαρίστησιν τὰς ἐπάψεις του καὶ τ' ἀποτελέσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἔφθασε.

Τῶν διαδόχων τοῦ Γριμάνου καὶ τῶν νέων Συνδίκων καὶ Ἐξεταστῶν, σαθθέντων εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸ 1701, δὲν εὑρον διεξοδικὰς πληροφορίας. Μολαταῦτα μία περιγραφή τῆς Πελοποννήσου, τῆς ὁποίας μεγαλοπρεπὲς ἀντίτυπον σώζει ἡ συλλογὴ τοῦ Κουΐριου εἰς τὴν Βενετίαν, ἀνήκει ἀναμφιβόλως εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν. Αὐτόθι εὑρίσκομεν πληροφορίαν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τόπων, τῶν μοναστηρίων, τῶν οἰκογενειῶν, ἐν γένει τῶν κατοί-

(2) Guerra della Morea del 1684 sin al 1696. Τόμος εἰς φύλλον 406 σελ.

(2) Sentimento sopra le guardie litorali della provincia di Laconia nella Morea. — Estesa delle ville e case per villa tenevano nel 1695 dentro la provincia di Laconia in Morea separati li territorii.

(3) Relatione del N. H. Franc. Grimani ritornato di Prov. Gen. dell' armi in Morea 1704. 80 (ἤδη κατὰ τὸ 1688 τὸν ἀπαντῶμεν μὲ τοῦτο τὸ ἀξίωμα: dell' armi, διότι ἐνόησε τὴν στρατιωτικὴν μὲ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν) Archivio Uen.

νων, ἐπὶ τέλους τῶν ἀγρῶν, τῶν σπρεμμάτων, ἧτις μόνον μετὰ τὰς προσπαθείαις τινῶν Ἀρμοστῶν, νὰ γρώσουν γενικὴν καταγραφὴν, ἦτο ἐνδεχομένη (1).

Ὁ Δανιὴλ Δολφῖνος ἔλθε κατόπιν τούτων. Ἡ ἔκθεσις του δὲν ἔχει ἰδίαν ἀξίαν. Εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀνάγκην μετὰ 13 ἐτῶν ἀπουσίαν νὰ δώσῃ λόγον ταυτοχρόνως περὶ τεσσάρων ὑπουργημάτων, τὰ ὅποια διεύθυνεν εἰς τοῦτο τὸ διάστημα. Δὲν εἶχεν ἐπομένως πλέον κἀνὲν συμφέρον νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς εἰδικότητας, αἷτινες ἤλλαξαν εἰς τὸ μεταξὺ. Ἰδίως ὁμιλεῖ περὶ τῆς διοικήσεώς του εἰς τὴν στερεάν, καὶ ἡ Πελοπόννησος ὀλίγον τὸν προσηλόνει (2).

Πολὺ σημαντικὴ κατὰ μόνον μὲ τὸν Γριμάνην δυναμένη νὰ συγκριθῇ εἶναι ἡ ἔκθεσις τοῦ ἐπομένου Γεν. Ἀρμοστοῦ, Ἀγγέλου Ἐμου, ὅστις διεύθυνε ἀπὸ τὸ 1705—1708. Ἡ κρίσις καὶ ἡ περινοια, διὰ τῶν ὁποίων διεκρίθη ἡ διοίκησις του, δεικνύονται καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν του (3). Τὸ σύνολον ζητεῖ νὰ συλλάβῃ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰ πρῶτα μέτρα τοῦ Μυροζίνου καὶ ἐπαριθμεῖ τὰ κυριώτερα τῶν προκατόχων του. Ἐδῶ μανθάνομεν καὶ τί διωργάνισαν οἱ τελευταῖοι Σύνδικοι, παριστάνει δὲ τὴν ἐποψιν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἰδίας του Περιόδου. Ἀφοῦ περιγράφει τὴν Πελοπόννησον, τοὺς πόρους καὶ τοὺς κατοίκους τῆς, διαιρεῖ εἰς τέσσαρα κεφάλαια τὴν ἔκθεσίν του.

Οἰκονομία. Ὅπου πραγματεύεται περὶ τῶν προσόδων τῆς Πελοποννήσου.

Στρατιωτικὴ Διοίκησις. Κυρίως περιγραφὴ τῶν φρουρῶν.

(1) Breve descrizione della Morea.

(2) Copia di relazione presentata all' eccellentissimo Senato per S. E. Daniel Dolfin quarto, Prov. doppo ritornato da 4 consecutive cariche sostenute 1711. 6 Marzo. Ἰδία Συλλογή. Εἰς τ' Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας δὲν εὑρου οὔτε τὸ πρῶτότυπον οὔτε ἀντίγραφον.

(3) Relazione del N. H. Anzulo Emo ritornato di Proveditore gen. in Morea 1708 (9) 18 genn. Ἀυτὴ εἶναι ἐκ τῶν εὐρισκομένων καὶ ἀλλαχοῦ. Ἰδὸν ἀντίγραφον εἰς τὰ φρασκυρικὰ χειρόγραφα τῆς Βιέννης καὶ ἔλαβον ἐν μετ' ἐμοῦ.

Πολιτικὴ Διοίκησις. Περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς Βενετικῆς καὶ Τουρκικῆς δικαιοσύνης.

Θρησκεία. Πολὺ καλὰ ἐξηγεῖ τὰς δυσκολίας, εἰς τὰς ὁποίας περιεπλέχθησαν μετὰ τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸν Ἔμον ἠκολούθησεν ὁ Μάρκος Λορεδάνος. Ταύτου ἔχομεν, καθὼς τοῦ Γριμάνου, ἔκθεσιν εἰς τὴν Βουλὴν ἀπὸ 11 Δεκεμ. 1711 καὶ ὁδηγίαν τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν ἤδη κατὰ τὸν Σεπτέμ. τούτου τοῦ ἔτους εἰς τὸν διάδοχόν του Ἀντώνιον Λορεδάνον. Δὲν εἶναι τόσον διεξοδικαί, καθὼς ἐκεῖναι τοῦ Ἐμου καὶ Γριμάνου, μολαταῦτα πολὺ ἐνδιαφέρουσαι, καὶ περιέχουν πολλὰς διδακτικὰς λεπτομερείας. Τὴν ὁδηγίαν εὐρίσκω πλέον σημαντικὴν ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν (1).

Ἐν τούτοις καὶ οἱ κατὰ θάλασσαν Γενικοὶ Ἀρμοσταὶ (da mar) εἶχον μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῆς Πελοποννήσου. Ἡ ἔκθεσις τοῦ Αὐγουστίνου Σαγρέδου, ὅστις κατεῖχε ταῦτα τὸ ἀξίωμα μέχρι τοῦ 1715, περιορίζεται σχεδὸν μόνον εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἶναι σημαντικὴ διὰ τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Παλαμηδίου. Εἶναι προσέτι περίεργος, διότι εἶναι ἡ τελευταία περὶ αὐτῆς τῆς διοικήσεως. Ἀμέσως κατὰ πόδας ἤρχισαν ἡ ἀπαφασιαστικὴ ἐπιθεσις τῶν Τούρκων.

Περὶ τούτου ἱστορεῖ ὁ Ἰερώνυμος Δολφῖνος, ὅστις ματαίως ἐπροσπάθησε ν' ἀντισταθῆ εἰς αὐτοὺς ἐντόνως (2).

Ἡ ἔκθεσις του εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ ἐναργέστερον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη περὶ τούτου τοῦ συμβεβηκότος (3).

(1) Ἡ ἔκθεσις ἐπιγράφεται καθὼς αἰ λοιπαί, Αἱ ὁδηγίαι: Copia d' informazione scritta dall' illustrissimo et eccellentissimo S. Marco Loredano provveditore generale delle armi all' illustrissimo et eccellentissimo S. Antonio Loredan suo successore 20 Settembre 1711. Ἀμφότεραι εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας. Τῶν ὁδηγῶν, κατὰ τὸ φυσικὸν λόγον, μόνον ἀντίγραφον.

(2) Relazione di Agostiuo Sagredo ritornato di Proveditor general da mar 1715. 16. Maggio (εἰς τ' Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας).

(3) Τὴν εἶδρον μόνον ὑπὸ τὸν τίτλον Difesa in forma di Relazione in publico di S. E. Dolfin Capitan general per li infelici successi della Morea.

Κατὰ πρώτην ὄψιν ἠδύνατο νὰ νομίσῃ τις ὅτι ἄνευ περαιτέρου κόπου, συρράπτομεναι μία κατόπιν τῆς ἄλλης αἱ ἐκθέσεις θέλουσιν μᾶς προσφέρει συνεχῆ ἱστορίαν τῆς διοικήσεως. Τοῦτο δὲ συμβαίνει διόλου. Μᾶς παρήρησιάζονται ἄνδρες διαφόρου ἰκανότητος καὶ φρονήματος. Κατ' ἀρχὰς ἔχομεν πολὺ ἰσχνὰς πληροφορίας καὶ ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα γενομένης μνείας εἰκάζομεν τί ἐσυστήθη κατὰ πρῶτον. Τοῦτος γράφει ἐν παρόδῳ, ἐκεῖνοι εἶναι πολὺ διεξοδικοί, καὶ δὲν λείπουν ἀντιφάσεις καὶ ἔμμεσοι ἐξελέγξεις· αἱ ἐπαναλήψεις εἶναι πολυάριθμοι, ὥστε καὶ ἐνταῦθα μᾶς ἐπίκειται ἡ αὐτὴ ἐργασία, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπιβάλλουν πληροφορίαί, τοῦτέστι νὰ ἐρευνήσωμεν, νὰ καθαρίσωμεν, τοῦτο ν' ἀπορρίψωμεν, ἐκεῖνο νὰ παραδεχθῶμεν, ἂν θέλωμεν ν' ἀποκτήσωμεν ἀντίληψιν καὶ ὀρθὴν κρίσιν.

Πρὶν μεταβῶμεν εἰς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τοῦ πολέμου, διὰ τοῦ ὁποίου κατεκτήθη ὁ τόπος. Ἐκ τῆς ἀρχῆς σχέσεώς τινος ἐξηγεῖται ὅλη ἡ φύσις τῆς. (ἀκολουθεῖ)

Φ Ι Λ Ο Λ Ο Γ Ι Α .

ΒΙΟΣ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ (*)

1. Ὁ Θεόφραστος ἐγεννήθη εἰς Ἐρεσσὸν πόλιν τῆς νήσου Λέσθου. Ὁ πατήρ του Μελάντας, ἢ, κατ' ἄλλους Λέων, ἦτο γναφεύς. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐν τῇ πατρίδι του διδάσκαλον τὸν συμπολίτην του Δεύκιππον (ἢ Ἄλκιππον)· μετέπειτα δὲ ἐμαθήτευσεν ἐν Ἀθήναις παρὰ Πλάτωνι, καὶ τέλος ἐγίνε μαθητῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις, κατανοήσας τὰ σπάνια τοῦ νοῦ του προτερήματα, καὶ ἰδὼν τὴν περὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν φιλοπονίαν του, τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὸν ἀνέδειξε πρῶτον αὐτοῦ μαθητὴν, μετονομάσας αὐτὸν διὰ τὴν μεγάλην του εὐφράδειαν Εὐφραστον καὶ μετέπειτα Θεόφραστον, (1) ἀντὶ τοῦ προτέρου του ὀνόματος Τυρτάμου, τὸ ὅποιον τῷ ἐφαίνετο κακὸφωνον. Παραβῆλλον δὲ αὐτὸν μὲ τὸν Καλλισθένην ἄλλον μαθητὴν του, ἔλεγεν ὅτι ὁ εἰς ἐχρειάζετο χαλι-

(*) Ὁ Βίος οὗτος γραφεὶς Γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ καὶ τεθεὶς ὡς προλεγόμενα τῆς παρ' αὐτοῦ γενομένης κατὰ τὸ 1799 ἐν Παρισίοις Γαλλικῆς ἐκδόσεως τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου, μετεφράσθη, διὰ νὰ ὑπάρχη εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν καὶ τοῦτο τὸ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἔργον τοῦ Κοραῆ. Παρελείφθη δὲ μόνον τὸ Βιβλιογραφικὸν μέρος χάριν συντομίας καὶ ὡς ὀλίγον χρήσιμον, ἀφοῦ ἐγίναν ἄλλαι τελειότεραι ἐκδόσεις τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου.

(1) Σουῖδ. λέξ. Θεόφραστος, Στράβ. Β. ιγ' σελ. 492 ἐκδ. Κοραῆ, καὶ σημειώσεις Μεναγίου εἰς Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 38. Κατὰ τὸν Κικέρωνα (1e Cl. Orat. Cap. 41) ὁ Θεόφραστος ἐνόμιζεν οὐ μόνον ὅτι ὀμιλεῖ εὐφραδῶς, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐπρόφερε κατὰ τοὺς Ἀθηναίους ὥστε ἐθαύμασε, ἀκούσας δημώδη γυναῖκα νὰ τὸν ὀνομάσῃ ξένον μετὰ μακρὰν ἐν Ἀθήναις διατριβήν, γνωρίσασα αὐτὸν ἐκ τῆς προφορᾶς.

γόν και ὁ ἄλλος κέντρον· διότι ὁ μὲν Θεόφραστος ἦτον ἀγγίλους, ὁ δὲ Καλλισθένης βραδύλους. (1)

2. Ἀναγκασθεὶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τινος ἐπί ἀσεβείᾳ κατηγορίας ν' ἀποδημήσῃ εἰς Χαλκίδα, ἄφησε τὸν Θεόφραστον κατὰ τὸ 3 ἔτος (ἢ τὸ 2 κατ' ἄλλους) τῆς 114 Ὀλυμπιάδος (380 π. χ.) (2) διάδοχον εἰς τὴν περιπατητικὴν σχολήν. Ὁ Αἴλιος Γέλλιος ἀναφέρει, ὅτι παρακινούμενος ὁ Ἀριστοτέλης ὑπὸ τῶν μαθητῶν του νὰ ἐκλέξῃ διάδοχον, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἡ ἐνκλῆ γνώμη ἦτον ὑπὲρ τοῦ Θεοφράστου, παρήγγειλε νὰ τῷ φέρωσι Λέσβιον καὶ Ῥόδιον οἶνον, προσποιηθεὶς ὅτι ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον ἔπινε συνήθως, δὲν τοῦ ὠφέλει τὴν ὑγείαν, καὶ ἀφοῦ ἐγείθῃ καὶ τοὺς δύο εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ἀμρότεροι ἦσαν καλοὶ, ἀλλ' ἐπροτίμα τὸν Λέσβιον. Ἐκ τούτου δὲ ἐνόησαν, ὅτι ἐπρόκρινε τὸν Λέσβιον Θεόφραστον ἀντὶ τοῦ Ῥοδίου Εὐδήμου (3). Ἄν ὁ Εὐδήμος μετριοφρονῶν κῆχαριστήθῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου, δὲν ἔπραξεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀριστόξενος, ὅστις, ὡς μαθητὴς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, νομίζων ἐαυτὸν ἄξιον τῆς διαδοχῆς καὶ ἡδικομένον διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ Θεοφράστου, ἐμνησικακήσῃ, καὶ κωφεύσας εἰς τὴν φωνὴν τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, καθύδρισε τὴν μνήμην του ἀποθανόντος, ἂν πρέπη νὰ πισεύσωμεν τὸν Σουΐδαν. (4)

3. Ἡ φήμη τοῦ Θεοφράστου, αὐξήθη εἰς ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, εἴλκυσε πρὸς αὐτὸν περὶ τοὺς δισχιλίους μαθητάς, ἐνοῖς ἦσαν Στράτων ὁ διάδοχος τῆς σχολῆς του, Ἐρασίστρατος ὁ ἰατρός, Μένανδρος ὁ κωμικός, οἱ ἐκ Σάμου ἀδελφοὶ Λυγκεὺς καὶ Δοῦρις, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἦτο γραμματικὸς καὶ ὁ ἄλλος Ἱστορικός (5), καὶ

(1) Ὁ Πλάτων, εἶπε τὸ αὐτὸ περὶ Ἀριστοτέλους καὶ Ξενοκράτους. ἰδὲ Διογ. Λαέρτ. Β. δ'. 6.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε'. 5, 40, 36. Φαβρικ. Ἑλλην. Βιβλ. Τ. 2. σελ. 235. Stanley Hist. Philos. Τ. 1. σελ. 423 καὶ 424.

(3) Αἴλιος Γέλ. Noct. Attic. Β. ιγ'.

(4) Λέξ. Ἀριστόξενος.

(5) Ἰδὲ Μενάγ. εἰς Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 57. καὶ Ἀθῆν. Β. 4. σελ. 428. Νομίζω ὅτι εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἀθηναίου πρέπει νὰ γραφῇ « Θεοφράστου δὲ τοῦ Ἐρασίου μαθητάς » ἀντὶ τοῦ « Μαθητῆς ».

Δημήτριος ὁ Φαλλήρεὺς, ἔνδοξος διὰ τὴν παιδείαν του καὶ ὡς κυβερνή-
σας τὰς Ἀθήνας ἐπὶ δέκα ἔτη. Οὗτος ἠγάπηα τόσον πολὺ τὸν διδά-
σκαλόν του, ὥστε τὸν ἐβοήθησε καὶ μὲ χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃ τὸν
κῆπον, ὅπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοτέλους ἐδίδασκεν. Εἰς
τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν ἀποβλέπων καὶ Ζήνων ὁ Στωϊκὸς εἶπεν,
ὅτι ὁ χορὸς τοῦ Θεοφράστου ἐσυγκροτεῖτο ἀπὸ πολλοὺς μουσικούς,
ἀλλ' εἰς τὸν ἰδικόν του ἦτο περισσοτέρα συμφωνία καὶ ἄρμονία. (1)
Ἴσως ὁ Ζήνων εἶπε ταῦτα κινούμενος ἀπὸ μικρὰν μᾶλλον ζήλοτυ-
πίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

4. Ὁ Θεόφραστος ἠγαπήθη καὶ ἐτιμήθη ἀπὸ Φίλιππον τὸν
Μικεδόνα, καὶ ἀπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κάσσανδρον.
Πτολεμαῖος ἄλλος διάδοχος τοῦ Ἀλεξάνδρου, Βασιλεὺς Αἰγύ-
πτου, ἐπροσπάθησε νὰ τὸν φέρῃ παρ' αὐτῶν (4) Οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐδειξαν ἐπίσης πρὸς αὐτὸν ἀναντιρρήτον τιμὴν, παρακλοου-
θήσαντες ἅπαντες τὴν κηδεῖαν του, καὶ ἀγανακτήσαντες κατὰ τινος
Ἀγωνίδου, ὅστις ζῶντα ἔτι ἐτόλμησε νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἕνεκα
ἀσεβείας. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην θε-
λήσας ν' ἀπολογηθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πά-
γου, ἐξέπεσε τοῦ λόγου, ἐκπλαγείς, ὡς ἔλεγε μετὰ ταῦτα δικαιο-
λογούμενος, τὸ ἀξίωμα τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλὰ Δημοχάρης ὁ ἀνεψιὸς
Δημοσθένους ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν πικρῶς, εἰπὼν « ὦ Θεόφραστε,
Ἀθηναῖοι ἦσαν, ἀλλ' οὐχ οἰδώδεκα θεοί, οἰδικάζοντες. » (3) Κλίνω
τοσοῦτον μᾶλλον νὰ νομίζω, ὅτι εἰς τὴν δίκην ταύτην ἐπρόκειτο
περὶ τῆς κατηγορίας τοῦ Ἀγωνίδου, ὅσον αἱ περὶ ἀσεβείας κατη-
γορίαι ἐδικάζοντο ἀπὸ τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου. (4) Ὅπως

(1) Πλούταρχ. Πῶς ἂν τις αἰσθοίτο ἑαυτ. προκόποντ. κ. τ. Τ. 4,
σελ. 250. ἔκδ. Hut.

(2) Αἰλ. Ποικ. ἱστορ. Β. δ'. κεφ. κ'.

(3) Αἰλ. Ποικ. ἱστ. Β. γ'. κεφ. 12. ὁ Αἴλιος Γέλλιος (ἂν κρίνωμεν ἐκ
τῆς σωζομένης ἐπιγραφῆς τοῦ 9 κεφ. τοῦ Βιβ. γ') νομίζει, ὅτι ὁ Θεό-
φραστος ἔπαθε τοῦτο εἰς λόγον τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ἐκφωνήσῃ πρὸς
τὸν δῆμον.

(4) Κατὰ τὸν Πλούτ. (περὶ τῶν Ἀρεσκότων τοῖς φιλοσ. Β. α. κεφ. 7.)
ὁ Εὐριπίδης δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ θεοῦ, φοβού-

θμῶς καὶ ἂν ἔχη, οἱ δικάσται γινώσκοντες μᾶλλον τὴν ἀθωότητα τοῦ Θεοφράστου, ἢ πεισθέντες ἀπὸ τὸν λόγον του, ὀλίγον ἐλείψε νὰ καταδικάσωσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸν συκοφάντην του. Τὸ συμβάν τοῦτο εἶχεν, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁ Θεοφράστος, ὁπότε εἰς τὴν πρὸς Φανίαν τὸν Περιπατητικὸν (1) ἐπιστολὴν ἔλεγεν, ὅτι οὐ μόνον εἰς συνέλευσιν Ἑλλήνων εἶναι δύσκολον νὰ εὐδοκίμησῃ τις λέγων, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον παντὸς δικαστηρίου, ἂν σύγκειται καὶ ἐξ ὀλίγων δικαστῶν.

5. Ἄλλ' ὅτι ὁ Ἀγωνίδης δὲν ἐδυνήθη νὰ πράξῃ κατὰ Θεοφράστου, τοῦτο ἄλλος ιδιώτης Σοφοκλῆς ὀνομαζόμενος, ἐξετέλεσε μετὰ τινά χρόνον καθ' ὅλων γενικῶς τῶν φιλοσόφων, κατορθώσας νὰ ἐκδοθῇ κατὰ τὸ 3 ἔτος τῆς 118 Ὀλυμπιάδος (2) νόμος ἀπαγορεύων ἐπὶ θανάτῳ εἰς πάντα φιλόσοφον νὰ μὴ διδάσκη δημοσίᾳ ἄνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου. Ὁ Θεοφράστος συμπεριελημμένος εἰς τὴν γενικὴν ταύτην προγραφὴν ἠναγκάσθη, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ἀνόητος ἐκεῖνος νόμος ἠκυρώθη, καὶ ὁ προκαλέσας αὐτὸν Σοφοκλῆς, κατηγορηθεὶς ὑπὸ τινος Φιλλιωνός (ἢ Φίλωνος) ἐπὶ παρανομία, κατεδικάσθη εἰς ζηνίαν πέντε ταλάντων (3). ὁ δὲ Θεοφράστος μετὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξηκολούθησε διδάσκων δημοσίᾳ.

μενος τὸν Ἄρειον Πάγον. Εἰς τὸ Δικαστήριον τοῦτο κατηγορήθη καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὡς κηρύττων νέαν θρησκείαν ἄγνωστον τοῖς Ἀθηναίοις (Πράξ. κ. 26.)

(1) Μαθητὴν Ἀριστοτέλους καὶ συμπολίτην τοῦ Θεοφράστου ἐξ Ἐρεσσοῦ. (Σουῖδ. λέξ. Φανίας)

(2) Ἐν ἔτος ἀφ' οὗ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ὁ φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου ἠναγκάσθη ν' ἀφίσῃ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Λαὸς κατέστρεψε τοὺς 360 χαλκοῦς ἀνδριάνδας, τοὺς ὁποίους ἀνείγειρεν αὐτῷ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (ὁδὲ Cors. Fast. Attic. T. 4 σελ. 67. 68.)

(3) Ὁ συνήγορος τοῦ Σοφοκλέους ἦτον ὁ αὐτὸς Δημοχάρης, τὸν ὁποῖον ἀνέφερα ἀνωτέρω. Φιλλιών ὁ κατηγορὸς ἦτο μαθητὴς Ἀριστοτέλους, καὶ ἐπομένως εἶχε νὰ ἐδικίῃ τὴν ἀθωότητα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ συμμαθητοῦ. (Ἀθήν. Β. γ. κεφ. 9.)

6. Οὐ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἀπελύθη τῆς κατηγορίας ὁ Θεόφραστος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν περὶ θρησκευτικῆς γνώμῶν του, φαίνεται ὅτι ἐδόξαζε θεόν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἄγνωθ' ἂν ποτε μετέβαλε περὶ τούτου γνώμην (4), ἐκτὸς ἂν ὑπολάβῃ τις μεταβολὴν γνώμης τὴν πρόνοιαν τοῦ σιωπᾶν ἐνίοτε, ἢ τοῦ μὴ ἐκφράζεσθαι καθαρῶς περὶ θρησκευτικῶν, πρόνοιαν τὴν ὁποίαν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι ἠναγκάζοντο νὰ ἔχωσι, καὶ ἧτις πάντοτε δὲν ἤρκει νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατὰ Σωκράτους, Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου κατηγοριῶν.

7. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Θεοφράστου, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ γνωμικά του, καὶ ἐξ ὧσιν εἶπον περὶ αὐτοῦ φιλόσοφοι ἐναντίας σχολῆς, ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ διδασκάλου του. Ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ μετρία χρῆσις τῶν ἡδονῶν, τὰς ὁποίας μᾶς χορηγεῖ ἡ φύσις, καὶ τις κομψότης εἰς τὸ ζῆν, δὲν ἦσαν ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτὴν ὡς διαβατήριον, οὕτως εἰπεῖν, διὰ νὰ εἰσδύσῃ καὶ ἐκταθῇ πανταχόσε, καὶ νὰ φθάσῃ πρὸ πάντων μέχρι τῆς τάξεως ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπερέχοντες ἐκ τύχης τῶν ἄλλων, καὶ δυνάμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν των, ἔχουν μεγαλητέραν χρείαν παιδείας. Ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ νὰ ἦναι τις φιλόσοφος δὲν ἀπῆταιτο νὰ ἐπαγγέλλεται τὸν Κυνισμόν ἢ τὴν Στωϊκὴν ἐκείνην ἀυστηρότητα, ἧτις πολλάκις ἦτον ἀποτέλεσμα ὀργανισμοῦ ἀναισθητοῦντος εἰς τὰ θέλητρα τῆς ἡδονῆς ἢ εἰς τὰς βασάνους τῆς ὀδύνης, καὶ ἐνδυναμουμένου διὰ τῆς μελέτης, ἧτις, ὡς δῖθεν ἀνυψοῦσα τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῶν ὁμοίων του, δὲν ἔτεινεν εἰς ἄλλο, πλὴν εἰς τὸ νὰ τὸν καταστήσῃ μεμονωμένον ἐν τῷ μίσῳ αὐτῶν. Ὁ Θεόφραστος πολὺ διάφορος τῶν ὅσοι ἔκρινον τοὺς φιλοσό-

(4) Δὲν θέλει θαυμάσῃ τις, βλέπων τὸν Θεόφραστον κατηγορούμενον ὡς εὐμετάβολον εἰς τὰς περὶ θρησκευτικῶν γνώμης του, ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ αὐτοῦργός τῆς κατηγορίας εἶναι Οὐέλλειος ὁ Ἐπικούρειος. Ἡ ἑταῖρα Λεόντιον οὕσα τῆς αὐτῆς αἵρέσεως ἔγραψεν ἐπίσης κατὰ τοῦ Θεοφράστου, πιθανῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος.

φοιῶν ἐκ τῶν ῥυπαρῶν φορεμάτων, ἐπαρουσιάζετο πάντοτε εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐσυνεβίβηκε νὰ διδάσκη, καθαρῶτατα καὶ κομψότατα ἐνδεδυμένος (1) « πάντοτε ἔφερε, λέγει, εἰς τῶν ἐναντιῶν του, ὑποκαθίσματα ἀκάττυτα, ἤλους μὴ ἔχοντα· καὶ εἶχε καλὸν σύνδειπνον » καὶ μεγάλην οἰκίαν διὰ νὰ ὑποδέχεται τοὺς φίλους του. (2) Ὁ ψόγος οὗτος εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον γελοῖος, ὅσον προσέχεται ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς Κυνικοὺς παραλληλισμοῦ τοῦ Θεοφράστου· ὡσάνει ἦτο μᾶλλον φιλόσοφος, ὁ φέρων πῆραν καὶ περιερχόμενος τὰς οἰκίας τῶν ἄλλων, διὰ νὰ ζητῇ μὲ μεγάλην ἀναισχυντίαν πῶς νὰ θεραπεύσῃ τὰς χρείας τῆς φύσεως, ἢ ὁ συμμεριζόμενος μετ' ἐκλεκτῶν φίλων δεῖπνον ἀποκτηθὲν ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου του.

8. Ἡ διαγωγὴ αὕτη τοῦ Θεοφράστου ἠνωμένη μὲ τὴν φυσικὴν του εὐφράδειαν καθίστα αὐτὸν τοσοῦτον μᾶλλον ἀγαπητὸν, ὅσον ὁ χαρακτήρ του ἦτο χαρίζεις καὶ τὸ πνευμά του ἔκλινεν εἰς τὸν ἀστεϊσμόν. (3) Περισπούδαστος εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἐλάμβανεν ἐκ τούτου ἀφορμὴν νὰ βλέπῃ πολλοὺς, τῶν ὁποίων σπουδάζων τὰ ἦθη καὶ παρατηρῶν τὰ γελοῖα, συνίθροιζε τὴν ὕλην, διὰ νὰ θέσῃ μετέπειτα τὰ θεμέλια τοῦ ἀληθοῦς κωμικοῦ, ὡς θέλομεν ἴδῃ κατωτέρω. Μὴ ἀρκοῦμενος δὲ νὰ σπουδάξῃ τὰ ἦθη τῶν Ἀθηναίων, ὠφελείτο, ὡς φαίνεται, καὶ ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν φίλων του, διὰ νὰ μάθῃ καὶ τὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Δικαίαρχος ὁ συμμαθητὴς του ἐν τινι συγγράμματι, (4) τὸ ὁποῖον προσφωνεῖ εἰς αὐτὸν, τῷ ὀμιλεῖ περὶ τῆς αἰσχροκερδεῖας τῶν Ὀρωπίων, περὶ τοῦ φθόνου τῶν Ταναγραίων, περὶ τῆς ἀντιλογίας τῶν Θεσπιέων, περὶ τῆς αὐθαδεῖας τῶν Θηβαίων, περὶ τῆς πλεονεξίας τῶν Ἀθηδονίων, περὶ τῆς περιεργίας (faux empressement) τῶν Κορωνέων,

(1) Ἀθήν. Β. 1. κεφ. 17.

(2) Στοβ. λόγ. 95. σελ. 523

(3) Πλουτάρχ. Συμποσ. Β. 2. α.

(4) Βίος Ἑλλάδος σελ. 48. Τοῦ συγγράμματος τούτου διηρημένον εἰς τρία βιβλία δὲν μᾶς ἔμεινε σήμερον παρά μικρόν τι λείψανον εἰς στίχους ἰαμβικοὺς γεγραμμένον, διακομμένους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἴτε ἀπ' αὐτὸν τὸν Δικαίαρχον εἴτε ἀπὸ μεταγενέστερον ἄλλον τινὰ μὲ πεζὸν λόγον.

περὶ τῆς ἐπιδείξεως (ostentation) τῶν Πλαταιέων καὶ περὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν Ἀλιαρτίων. Ὅλοι αὐταὶ αἱ γνώσεις ἔπρεπε φυσικῶς νὰ καθιστῶσιν εὐάρεστον τὴν μετὰ Θεοφράστου συναναστροφὴν καὶ τερπνὴν τὴν εὐγλωπτίαν του, τὴν ὁποίαν ἐνίοτε ἐνεψύχονε καὶ μεσχήματα ἀνάλογα πρὸς τὸ ἀντικείμενον, περὶ οὗ ὠμίλει. Ὅποτε π. χ. ἦτον ὁ λόγος περὶ λαιμάργου, εἰς τὰ ζωηρὰ χρώματα μετὰ τὰ ὁποῖα τὸν ἐξαικονίζεν ἐπρόσθετε καὶ τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα μηχανικῶς καὶ ὡς ἐκ φυσικῆς ὁρμῆς κάμνει ὁ τοιοῦτος, ὅταν βλέπῃ ἀντικείμενα διεγείροντα τὰ πάθη του (1).

9. Ἄν τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν ἤρκειν ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Θεόφραστος ἠγάπα τὰς ἡδονὰς, ὡς φιλόσοφος, καὶ ὡς ἀναγκαιῆς εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνάσεις, αἱ ἀσχολίαι τοῦ βίου του, τὰς ὁποίας θέλω ἐκθέσει συντόμως, τὰ πολλὰ του συγγράμματα, καὶ τὸ ῥωμαλαῖον γῆρας του εἶναι ἐναργῆς ἀπόδειξις, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος παρ' αὐτὸν ἤξευρε καλλήτερα νὰ μιγνύῃ τὸ ὠφέλιμον μετὰ τὸ εὐάρεστον.

10. Ὁ Πλούταρχος μᾶς μαρτυρεῖ, (2) ὅτι ὁ Θεόφραστος δις ἠλευθέρωσε τὴν πατρίδα του τυραννουμένην. Πρέπει νὰ ἦναι τις ὀλίγον καρδιογνώστης τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ νομίσῃ, ὅτι ὁ δούλος τῶν παθῶν του ἀνθρώπος δύναται ν' ἀγαπᾷ τοσοῦτον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα του, ὥστε νὰ ἀποφασίσῃ νὰ πολεμῇ αὐτοὺς ἐκείνους, παρὰ τοῖς ὁποίοις καὶ διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ πάθη του, ὀλίγον εἰς αὐτοὺς χαριζόμενος.

11. Τὰ συνήθη τοῦ Θεοφράστου ἀποφθέγματα εἶναι ἄξια ἐπίσης νὰ γένωσι γνωστά. Ἐξ αὐτῶν δὲ θέλω ἀναφέρει ὅσα ἠδυνήθην νὰ συλλέξω διότι δεικνύουν πόσον ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐσέβετο τὰ χρηστά ἦθη καὶ λογικὴν τινὰ θρησκείαν.

α. Οὐδεὶς εἶναι, ἔλεγεν, ἄξιος νὰ ὀνομάζεται ἐνάρετος, ἂν δὲν ἔχῃ εὐσέβειαν, ἀλλ' εὐσέβειαν συνισταμένην ὄχι εἰς πολλὰς θυσίας, αἵτινες εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημεῖον πλοῦτου, ἀλλ' εἰς τὸ σέβειαν, τὸ ὁποῖον καθαρὰ ψυχὴ προσφέρει εἰς τὴν θεότητα. Ἐπρεπε,

(1) Ἀθῆν. Β. 4. κεφ. 17.

(2) Πρὸς Κολ. §. 33.

προσέτι, διὰ τὴν γένη ἄξιός τοῦ ὀνόματος τούτου, τὰ ἦναι καλὸν τέκνον, καλὸς πατήρ καὶ καλὸς σύζυγος. (1)

β'. Πρέπει τις ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, ἀφ' οὗ καλῶς τοὺς γνωρίσῃ, τοὺς δ' ἀδελφοὺς πάντοτε. (2)

γ'. Οἱ ἐνάρετοι ἔχουν χρεῖαν ὀλίγων νόμων (3), διότι τὰ πράγματα δὲν γίνονται διὰ τοὺς νόμους, ἀλλ' αἱ νόμοι διὰ τὰ πράγματα.

δ'. Τὸ μῖσος γεννᾶται πολλάκις ἐκ τῆς παραμεγάλῃς φιλίας. (4)

ε'. Ὀλίγον βλέπει τις τὰ ἐλαττώματα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ἀντικειμένου. (5)

ς'. Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινούς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. (6)

ζ'. Καλῶς θεωρουμένου τοῦ πράγματος, ὁ πλοῦτος δὲν ἦτο ἐπίφθονος· διότι ὁ Καλλίας καὶ Ἰσμηνίας οἱ πλουσιώτεροι, ὁ μὲν τῶν Ἀθηναίων, ὁ δὲ τῶν Θηβαίων, ἦσαν ἀναγκασμένοι, ὡς ὁ Σωκράτης καὶ Ἐπαμινώνδας, τὰ αὐτὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν βίον πράγματα. (7)

η'. Βαρύτερα εἶναι (ἔλεγε) τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. (8)

(1) Στοβ. λόγ. 3. σελ. 40.

(2) Στοβ. λόγ. 82 σελ. 476 Πλούτ. περὶ φιλαδελφ. §. 8. Senec. Epist III.

(3) Στοβ. λογ. 37. σελ. 220.

(4) Κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις Πλούτ. ἐν βίῳ Κἀτ. νεωτ. § 37.

(5) Hieronym. in Oseam.

(6) Πλούτ. περὶ φιλαδελ. §. 20. ὅλα ταῦτα τὰ ἀξιώματα ἐλήφθησαν πιθανῶς ἐκ τοῦ περὶ φιλίας συγγράμματος τοῦ Θεοφράστου, ἐν ᾧ ἐξέτασε προσέτι καὶ τὸ ζήτημα· ἂν πρέπη τὰ θυσιάζειν τις τῆν ὑπόληψίν του ὑπὲρ φίλων, καὶ μέχρι τίνος ἔπρεπε τὰ κάμει τῆν θυσίαν ταύτην (Aul. gell. Noct. Attic. L. I. Cap. 3.).

(7) Πλούταρχ. περὶ φιλοπλ. §. 8.

(8) Μάρκ. Αὐρηλ. Β. 2. §. 1'

θ. Ἐρως ἐστὶν ἀλογίστου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολή, ταχέϊαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν. (1)

ι. Τὸ κάλλος (ἔλεγεν) εἶναι σιωπῶσαν ἀπάτην. (2)

ια. Οὔτε ὄραν οὔτε ὁρᾶσθαι γυναῖκα, καὶ ταῦτα ἐξησκημένην πρὸς κάλλος. Ἐπισπᾶται γὰρ ἀμφοτέρα πρὸς ἃ μὴ δεῖ. (3)

ιβ. Οὐ χρὴ τὴν γυναῖκα δεινὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς εἶναι. (4)

ιγ. Αἰδοῦ σαυτὸν καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. (5)

ιδ. Εἶπεν εἰς νέον ἐρυθριῶντα· « θάρρει, τέκνον, τοιοῦτο εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ἀρετῆς. » (6)

ιε. Ἐκ διαβολῆς καὶ φθόνου ψεῦδος ἐπ' ὀλίγον ἰσχύσαν ἀπεμαράνθη. (7)

ις. Τοὺς μυχθηροὺς τῶν ἀνθρώπων (ἔλεγεν) οὐχ οὔτως ἴδεσθαι ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς. (8)

ιζ. Τοσοῦτον δὲ εἰσὶν οἱ φθονεροὶ δυστυχεστέροι τῶν ἄλλων, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς ἀλγοῦσιν, οἱ δὲ φθονοῦντες, πρὸς τοῖς ἑαυτῶν κακοῖς, καὶ ἐπὶ τοῖς τῶν ἄλλων ἀγαθοῖς λυπούμενοι διατελοῦσι. (9)

ιη. Θεόφραστος ἐρωτηθεὶς, τί συνέχει τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον· ἔφη, εὐεργεσία, καὶ τιμὴ, καὶ τιμωρία. (10)

ιθ. Δὲν πρέπει νὰ ζητῆ τις τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν δι' εὐαρέστου συναναστροφῆς, ἀλλὰ δι' ἐναρέτου διαγωγῆς. (11)

(1) Στοβ. λόγ. 62 σελ. 402.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 49.

(3) Στοβ. λόγ. 72. σελ. 440.

(4) Στοβ. λόγ. 83 σελ. 483.

(5) Στοβ. λόγ. 31. σελ. 242.

(6) Anton. et Maxim. Serm. 79. σελ. 437.

(7) Στοβ. λόγος 42. σελ. 440. Διογ. ὁ Λαέρτ. (Β. Ε. 46) μᾶς λέγει ὅτι ὁ Θεόφραστος ἔγραψε καὶ περὶ διαβολῆς.

(8) Στοβ. λόγ. 38 σελ. 224.

(9) Στοβ. λόγ. 38. σελ. 224.

(10) Στοβ. λόγ. 41 σελ. 246.

(11) Anton. et Maxim. Serm. 111 σελ. 486.

κ.' Ὁ βίος τοῦ Ἀριστείδου δὲν ἦτον ἡδὺς ὡς ὁ τοῦ Σμινδουρίδου τοῦ Συδαιρίτου καὶ Σαρδαναπάλου, ἀλλὰ πολὺ ἐνδοξότερος. (1)

κα. Φρονιμωτάτου ἀνδρὸς, δανείσαντα φρονίμως, ἀπολαβεῖν φιλικῶς· οὐ συναλλάξαντα φιλανθρώπως, κομίσασθαι φιλαπεχθημόνως. (2)

κβ.' « Πολὺ τῷ σώματι τελεῖν (ἔλεγε πολλάκις) ἐνοίκιον τὴν ψυχῆν. » Ἐννοῶν διὰ τούτου, ὅτι τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνει ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἐν τῷ σώματι οἰκήσεως, δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ζημίαν, ἣτις προξενεῖται εἰς αὐτὴν ἐκ τοιαύτης ἐνοικήσεως. (3)

κγ.' Συνεχέστε ἔλεγε πολυτελὲς ἀνάλωμα εἶναι τὸν χρόνον. (4)

κδ.' Τὸ ἀναβάλλεσθαι καὶ πάντα ἀμελεῖν οὐκέτι φέρουσιν αἱ ἡλικίαι. (5)

κε. Πρὸς τὸν ἐν συμποσίῳ σιωπῶντα τὸ ὄλον ἔφη· εἰ μὲν ἀμαθὴς εἶ, φρονίμως ποιεῖς, εἰ δὲ πεπαιδευσαι, ἀφρόνως. (6)

κς.' Ονειδισμὸς ἐστὶ τῆς ἀμαρτίας παρεσχηματισμένος τὸ σκῶμμα. (7) Ὁ ὀρισμὸς οὗτος εἶναι σχεδὸν ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ὠνόμαζε τὸ σκῶμμα, ἐντιμον ονειδισμόν. (8)

κζ.' Θᾶπτον (ἔφη) πιστεῦειν ἵππῳ ἀχαλίνῳ ἢ λόγῳ ἀσυντάκτῳ· (9) διότι ἐθέσφει τὸ αὐτοσχεδιάζειν προτέρημα τόσον σπάνιον καὶ τόσον δύσκολον, ὥστε α ἔρωτηθεῖς ποτε ὁποῖός τις αὐτῷ φαίνεται ῥήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἰπεῖν, ἄξιός τῆς πόλεως, (Ἀθηνῶν) ὁποῖος δὲ Δημάδης, ὑπὲρ τὴν πόλιν. (10)

(1) Ἀθῆν. Δειπν. Βιβ. 12 κεφ. 1.

(2) Στοβ. λόγ. 3. σελ. 40.

(3) Πλούταρχ. Ὑγιειν. παραγγ. σελ. 405. τ. 4. ἐκδ. Hutt.

(4) Διογ. Λαέρτ. β. ε. 40.

(5) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 37.

(6) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 40.

[7] Πλούτ. Συμποσ. Β. 2. α. 4.

[8] Ῥήτορ. Β. 3. κεφ. 12.

(9) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 39.

(10) Πλούταρχ. Ἐν Βίῳ Δημοσθ. §. 4.

κή. Αἱ ἀναγνώσεις ποιούσων ἐπανορθώσεις (1), ἤγουν ὅτι πρέπει τις νὰ ἐπαναγνώσκῃ ὅσα ἔγραψε, διὰ νὰ τὰ διορθώσῃ ἐκ τῆς ἐπαναγνώσεως.

ιβ'. Ἄσκοπος ἡ τύχη καὶ δεινὴ παρελῆσθαι τὰ προπεπονημένα, καὶ μεταρρίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐθένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. (2)

ιγ'. Ἡ τύχη καὶ οὐχὶ ἡ φρόνησις κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους. (3)
Ὁ Κικέρων ἀναφέρων ὁμοῦ μὲ ἄλλα τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο ἐξηγούμενον ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεοφράστου, ψέγει τὸν φιλόσοφον τοῦτον ὡς θεωροῦντα μέγα τι τὴν τύχην, ὡς δειλὸν εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ὡς παραπολὺ φοβούμενον τὴν λύπην. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν κατηγορίαν κάμνει εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Σένεκας (4) μεταχειριζόμενος ὀλίγον πλειότεραν Στωϊκὴν ὑπεροψίαν. Εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας δὲν ἔχω νὰ κάμω ἄλλην παρατήρησιν παρ' ὅ,τι ἀνωτέρω ἐξέθεσα.

ιδ'. Ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν τούτων ἀποφθεγμάτων, ὁ Πλούταρχος μᾶς διετήρησε καὶ τὴν περὶ ἀρχῆς τῆς μουσικῆς γνώμην τοῦ Θεοφράστου, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς μουσικῆς εἶναι τρεῖς, ἡ λύπη, ἡ ἡδονὴ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός. (5)

Διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τις τὴν πολιτικὴν διαγωγὴν τοῦ Θεοφράστου, πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ φιλοσόφου τούτου κατάστασιν τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξασθενήσασα ἀπὸ εἰκοσαεπταετῆ πόλεμον, καὶ ἀπὸ δύο πολιτικὰς μεταβολὰς, γενομένας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔσωζεν ἀκόμη ἐν ἑαυτῇ δύο φατρίαις

(1) Διογ. Λαέρτ. Β. §. 37.

(2) Πλούταρχ. Παραμυθ. εἰς Ἀπολλ.

(3) Tuseul. Β. V. 9. 30 et De Fir. Ρ. V. 5.

(4) De ira. L. I Cap. 12 et 14, ἢ περιουσία, τὴν ὁποίαν ὁ Σένεκας ἀπέκτησεν εἰς τέσσαρα ἔτη ἐσυμποσοῦτο κατὰ τὸν Ἀγγλον Ἀρβουθότον (Tabul. Antig. num. cap. 1. p. 201 τῆς Λατ. μεταφρ.) εἰς 4,421,875 λίρ. στηρλ. Ὅταν ἰδιώτης μὴ ἔμπορος εὔρηκε τὰ μέσα ν' ἀποκτήσῃ εἰς τόσον ὀλίγον χρόνον, τόσῃ μεγάλῃ περιουσίαν, πρέπει νὰ εἶναι, ὡς μοὶ φαίνεται, συγκαταβατικώτερος εἰς τὴν περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἄλλων κρίσιν του.

(5) Πλούταρχ. Συμποσ. Β. I. 3. 2.

ὑποστηριζομένης ἀπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ μίξις ἐσυγκροτεῖτο ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως, ὅχι ὅποιαν τὴν κατέστησεν ὁ Σόλων, ἀλλ' ἐκπεπτωκυίας καὶ παρεχούσης ἐλευθερίαν μόνον εἰς τοὺς ἐπιτηδείους δημαγωγούς, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι ὑπερασπίζονται τὰ συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, οἰκονόμουν μὲ μεγάλην τέχνην τὰ ἰδικὰ των, καὶ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τοῦ λαοῦ, ἧτις μὴ ἔχουσα μῆτε παιδείαν, μῆτε περιουσίαν, ἐπροστάττει τοὺς δημαγωγούς, διότι ἐκολάκευον τὴν ὑψηλοφροσύνην τῆς καὶ ἐνομιμοποιούν τὰς ἀδίκους θελήσεις τῆς. Ἡ μερίς αὕτη, ὀνομαζομένη οἱ Δημοτικοί, ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὸν Πολυσπέρχοντα στρατηγὸν τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου. Ἡ δὲ ἄλλη, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου υἱοῦ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ ἐγθραῦ τοῦ Πολυσπέρχοντος, ὀνομάζετο οἱ Ὀλιγαρχικοί. Οἱ ἄνθρωποι, ἐξ ὧν ἐσύγκειτο, κυριευόμενοι ἀπὸ τὸ ἀδίκον πάθος ἢ ἄρχωσιν αὐτοὶ μόνοι τῶν ἄλλων, ὑπῆρξαν κατὰ πάντα χρόνον εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ τότε παροξυνόμενοι ἀπὸ τὴν ἀκολασίαν τῶν δημαγωγῶν, ἔκλινον πλέον παρὰ ποιεῖν νὰ καταλύσωσι τὴν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν. Ἐκτὸς τῶν μερίδων τούτων, ἦτο καὶ τρίτη, ἧτις φρονιμωτέρα καὶ μετριωτέρα δὲν ἐφρόντιζε διόλου νὰ κυβερνᾷ τοὺς ἄλλους, ἤθελεν ὅμως νὰ κυβερνᾶται ὑπὸ τῶν νόμων ἢ μερίς αὕτη μὴ ἔχουσα ἴδιον ἄνομα, ἐλάμβανεν ἄλλοτε μὲν τὸ τῶν δημοτικῶν, ἄλλοτε δὲ τὸ τῶν Ὀλιγαρχικῶν, καθόσον ἀμφότεροι οὗτοι τὴν ἐθεώρουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτταν κλίνουσαν πρὸς αὐτούς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πρέπει, ὡς νομίζω, νὰ ἐνοήσωμεν τὸν Κορνήλιον Νέπωτα (1), ὅπῃ οἱ ὀνομάζονται τοὺς Ὀλιγαρχικούς, μερίδα τοῦ Φωκίωτος. Οἱ πεπαιδευμένοι τῆς μερίδος ταύτης εὐρισκόμενοι μεταξὺ τῶν Ὀλιγαρχικῶν καὶ Δημοτικῶν, ὡς μεταξὺ δύο σκοπέλων, ἔπρεπε φυσικῶς νὰ πλησιάζωσιν ἢ νὰ φαίνωνται ὅτι πλησιάζωσιν εἰς τοὺς μὲν, καθόσον ἐπροσπάθουν ἢ ἀπομακρυνθῶσι τῶν ἄλλων. Μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ περιστείλωσι τὴν ἀκολασίαν τῶν δημαγωγῶν, οἵτινες δὲν ἐγνώριζον ὅρια, ἠναγκάζοντο ἐπίστε νὰ ἐνωθῶσιν ἢ νὰ φανῶσιν ἠνωμένοι μὲ τοὺς Ὀλιγαρχικούς, καὶ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κασσάνδρου, διὰ νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν, ἧτις ἠπέλει ὄλεθρον. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως, ὁ ἠγεμὼν οὗτος, ὡς συμβαίνει, ὡςάκις τὰ μαινόμενα ἔθνη ὑποφέρουν φιλοδόξους ξένους παρεμβαίνοντας εἰς τὰ πράγματα των, κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ, χωρὶς νὰ φεισθῆ τῶν Ὀλιγαρχικῶν, παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν φίλον του Δημήτριον τὸν Φαλιεραῖον.

(1) Ἐν Βίῳ Φωκίωτος.

13. Ὁ Θεόφραστος ἦτον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς μερίδος ταύτης Ἀπαυδήσας ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν δημαγωγῶν, καὶ ἀπὸ τὰς γελοίας ἀξιώσεις τῶν Ὀλιγαρχικῶν, ἐνόμισεν ἴσως, ὅτι αἱ Ἀθηναίησαν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἦτον ὠφελιμώτερον ν' ἀπολέσωσι μέρος τῆς ἐλευθερίας των, ἢ νὰ καταστραφῶσιν ἀπὸ ἐμφύλιον πόλεμον τὸν ὁποῖον αἱ δύο φατρίαι δὲν ἤθελον βραδύνη νὰ διεγείρωσιν. Ἀποδείξεις δὲ, ὅτι ὁ Θεόφραστος ἐθεώρει οὕτω τὰ πράγματα τῆς Δημοκρατίας καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐξ ἐνός αἱ μετὰ Κασσάνδρου (1) καὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως σχέσεις του (§. 3. καὶ 4.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι λέγει εἰς τοὺς χαρακτῆράς του (κεφ. 26. καὶ 29.) περὶ τῆς ὑπεραψίας τῶν Ὀλιγαρχικῶν, καὶ περὶ τῶν καταχρήσεων τῶν ἐκ τῆς Δημοκρατικῆς μερίδος συκοφαντῶν, καὶ πρὸ πάντων, ἐν συγγραμμάτιον αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον « Πολιτικῶν πρὸς τοὺς καιροὺς. (2) Ἡ ἐπιγραφή τοῦ συγγράμματος τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ δυστυχίαν ἠφανίσθη, ἀναγγέλλει ἀρκούντως, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὅσων λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Κικέρων (3), ὅτι ὁ Θεόφραστος ἐθετεν ἐν αὐτῷ ὡς ἀρχὴν, ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ κυβερνῶν ἔθνος τι, ἀντὶ τοῦ νὰ σκληρύνεται κατὰ τῶν γιγνομένων, χρεωστεῖ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κυβερνήσιν του κατὰ τοὺς καιροὺς, καὶ νὰ παραβλέπῃ μέρος τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους του, διὰ νὰ σώσῃ τὰ λοιπά. Διὰ νὰ κρίνῃ τις μέχρι πόσου ὁ Θεόφραστος ἐφρόνει ὀρθῶς, πρέπει νὰ τεθῆ εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἀναρχίας καὶ δεσποτισμοῦ. Ἡ ἀναρχία μεταβάλλει τὴν πολιτείαν εἰς δάσος κατακαυόμενον ὑπὸ ἀγρίων θηρίων κατατρωγωμένων συναλλήλως· ὁ δὲ δεσποτισμὸς, εἰς ποίμνιον προβάτων, τὰ ὁποῖα περιμένουσιν ἡσύχως τὴν ὥραν νὰ σφαγῶσι διαδοχικῶς ἕκαστον ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ σφαγέως, ὅστις τὰ ἔχει περικλεισμένα. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχη, ὁ Θεόφραστος κατὰ τὴν δυστυχῆ ἐκείνην ἐποχὴν δὲν ἀνemieύθη εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν Ἀθηναίων, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐξ ὧν ἀναφέρει ὁ Κικέρων (4), περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ συμμαθητοῦ του Δικαιάρχου, λέγων, ὅτι οὗτος μὲν παρήγγελλε τὸ πολιτεύεσθαι, ὁ δὲ Θεόφραστος ἠγάπα νὰ ἡσυχάζῃ ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ.

14. Τὸ δὲ παραμυθητικώτερον καὶ ἐντυμότερον διὰ τὴν Φιλοσοφίαν εἶναι, ὅτι ὁ Θεόφραστος, καίτοι ζῶν εἰς τοιοῦτους λυπηροὺς καιροὺς, δὲν ἔπαυσεν ἀσχολούμενος εἰς τὰ φιλολογικὰ του ἔργα μέ-

(1) Εἰς ὃν προσεφώνησε τὸ περὶ Βασιλείας σύγγραμμά του.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. §. 45.

(3) De finib. Β. γ. ἡ.

(4) Ad Attic. Β, II. 16.

χρως ἐσχάτου γήρατος, ὅτε μὴ δυνάμενος πλέον νὰ περιπατῆ, περιεφέρετο εἰς φορεῖον. Μὴ ἀρκοῦμενος δὲ εἰς τὰ διὰ ζώσης μαθήματα, ἐσύνθεσε πολλὰ συγγράμματα (1) περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἦναι ὠφέλιμος εἰς τὸ παρακμάζον ἔθνος του μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ φιλοπόνου βίου του, τὸν ὁποῖον κατέλειπεν ἔχων ἡλικίαν 85 ἐτῶν, ἀφ' οὗ πρὸς ὀλίγον διέκοψε τὰς ἀσχολίας του διὰ τὸν γάμον ἐνὸς τῶν μαθητῶν του (2).

15. Ὀλίγον πρὶν ἀποθάνῃ, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν του ἂν εἶχε τι νὰ παραγγείλῃ, « εἶπεν ἔχειν μὲν οὐδὲν, ὅτι πολλὰ τῶν ἡδονῶν ὁ βίος διὰ τὴν δόξαν καταλαζονεύεται· ἡμεῖς γὰρ ὀπότ' ἤρῃ χόμεθα ζῆν, τότε ἀποθνήσκομεν (3). Οὐδὲν οὖν ἀλυσιτελέστερον ἔστι φιλοδοξίας· ἀλλ' εὐτυχεῖτε, καὶ ἤτοι τὸν λόγον ἄφετε (πολλὸς γὰρ ὁ πόνος), ἢ καλῶς αὐτῷ πρόστητε (μεγάλη γὰρ ἡ δόξα)· τὸ δὲ κενὸν τοῦ βίου, πλεῖον τοῦ συμφέροντος. Ἄλλ' ἐμοὶ μὲν οὐκέτ' ἐκποιεῖ βουλεύεσθαι τί πρακτέον, ὑμεῖς δὲ ἐπισκέψασθε τί ποιητέον. » Ἀνεφέρα ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν τὸν ἄνδρα, παρακολουθήσαντες τὴν κηδεῖαν του.

16. Εἶπα, κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (§. 14), ὅτι ὁ Θεόφραστος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν· ἀλλ' αὐτὸς οὗτος λέγει εἰς τὸ προοίμιον τῶν Χαρακτῆρων του, ὅτι τοὺς συνέγραψε « Βεβιωκῶς ἔτη 99. » Εἶδομεν προσέτι ἀνωτέρω (§. 15), ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος λέγει θετικῶς, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἔζησεν 107 ἔτη· ἐπομένως πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ὑπάρχῃ ἀντιγραφικὸν σφάλμα εἴτε εἰς τὸ κείμενον τῶν δύο τούτων συγγραφέων, εἴτε εἰς τὸ τοῦ Διογένους τοῦ Λαερτίου. Ὅ,τι δὲ μὲ φέρει νὰ πιστεύσω, ὅτι ὁ βίος τοῦ Θεοφράστου δὲν παρετάθη μέχρι τοῦ 107 ἔτους, εἶναι ἐξ ἐνὸς ἢ σιωπῆ τοῦ Κικέρωνος εἰς τὸ μνημονευθὲν χωρίον (§. 15.), ἐν ᾧ ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐμιλήσῃ περὶ τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ τοῦ Κησσωρίνου καὶ

(1) 220 κατὰ Διογένη τὸν Λαέρτιον. 232 τὸν Μεύρσιον (εἰς Θεόφραστον).

(2) Σουῖδ. Λεξ. Θεόφραστος.

(3) Ἡ περὶ τῆς βραχυτέρας τοῦ βίου λύπη τοῦ Θεοφράστου ἀναφέρεται διαφόρως ἀπὸ τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Ἅγιον Ἰερώνυμον· ὁ πρῶτος λέγει (uscuf. L. III. 28) ὅτι ὁ Θεόφραστος μέλλον ν' ἀποθάνῃ, ἐλυπέετο, ὅτι ἐν ᾧ ἡ φύσις ἔδωκε μακρὸν βίον εἰς τὰς ἐλάφους καὶ τὰς κορώνας ἀνευ μηδεμιᾶς εἰς αὐτὰς ὠφελείας, ἐπεριώρισεν εἰς βραχὺν χρόνον τὸν τῶν ἀνθρώπων, ὅτινας, ἂν ἔζων μακρότερον, ἠδύνατο νὰ προαγάγῃσι τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας εἰς τοσαύτην τελειότητα, ὥστε νὰ μὴ λείπῃ τίποτε εἰς τὴν ἐκπαιδευσίν των. Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος (Epistul. ad Nepot.) λέγει οὕτω· « Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος ἀποθνήσκων ἐν ἡλικίᾳ 107 ἐτῶν, εἶπεν, ὅτι ἐλυπέετο ν' ἀφήσῃ τὸν βίον, ὀπότῃ ἤρξατο νὰ ἦναι σοφός. »

Ασκητικῶν, ἵτινες ὁμιλοῦντες περὶ τῆς μακροβιότητος πολλῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ζήσαντων ὀλιγώτερον τοῦ Θεοφράστου, δὲν μνημονεύουν τούτου. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ δύο ἐποχὰς σημειωμένας εἰς Διογένην τὸν Λαέρτιον, ἡγοῦν τὴν τοῦ 2 ἔτους τῆς 114 ὀλυμπιάδος, ὅτε ὁ Θεοφράστος διεδέχθη εἰς τὴν Περιπατητικὴν σχολὴν πὸν Ἀριστοτέλη ἀναχωρήσαντα εἰς Χαλκίδα (1), καὶ τὴν τοῦ 4 ἔτους τῆς 123 ὀλυμπιάδος, καθ' ἃ ὁ ἐκ Λαμψάκου Στράτων (2) διεδέχθη τὸν Θεοφράστον. Ὄθεν, ἀνυποθέσωμεν κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰερώνυμον ὅτι ὁ Θεοφράστος κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν (ἥτις εἶναι ἡ τοῦ θανάτου του) ἦτον ἡλικίας 107 ἐτῶν, ἤθελε προσκύβει, ὅτι ὁπότε διεδέχθη τὸν Ἀριστοτέλη κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 114 ὀλυμπιάδος, εἶχεν 72 ἔτη, ἡγοῦν ὅτι ἦτο κατ' ἑννέα ἔτη πρεσβύτερος τοῦ διδασκάλου του, ἀποθανόντος εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν (3), ὅπερ εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἀπίθανον, ὅσον ὁ Ἀριστοτέλης τὸν εἶχε προσδιορισμένον γαμβρὸν του (4).

17. Κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ Θεοφράστου, τὴν δικαίαν μᾶς διτήρησε Διογένης ὁ Λαέρτιος, φαίνεται ὅτι ὁ Θεοφράστος δὲν ἄφησε τέκνα, εἴτε τυχῶν γάμου ἀγόνου, εἴτε προτιμήσας κατὰ τὴν κοινὴν τινῶν συγχρόνων φιλοσόφων πλάτην, βίον ἀγαμον· διότι δὲν φαίνεται νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀριστοτέλους θέσαντος ὄρον τινὰ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ γάμου (5)· ὅτι δὲ καθιστᾶ πιθανὴν τὴν ἀγαμίαν τοῦ Θεοφράστου, εἶναι ἡ περὶ γάμου πραγματεία του, ἐν ἧ θέτει τὸ ζήτημα, τοῦ ἂν ὁ σοφὸς πρέπει νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἔλυσε ἀρνητικῶς· διότι ἄλλως ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος δὲν ἤθελεν ὀνομάσει τὴν πραγματείαν ταύτην Χρυσοῦν Βιβλίον (aureolus Theophrasti Liber de Nuptiis [6].)

18. Ὁ Θεοφράστος ἄφησε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του εἰς Μέλαντα καὶ Παγκρέεοντα υἱοὺς τοῦ Λέοντος, τὸν ὁποῖον νομίζω ἀδελφόν του (7). Ἡ κληρονομία του δεικνύει ἄνθρωπον ζῶντα ἐνεύπορα.

[1] Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 10 καὶ 36. Stanley Hist. philos. I. 1. σελ. 423.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 58.

(3) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 10.

(4) Corsin. varse. A. tie. σελ. 90.

(5) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 41.

(6) Μενάγ. σημειώσεις εἰς Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 30. T. 2. σελ. 213.

(7) Ἀνωτέρω [§. 4] ἀνέφερα ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Θεοφράστου ὀνομάζετο Μελάντας ἢ Λέων· πιθανώτατα δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι τὸ τελευταῖον ὄνομα πρέπει νὰ προέρχεται ἐκ συγχύσεως τοῦ πατρὸς μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεοφράστου, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Μελάντας φέρει τὸ ἀληθινὸν ὄνομα τοῦ πάππου του, ὡς ἐτυμολογεῖτο παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

ἤθελον τινὲς ζῶντα εἶναι τὸν κατηγορήσασιν περὶ τούτου, ὡς εἰ-
 δομεν ἀνωτέρω (§. 7.). Εἶχε πολλοὺς δούλους, ἐξ ὧν τὸ ὄνομα ἐνός
 μόνου, τοῦ Πομπύλου, διεσώθη. Ὁ Πομπύλος δὲ αὐτὸς ἀπέδειξε
 φιλοσοφίας, ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται νὰ ᾖ ἐλευθέρη ἐν δούλῳ σώ-
 ματι (1). Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς κληρονομίας του ἦτον
 ἡ βιβλιοθήκη του, συνισταμένη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν συγγραμ-
 μάτων του καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις, ὅποτε τὸν ἄφησε
 διάδοχόν του εἰς τὴν Περιπατητικὴν σχολὴν, τὸν κατέλιπε καὶ ὅλα
 τὰ βιβλία του. Τὸν πολυτίμων τούτον κληρὸν ἄφησεν ὁ Θεόφραστος
 εἰς τὸν μαθητὴν του Νηλέα τὸν Σκήψιον, ὅστις τὸν ἄφησεν εἰς τοὺς
 συγγενεῖς του, ἀνθρώπους ἀμαθεῖς· οὗτοι δὲ μὴ γινώσκοντες τὴν τι-
 μὴν τοιούτου θησαυροῦ, τὴν ἐγκατέλιπον ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀνεπι-
 μέλητον, κατακλείσαντές τιν εἰς κάθυρον ὑπόγειον, ἐκ φόβου μὴ
 τὴν ἀφαιρέσωσιν οἱ κύριοι τῆς Σκήψεως Βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου,
 οἵτινες ἐζήτουν βιβλία πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐν Περγᾶμῳ Βιβλιο-
 θήκης. Μετὰ τινὰ χρόνον ἐπώλησαν τὰ βιβλία ταῦτα, βεβλαμμένα
 ἤδη ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν σκωλήκων, εἰς Ἀπελλίκωντα τὸν
 Τήϊον, ὄντα φιλόδοξον μᾶλλον ἢ πεσπαιδευμένον. Οὗτος δὲ θέλων
 νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἐκ τῆς ὑγρασίας βλαφθέντα μέρη, ἐπεμελήθη ν'
 ἀντιγραφῶσιν ἄλλ' ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς ἐπληρώθησαν σφαλμάτων.
 Τὰ βιβλία ταῦτα πεσόντα μετέπειτα, κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν
 Ἀθηνῶν, εἰς χεῖρας τοῦ Σύλλα, μετήχθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ οἱ ἐκεῖ
 Γραμματικοὶ καὶ βιβλιοπῶλαι ἐπολυπλασίασαν τὰ σφάλματα, θέ-
 λοντες νὰ πολυπλασιάσωσι τὰ ἀντίγραφα, τὰ ὅποια ἐξέδιδον ἀπα-
 ράβλητα (2). Καὶ ὅμως οὐδὲ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα ἠδυνήθησαν νὰ
 ἐμποδίσωσι τὸν χρόνον καὶ τὴν βεβαιότητα τοῦ νὰ μᾶς ἀφαιρέ-
 σωσι τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων τῶν δύο τούτων φιλοσόφων.

Ἡ ἀπώλεια αὕτη εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον μεγάλη, ὅσον τὰ συγ-
 γράματα τοῦ Θεοφράστου, πραγματευόμενα σχεδὸν περὶ ὅλων τῶν
 ἀντικειμένων, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀριστοτέ-
 λης, ἤθελον μᾶς χρησιμεύσῃ ὄχι μόνον ὡς ὑπομνήματα, διὰ νὰ ἐν-
 νοήσωμεν μέγα μέρος τῶν τοῦ διδασκάλου του, ἀλλ' ἤθελον προσέτι
 μᾶς μεταδώσῃ καὶ τὴν διαδοχικὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, δεικνύον-
 τα εἰς ἡμᾶς, ὅσα ὁ Θεόφραστος ἐπρόσθεσεν εἰς τὰς ἐπὶ Ἀριστοτέλους
 γνώσεις. Ἄξιον πρὸ πάντων πόθου εἶναι τὰ πολιτικά του συγγράμ-

[1] Διογένης. Λαέρτ. Β. Ε. 36. Aul. Cel. Noet. Attic. Β. 4. 18.

(2) Στραβ. Β. ΙΓ. §. 54. ἐκδ. Κορ. Πλούτ. ἐν βίῳ Σύλλ. §. κατ'
 Ἀθην. Β. Ε. κεφ. 14.

ματα (1), ἡ ἱστορία τῆς Ἀστρονομίας, καὶ τὸ περὶ Γεωργίας σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον φέρουν εἰς μαρτυρίαν πολλοὶ τῶν ἀρχαίων (2). Πόσον δὲ πρέπει νὰ ᾔτον ἀξιόλογος ἡ ἱστορία τῆς Ἀστρονομίας, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ἂν ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος περὶ τοῦ Πλάτωνος, ἐλήφθη τῶντι ἐκ τούτου τοῦ συγγράμματος τοῦ Θεοφράστου· «Θεόφραστος δὲ καὶ προσιστορεῖ, τῷ Πλάτῳι προσβυτέρῳ» γενομένῳ μεταμελεῖν, ὡς οὐ προσήκουσαν ἀποδόντι τῇ γῆ τὴν μέν» σιν χώραν τοῦ παντός» (3).

20. Τὰ ὀλίγα συγγράμματα τοῦ Θεοφράστου, τὰ ὁποῖα ἐξέφυγον τὴν καταστροφὴν τοῦ χρόνου, δικαιολογοῦν ἀρκούντως, τὴν ὁποῖαν εἶχε περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ὁ διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ κρίσιν πολλῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαϊότητος, ἐξ ὧν ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μόνον τὸν Κικέρωνα, ὅστις καίτοι ψέξας αὐτὸν, τὸν ὀνομάζει ὅμως ἄλλοτε φίλον του (4), καὶ ἄλλοτε «ιδίαν τρυφήν» (5). Κρίνοντες ἐκ τῶν διασωθέντων μόνων συγγραμμάτων, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὁ Θεόφραστος, ὡς ὁ διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης, ᾔτον ἐξ ἐλεείνων, αἵτινες ἐγένοντο ἀντικείμενον ἐποχῆς κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, προσθέσας δύο νέους κλάδους εἰς τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν δένδρον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

21. Ὁ πρῶτος κλάδος εἶναι ἡ βοτανικὴ, προστεθεῖσα εἰς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, τὴν ὁποῖαν ἐπλασε καὶ πολὺ ἐπροβίβασεν ὁ Ἀριστοτέλης. Περὶ αὐτῆς μᾶς σώζονται δύο συγγράμματά του, τὸ περὶ φυτικῶν ἱστοριῶν καὶ περὶ φυτικῶν αἰτιῶν, ἐν οἷς ὁμιλεῖ ὡς φιλόσοφος παρατηρητῆς, καὶ δὲν ὑπολείπεται τῶν σημερινῶν φυτολόγων, πλὴν καθόσον ἐγεννήθη εἴκοσι καὶ δύο ἑκατονταετηρίδας πρὸ αὐτῶν (6).

22. Ὁ δεῦτερος κλάδος εἶναι ὁ νέος τρόπος, καθ' ἃν ἐπραγματεύθη τὴν ἠθικὴν, ἀνῆκων ἰδίως εἰς αὐτὸν μόνον· ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἐπροώ-

(1) Ἐκτὸς τοῦ ἡδῆ μνημονευθέντος (8) πολιτικοῦ συγγράματος, ὁ Θεόφραστος ἔγραψε καὶ ἄλλα περὶ πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος.

(2) Φαβρικ. Ἑλλην. Βιβλ. Τ. 2. σελ. 246.

(3) Πλούταρχ. Πλάτων. Ζητ. 8. §. 4.

(4) Ad Aulic. II 16.

(5) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Κικέρ. §. κδ'.

(6) Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ὁ Θεόφραστος εἶχε μέχρι τινὸς γνῶσιν τοῦ συστήματος τοῦ Λινναίου [περὶ φυτ. ἱστορ. I. 23]. Δὲν ἀγνοῶ, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε περὶ φυτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ σύγγραμμά του δὲν σώζεται, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξεύρωμεν, ἂν εἶχε σχέσιν τινὰ μετὰ τὸ τοῦ Θεοφράστου.

δευσε θαυμασίως ἐπὶ Ἀριστοτέλους εὐρέτου τοῦ εὐφυοῦς διαγράμματος, ὅπου πᾶσα ἀρετὴ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ δύο ἐλαττωμάτων, τοῦ μὲν κατ' ἔλλειψιν, τοῦ δὲ κατ' ὑπερβολήν. Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ εἰσδύων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἀνέτεμεν, ὡς οὕτως εἶπεῖν, τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, ἀνέλυσε τὰς πλέον ἀφρημένους πράξεις του, καὶ ἔθεσεν ὡς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς ἐπιστήμης, ὅρισμους τινάς, οἵτινες διὰ τε τὴν ἀκριβείαν των, καὶ τὴν ἀρχινοικίαν τοῦ συγγραφέως, διεγείρουν θαυμασμόν. Ἄλλ' ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ περιγράφειν τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς συναθροίσεως εἰς ἰδανικὸν πρόσωπον ὅλων τῶν γνωρισμάτων κακίας ἢ ἐλαττώματός τινος, καὶ διὰ τῆς ἀναδείξεως ὅλων τῶν μερῶν, τὰ ὅποια δίδουν ἀφορμὴν εἰς τὸ γελοῖον, ἢ ἐμπνέουν φρίκην, ἐφευρέθη καὶ, τὸ μεγαλύτερον, ἐτλείοποιήθη ἀπὸ τὸν Θεόφραστον. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἄξιος λόγου, ὅσον βεβαίως εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου χροῶσται ἡ ἀληθὴς κωμωδία, τὴν ὅποιαν μετὰ ταῦτα Μένανδρος ὁ Μαθητὴς του ἐδίδαξε πρῶτος εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηναίων. * Π. *

Π Ο Ι Κ Ι Α Α.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΙΑΣ.

Ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν λαβοῦσα ἐπ' ἐσχάτων σημαντικὴν ἀνάπτυξιν, προχωρεῖ ἀκαταπαύστως ἀυξάνουσα—Ἀφ' οὗ κατεσκευάσαν οἱ Ἄγγλοι σκάρη πλοίων σιδήρινα, μεταχειρίζονται ἤδη τὸν χυτὸν σίδηρον πρὸς κατασκευὴν οἰκῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων οἰκοδομημάτων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς μηχανικῶν ἐπιστημόνων καὶ τεκτόνων πρακτικῶν αἱ ἐκ σιδήρου οἰκίαι, ἔχουσαι τὸ προτέρημα νὰ μὴ καίωνται, νὰ μὴ κρημνίζωνται ἀπὸ σεισμοὺς, νὰ μεταφέρωνται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εὐκολώτατα, καὶ νὰ εἶναι εἰς αἰῶνας ἀκατάλυτοι, ἔχουν καὶ τοῦτο προσέτι τὸ καλὸν, ὅτι ἢ πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν δαπάνη δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῆς πρὸς κατασκευὴν πλινθίνων οἰκιῶν ἀναγκαίας. Ἐκτὸς τούτου, ἐπειδὴ οἱ τοῖχοι τῶν οἰκιῶν τούτων εἶναι κενοὶ, εὐκόλον εἶναι νὰ τοὺς θερμαίνῃ τις δι' ἐνὸς καὶ μόνου θερμαγωγοῦ εἰς τὸ μαγειρεῖον τεθειμένου. Οἰκία τριώροφος ἐκ χυτοῦ σιδήρου κατεσκευασμένη, ἔχουσα δώδεκα ἕως δεκαεξ

διωμάτια, καὶ ἔλκουσα βάρος 800 ἕως 850,000 χιλιογράμμων, δύναται νὰ οἰκοδομηθῆ με δαπάνην χιλίων μέχρι χιλίων διακοσίων λιρῶν (28—33,000 δραχ.) κατὰ τὸ εἶδος, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κοσμημάτων, με τὰ ἅποια θελήσῃ τις νὰ τὴν καλλωπίσῃ. Τὰ πρὸς μετάθεσιν αὐτῆς ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον τύπον, ἐξοδα δὲν ἀναβαίνουνσιν ἐπέκεινα τῶν 20 ἢ 25 λιρῶν στερλινῶν (δραχ. 560—700). Εἰς πολύχμιον πλησίον τοῦ Λίβερπουλ κείμενον, κατεσκευάσθη ἐκ χυτοῦ σιδήρου ἐκκλησία, ἔχουσα καὶ κωδωνοστάσιον, διὰ τετρακισχιλίων λιρῶν στερλινῶν. Ἡ ἐκκλησία αὕτη ἔχει μῆκος 119 ποδῶν καὶ 48 ποδῶν πλάτος. Ἐχει ἐξωθεν καὶ ἔσωθεν τὸν τύπον τῶν γοθικῶν ναῶν, βαρῆ δὲ ἐλαιοτριβῆς, δι' ἧς οικειότατα ἐχρίσθη τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἀπατῶσα τὴν ὄρασιν, παρέχει τὴν ὄψιν αὐτοῦ κατὰ μηδὲν τῶν λιθοκτίστων ναῶν διάφορον τῆς διὰ χυτοῦ σιδήρου ναυπηγίας ἢ πρόσδος εἶναι παράδοξος. Τὰ ἐκ σιδήρου Ἀγγλικὰ πλοῖα εἶναι περὶ τὰ 250· 42 κατεσκευάσε μόνος ὁ ἐκ Λίβερπουλ ναυπηγὸς Λαϊρδος, καὶ τούτων ὀκτώ εἶναι ἀτμοκίνητα, ἐν δὲ, τὸ τελευταῖον, ἔχει μῆκος 190 ποδῶν, χωρεῖ 810 τόνους καὶ ἐλαύνεται διὰ μηχανῆς ἐχούσης 180 ἵππων δύναμιν. Τὰ σιδηρᾶ πλοῖα, ὡς ὀλιγώτερον τῶν ξυλίνων βυθιζόμενα εἶναι μάλιστα χρήσιμα εἰς τὰ ἀβαθῆ ὕδατα καὶ ὠφέλησαν τὰ μέγιστα τοὺς ἀναπλέοντας τὴν Νυῆρον καὶ τοὺς διοικοῦντας τὴν κατὰ τῆς Κίνας ἐκστρατείαν.

ΠΟΛΥΑΝΘΡΩΠΙΑ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ.

Κατὰ τὴν γενομένην τῷ 1841 ἀπογραφῇ, ἡ πόλις τοῦ Λονδίνου περιέχει κατοίκους 1,870,727, ὧν 874,139 ἄνδρες καὶ 990, 558 γυναῖκες, ἤτοι 122,449 τῶν ἀνδρῶν περισσότεραι.

Ἡ κατὰ τὸ 1831 γενομένη ἀπογραφὴ εἶχεν ἀναδείξει, τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης 1,594,890. Πυξίνθη λοιπὸν ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν ἐκ 275,837 ψυχῶν, τούτέστιν ἐκ 27853 κατ' ἔτος, ἢ 76 περίπου καθ' ἡμέραν. Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ αὐξίσις ἐξηκολούθησε μέχρι σήμερον κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν (76 καθ' ἡμέραν) καὶ συνυπολογίσωμεν τοὺς ναύτας ἢ ἄλλους ἀνθρώπους, οἵτινες κατὰ τὴν ἐσπέραν καθ' ἣν ἐγίνεν ἡ ἀπογραφή ἦσαν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ Ταμίσεως πλοῖα, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ Λονδῖνον περιέχει σήμερον 1,900,000.

(Ἐκ τῆς Revue Britanique)